

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

René Daumal

ANALOG DAĞ

★ ROMAN

RENÉ DAUMAL

(16 Mart 1908 – 21 Mayıs 1944)

G. I. Gurdjieff öğretilerinin takipçisi olan Daumal, kendi başına Sanskritçe öğrenip felsefe, bilim, matematik ve tıp alanlarında çalışmalar yaptı. *Le Grand Jeu* adında, sadece üç sayı çıkabilen para-sürrealist şiir ve inceleme dergisinin editörlerinden biriydi. İlk şiir kitabı *Le Contre-Ciel* ile Jacques Doucet Ödülü'nü kazandı.

Paris Yayınları 6

René Daumal

Analog Dağ

Çeviri: Orhan Düz

Genel Yayın Yönetmeni: **Muammer Kıranoğlu**

Yayın Koordinatörü: **Cenk Acır**

Kitap Editörü: **Nadide Altuğ**

Kitap ve Kapak Tasarımı: **Mehmet Ulusel**

ISBN: 978-605-66850-6-4

1. Basım İstanbul, Ocak 2017

© **Grano**

Bütün yayın hakları saklıdır, kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Paris Yayınları

Kemankeş Mahallesi, Necatibey Caddesi, Akçe Sokak No: 4/2

Karaköy, İstanbul

Telefon: **0212 243 72 30**

www.parisyayinlari.com

Sertifika No: 34288

Paris Yayınları, Grano İç ve Dış Ticaret Ltd. Şti.'

tescilli markasıdır.

Baskı

Şan Ofset Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

Hamidiye Mah. Anadolu Cad. No. 50 Kağıthane / İstanbul

Tel: 0212 289 24 24

Sertifika No: **12049**

RENÉ DAUMAL
ANALOG DAĞ

ÇEVİRİ: Orhan Düz

İçindekiler

Çevirmenin Önsözü	9
-------------------	---

ANALOG DAĞ

1. Bölüm: TANIŞMA FASLI	27
2. Bölüm: VARSAYIMLAR FASLI	51
3. Bölüm: DENİZ YOLCULUĞU	75
4. Bölüm: VARIŞ FASLI VE TANIŞMA MESELESİ	93
5. Bölüm:	113

Ekler	125
-------	-----

Sonsöz	139
--------	-----

Çevirmenin Önsözü

Bu önsözün amacı daha önce hiçbir kitabı Türkçeye çevrilmemiş olan René Daumal'i okurlara tanıtmak ve bitirmeden öldüğü bu kitabın anlaşılmasına bir nebze olsun katkıda bulunmak için bazı bilgiler sunmaktır.

XX. yüzyılın ilk yarısında yaşamış ve Fransa'nın en yetenekli edebi figürlerinden biri olan avangart şair, yazar, düşünür Daumal, 16 Mart 1908'de ormanlık Ardenler bölgesinde dünyaya geldi. Erken yaşlarından itibaren parlak zekâsı, güçlü psişik duyarlılığı ve "öte"ye duyduğu tutkuyla dikkatleri üzerinde toplamaya başladı. "Düz ve ruhsuz" Reims şehrinde on üç yaşında girdiği lisede tanıştığı Roger Vailland, Robert Meyrat ve Roger Gilbert-Lecomte ile sıkı arkadaşlık kurdu. Birlikte metafiziksel meseleler üzerine zihinsel yolculuklara çıkan bu grup ileride gerçeküstücü harekete sanatsal bir tepki olarak *Le Grand Jeu* (Büyük Oyun) adındaki dergiyi çıkaracaktı.

Kendilerine "Basitlik Yanlıları" diyen bu gençler "gizli bir tarikat" kurmuşlardı; kendi jargonları, kodları, işaretleri ve ritüelleri vardı. Alfred Jarry'nin "patafiziğini" andıran, kendilerinin "deneysel metafizik" diye adlandırdığı bir kuram-eylem çerçevesinde, mantık-öncesi çocuksu sezgi ve algıyı yeniden kazanmak istiyorlardı. Bunun için karbon tetraklörürden ethere, haşhaştan afyona çeşitli maddeler kullanarak üçüncü gözü açmak, bedenden çıkış, doğum-öncesine dönme, "bütün duyuların sistematik bozumu", geleceği görme ve ölümü öğrenme gibi ağır ve tehlikeli deneyler/deneyimler yapmaya giriştiler. O sıralarda

Rimbaud ve Baudelaire gibi şairlerin yanı sıra okültizm ve teosofi üzerine kitaplar okuyan genç Daumal, bir keresinde yoluna çıkan engellerden şaşkıncı şekilde sakınarak saatlerce gözü kapalı yürümüştü. Yine giriştiği bu deneylerden birisinde, karanlık bir odada gözleri kapalıyken nesneleri teşhis edebilmiş, hatta kitap kapaklarındaki resimlerin renklerini yaydıkları ısı sayesinde sezebilmişti.

1925'te Paris'teki itibarlı Lycée Henri-IV okuluna girdi. Buradaki öğretmenlerinden biri "Alain" mahlasını kullanan düşünür Émile Chartier'di. Onun etkisinde kalarak matematik, felsefe, bilim ve tıp alanlarında kitaplar okudu. Üç yılda Sanskritçeyi ileri düzeyde öğrendi, kadim gelenekleri inceledi, Budizmin bazı temel metinlerini Fransızcaya çevirdi. Ayrıca gelenekselci René Guénon'un kitaplarını okuyup Hint estetiği üzerine bir dizi makale yazdı ve bu makaleler ölümünden sonra Rasa (1982) adıyla kitaplaştırılıp yayımlandı.

O yıllarda Paris modernizmin beşiği idi ve en çok da gerçeküstücülerin sesi çıkıyordu. Daumal 1927'de düşmesi sonucunda geçirdiği geçici hafıza kaybından dolayı üniversiteye giriş sınavlarına katılamadı ve Sorbonne'da dışarıdan

felsefe dersleri aldı. Orada Çek ressam Joseph Sima ve ileride evleneceği Sibirya asıllı Véra Milanova ile tanıştı.

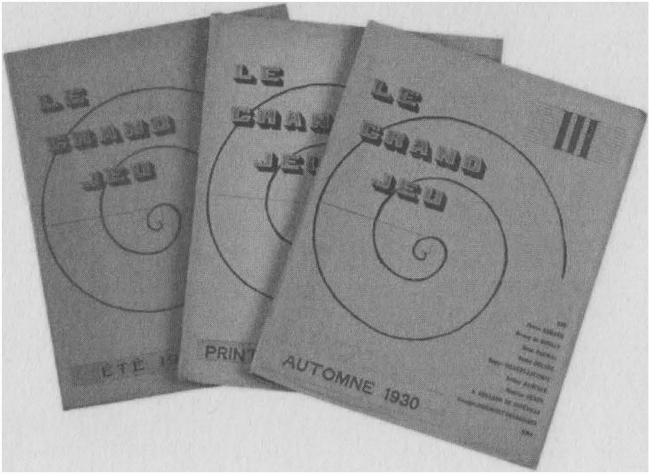
Daha önce hiç karşılaşmadığı Véra'yı on sekiz yaşındayken bir akşam rüyasında görerek

âşık olmuş, ondan sonra da hiçbir kadınla ilişki kurmamıştı.

1928 yılında Daumal şair André Rolland de Reneville, Roger Gilbert-Lecomte, Josef Sima, Roger Vailand ve başka isimlerle birlikte gerçeküstücülüğe ve Dada'ya karşı *Le Grand Jeu* (Büyük Oyun) dergisini çıkardı. 1928-1930 arasında sadece üç sayı yayımlanabilen bu dergi bir hareketin adı olarak edebiyat, sanat ve düşünce tarihinde mütevazı bir yer edindi. 1928 Haziranı'nda yayımlanan ilk sayısı derginin yönetmeni Roger Gilbert-Lecomte'un kaleme aldığı şu paragrafla açılıyordu:

“Büyük Oyun’un devası yoktur; bir kez oynanır. Biz onu hayatımızın her anında oynamak istiyoruz. Bir kez daha ‘kaybeden kazanır’, çünkü burada söz konusu olan kendini kaybetmektir. Biz kazanmak istiyoruz. Oysa *Büyük Oyun* bir şans oyunudur, yani ustalık, daha doğrusu ‘lütuf’ oyunu: Tanrı’nın ve jestlerin lütfu. Kendimizi bütün gücümüzle tüm yeni devrimlere adayacağız.”

Aynı sayıda, derginin ikinci sayısının uzgörülü yalvaç şair Arthur Rimbaud'ya adanacağı haber veriliyor ve “Yönetim” imzalı bir bildiri dergiyi şöyle tanımlıyordu:

“*Le Grand Jeu* ne edebi, ne sanatsal, ne felsefi ne de siyasal bir dergidir. *Le Grand Jeu* yalnızca asli olanı arar.”

Tutkulu hedefleri olan bu genç şairler “Gerçeklik Devrimi”ni kaynağına döndürme çağrısında bulunuyor ve Hindu yogiler, kabalist rabbiler, peygamberler, mistikler, tüm zamanların aykırıları ve gerçek şairlerle aynı dilden konuşacaklarını ilan ediyorlardı.

Bildirildiği gibi ikinci sayı “Rimbaud Özel Sayısı” olarak çıktı. “Uzgörü” temasının işlendiği yazılar büyük yankı yarattı ve uzun süren tartışmalara yol açtı. Daumal’in Lecomte ile birlikte kaleme aldığı “Casse-Dogme” (Dogma Yıkımı) manifesto niteliğinde bir tona sahipti:

“Not edin: Tanım: *Büyük Oyun* sistematik olarak tamamen yıkıcıdır... Bu güzelim katliamdan, sanılan-
dan çok daha gerçek ve dokunulabilir bir şey fişkırabilir; yürümeye başlayan bir boşluk heykeli, dopdolu
bir ışık kitlesi alınları delerek yeni bir ölümcül göz
açacak; bilinmeyen bir ışık, anlamı ‘hayır’ olan tek
ışık...”

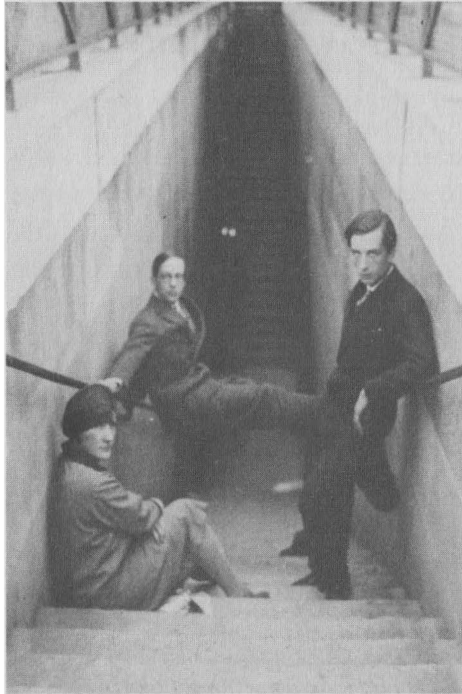
“Mitler evreni”ne açılan üçüncü sayıdaysa primitif algı mekanizmaları, eski mistik deneyimler ve ritüeller ele alınıyor, “logos-merkezli” Batı uygarlığının hakikatten “kopuş”unu şiddetli bir biçimde eleştiriliyordu. Yazarlarının gerçeküstücülerle yaşadıkları sert çekişmeler, bohem hayatın zorlukları ve bu arada savaşın da patlak vermesi yüzünden herkes bir tarafa dağıldı ve dergi dördüncü sayısını göremedi.

1930 yılının Kasım ayında St. Germain Bulvarı’ndaki bir kafede oturmuş birasını yudumlarken önündeki kâğıda garip Arap ve Doğu desenleri çizen arkadaşına doğru yaklaşan Joseph Sima, onu genç René Daumal ile tanıştırdı. Tanıştırdığı kişi ünlü sanatçı Alexandre de Salzmann idi. Oturup sohbet etmeye başladılar. René’de “eski bir derviş” izlenimi uyandıran Salzmann aradan birkaç dakika geçtikten sonra karşısındakileri bir testten geçirmek istedi ve onlardan kollarını iki yana uzatıp olabildiğince havada tutmalarını istedi. Aradan dakikalar geçmişti ki bir tek René’nin kolları havada asılı duruyordu. Salzmann gülümseyerek ona dönüp, “Beni etkiledin,” dedi.

Tiflisli Salzmann Moskova’da okuduktan sonra Münih’e gitmiş, orada Art Nouveau akımına katılmış, şair Rilke ve ressam Kandinsky ile arkadaşlıklar kurmuş, önemli dergilere yazılar yazmış hayat dolu, çok yönlü bir sahne tas-

rımcısı, iç dekorasyoncusu, şifacı ve jiu-jitsu üstadıydı. XX. yüzyılın büyük ruhani gurularından George Gurdjieff ile bizzat tanışıp öğretilerinin etkisi altında kalmıştı. René ve Véra, geceler boyunca Salzmänn ile Gurdjieff ve çalışmaları hakkında konuşuyorlardı. Sonunda Salzmänn, René'nin ona adadığı elinizdeki romanın yanı sıra *La grande beuverie* adlı romanında birer kurgusal karakter olarak karşımıza çıkar.

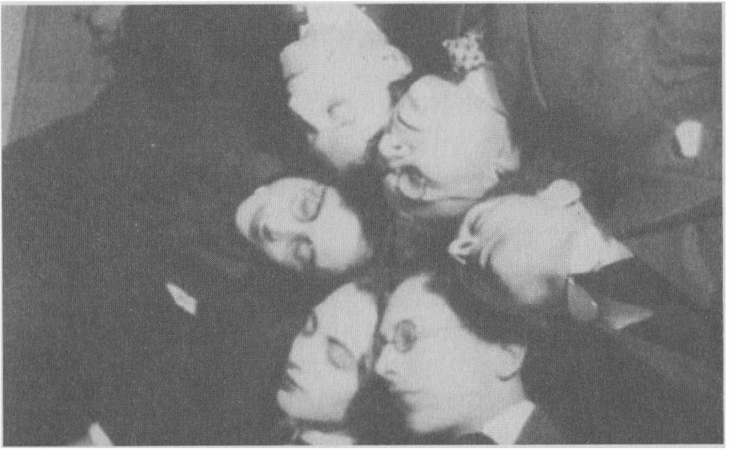
René ve Véra, Alexandre de Salzmänn'in ölümünün ardından karısı Jeanne de Salzmänn'in öğrencisi oldular. Jeanne Paris'in bir kenar mahallesinde tuttuğu komün evde ruhsal gelişim atölyeleri düzenliyordu. Burada René ve Véra uyanış, atıl enerjileri kullanmak, uykunun üstesinden gelmek ve müziğin insan organizması üstündeki etkilerini

incelemek için değişik çalışmalar yapıyorlardı. Jeanne de Salzmänn, René için "Gurdjiefften sonra gelen müstesna insan" diyordu.

1938'de René doğrudan Gurdjieff ile çalışmaya başladı.

Gurdjieff'in Paris'teki Albay Renards Caddesi'nde bulunan küçük dairesinde düzenlediği ünlü yemeklere katılması hayatın-

da bir dönüm noktası oldu. Gurdjieff'in öğretilerinin onun üzerinde bıraktığı derin etki kitaplarına da yansımıştır. Örneğin bu romandaki keşif gezisinin lideri Peder Sogol bize Gurdjieff'i hatırlatmaktadır.

1940'da Almanya Fransa'yı işgal etti. Véra Yahudiydi ve sürekli olarak hem Gestapo'dan hem de Vichy hükümetinden kaçan çiftin hayatı giderek daha da endişe verici bir hal alıyordu. René'nin sağlığı günden güne kötüye gidiyordu. Çürüyen dişleri çekildi, ardından sol kulağı sağır oldu. Buna rağmen *L'Encyclopédie Française*'e çevirileriyle katkıda bulunmaya devam etti. Başka eserlerin yanı sıra Zen üstadı D. T. Suziki'nin *Zen Budizmi Üzerine Denemeler* kitabını Fransızcaya çevirdi.

1941'de sol ayağında tüberküloz çıktı. Kahramanı Rimbaud gibi hayatının son altı ayında yürüyemedi. 21 Mayıs 1944'te Paris'te öldü. Uzun yıllar kullandığı maddelerin bu ölümden payı olduğu ileri sürülmüştür. *Analog Dağ*'ın bitmemiş son cümlesi onun hakikat arayışının nerede sona erdiğine işaret etmektedir.

Yazarının ölümünden sonra yayımlanan *Analog Dağ* genellikle René Daumal'ın başyapıtı olarak değerlendirilir. Onun şiirsel becerilerini felsefi düşünceleriyle harmanlayıp okuru keyifli bir düşünce yolculuğuna çıkarmasının bunda payı büyüktür kuşkusuz. Bu kitapta anlatılanlar, insanın egoist ve mekanik nefsinin zindanından kurtulup gerçek benliğini arayışının hikâyesidir; bir bakıma da bu yanılsamalar dünyasının ötesindeki hakikati.

Nitekim Daumal, André Rolland de Reneville'e gönderdiği bir mektupta içki âleminde dağa, bir tırtılın kendini artık kelebeğe dönüştürebileceği bir yere geçişini şöyle anlatır:

“Kaotik, larvamsı ve yanıltıcı bir dünyayı anlattıktan sonra, daha gerçek ve daha tutarlı başka bir dünyadan söz etmek istiyorum. Bu, zindanda olduğunun bilincine varmış ve bu zindandan (ona bağlanmış olmanın dramından) kurtulması gerektiğini anlamış insanlara dair uzun bir hikâyedir.”

Birinci tekil şahsın ağzından anlatılan belgesel tadında kısa, ama yoğun bir hikâyedir *Analog Dağ*. Yazar çok katmanlı, sembolik bir alegori niteliğindeki bu anlatısını bilimsel bilgiler ve somut gerçeklerle de temellendirmiştir. Bu özellikleriyle hikâye, bütün iyi alegorik hikâyelerde olduğu gibi farklı okumalara açıktır.

“Yavaşlık ve dinginliği insana en güzel dağ öğretir,” diyen Daumal gerçek bir dağ ve dağcılık tutkunuydu ve defalarca tırmanışlar yapmıştı. Aynı şekilde bu romanında da sembolik bir dağa yapılan keşif yolculuğunu ayrıntılarıyla anlatır. Daumal'in “kesinlikle gerçek” ama saklı olan bu

gizemli dağı aslında yeryüzü ile gökyüzünü birbirine bağlar. Dolayısıyla hakikate giden yolu temsil eder; görünmez olana açılan görünür bir kapı, ancak onu sahiden arayana görünen bir kapı.

Analog Dağ'a yönelen bu keşif yolculuğunun lideriyse engin bilgisiyle Peder Sogol'dur. Sogol, *logos* yani "söz, düşünme, akıl, oran, ölçü" gibi çok anlamlı bir kelimenin tersten yazılışı olduğu için aslında bu gezinin liderinin *logos* olduğunu söyleyebiliriz. Onun yol göstericiliğinin ışığında herkes kendi yolunu bulacaktır. Daumal, Ribemont Dessaignes'e gönderdiği bir mektupta şöyle der:

"Tao Tei King'in ilk cümlesi şudur: 'Önceden yürünmüş bir yol, yol değildir.' Hayatımda nihayet doğru bir öğretiyle karşılaştığımı sana söylemiştim. Benim nazarımda onun doğru olduğunu gösteren işaretlerden biri önceden yürünmüş bir yolu göstermemesidir. Her adımda bütün mesele tekrar önümüze çıkar. Benim için hiçbir şey tek kalemde çözülmüş değildir."¹

Sogol, uzayın bükülmesi gibi fiziksel gerçeklerden de destek alarak bir dizi mantıksal çıkarımla dağın var olduğunu ortaya koyar. Bunun üzerine değişik mesleklerden gelen sekiz kişilik ekip yolculuğa çıkmaya ikna olur; her ne kadar içlerinden bazıları sonradan çeşitli sebeplerle vazgeçecek olsa da. Ekibin onunla deniz yolculuğuna çıkacağı küçük geminin ismi de manidardır: *Impossible* (İmkânsız).

Damual'in metni Joseph Campbell'in sözünü ettiği "kahramanın sonsuz yolculuğu"nun birçok özelliğini de beraberinde yansıtır: Bir amaç uğruna yola çıkış, yolda

1 R. Daumal, Dessaignes'e mektup, Sigoda'da, René Daumal, s. 233.

karşılaşılan engeller, kahramanların bu engelleri aşmak için verdikleri mücadele, bu arada kendilerinin değişim geçirmesi ve elbette zengin bir sembolizm. Anlatıcının yazdığı “Dağın Sembolik Anlamı” adlı makale bu sembole farklı yorumlar getirme olanağı sunar. Bunun için René Guénon’un *La Granda Triade* adlı kitabına başvurabiliriz. Guénon’a göre dağın tabanı, yani yeryüzü, kişiliğin sembolüdür. Dağın zirvesiyse gökyüzüne ulaşır ve kemale ermiş ruhu temsil eder.

Yazar kitabın ana karakteri olan dağın coğrafi özelliklerini sıralarken şöyle diyor:

“Kaçınılmaz olarak şu sonuca varıyoruz ki güneş, adanın çevresini saran uzayı ‘düzleme’ (eğriliğini giderme) özelliğine sahip. Gündoğumu ve günbatımında kabukta bir şekilde delik açıyor olmalı; işte biz de o delikten içeri gireceğiz!”

Bu sözler bize Gurdjieff’in esoterik bilgiye, tamamen saklı olmayan, ama ancak onu arayanlarca fark edilebilen bilgiye dair açıklamasını hatırlatmaktadır.

Zengin bir hayal gücünün eşliğinde şiirsel bir dille anlatılan iki mitsel hikâyeye de yer veren bu roman, mitlere çokça gönderme yapmaktadır. Satır aralarında, Hinduizm metinlerinde geçen *soma* –“ölümsüzlük tohumu”– gibi bazı temel kavramlara ve düşüncelere rastlıyoruz. Ayrıca ünlü yönetmen Alejandro Jodorowsky’nin kült filmi *The Holy Mountain*’ın (Kutsal Dağ) esin kaynaklarından olan romanın ilginç yanlarından biri de elmasın bozulmamış hali diye tarif ettiği, çok değerli esrarengiz bir taş, *peradam*’ı edebiyata sokmasıdır.

Yazarın romanı bitirememiş olması metnin ucunu açık

bırakmakta ve kahramanların çıktığı yolculuğu okurun tamamlamasına olanak sağlamaktadır.

Son olarak kitabın sonuna yerleştirdiğimiz Ekler bölümünde René Daumal'ın 1938 ila 1941-1942 arasında yazdığı ve bu romanın içeriğinin anlaşılmasına katkıda bulunacak birkaç yazısına yer verdik.

Kronolojik bir sırayla sunduğumuz bu yazılardan ilki, aslında Daumal'ın *Analog Dağ*'ı yazmadan çok önce tasarladığı “analojik dağcılık kitabı”nın giriş kısmıdır. Yazar bu yazısında dağcılık ile sanatı karşılaştırır.

İkinci yazı, hikâyenin nasıl başladığını anlatmasa da okuru hikâyenin içine çeken Giriş kısmının iki paragrafıyla birlikte, René Daumal'ın “bu içtenlikli hikâyeyi inanılır kılmak” için ne planladığını gösteren sonuç babından iki paragraftan oluşmaktadır. *Mesures* (15 Ocak 1940, sayı 1) dergisinde yayımlanan bu dört paragraf romanın “Birinci Bölümü”nün çatısını kurmaya yarıyor.

Üçüncü ve dördüncü yazılarsa “Üçüncü Bölüm”le ilgilidir ve “Oyuk-İnsanları ve Acı-Gül Masalı”nı (*Cahiers du Sud* dergisinin Ekim 1941 tarihli 239. sayısında yayımlanmıştır) sunmak için yazılmıştır.

René Daumal'ın son taslaklarına ve çalışma notlarına baktığımızda *Analog Dağ*'ı yedi bölüm olarak düşündüğünü görüyoruz. Bu savı destekleyen anahtar niteliğindeki iki belgeyi yayımlıyoruz.

Hemen karşı sayfada göreceğiniz “birinci belge” aslında kitabın “Beşinci Bölümü” ile ilgilidir. Bize baş hamal Bernard'ın hikâyesinin sonunu çitlatmakta ve işlenecek iki

tayfaya
elveda
Deniz ufku arkamızda belirdi
— şafak

yürürken .
düşünceler (bu kadar kolay varışın gizemi)
şarkılar (Tiyak! Tiyak!)

Kamp merkezinde kulübeler
İlk kampı kurmak
İlk egzersizler
Rehberlerin öğüdü
Kaza

kakım
tekboynuzlular

ilk sığınakta
gecelemek

avlanma (yükseklerde yasak - ekolojik denge)
baş hamalın hikâyesi (avlanma - bedelini ödeyecek - yasaklanıyor)
3 yıl avlanma

Kamp Merkezi
sıçan
arılar
bitkiler
heyelanlar
kayalar köprü
buz cep... ?kartlar?

önceki gruba erzak göndermek
?haber güvercinleri?

güneş yakıyor!
-‘bulutlar’
rehberlerin dili

temayı –“erzağın önceki kafileye gönderilmesi” ve “rehberlerin dili”– işaret etmektedir.

Bir sonraki sayfada göreceğiniz ve Daumal'ın notları arasında bulunup benzer şekilde dilimize çevirdiğim ikinci belgeyse kitapta yer alamayan 6. Bölümün içeriğini ortaya koyuyor. Bu bölüm, türlü gerekçelerle ilk yolculuktan vazgeçen Alphonse Camard, Emile Gorge, Julie Bonasse ve Benito Cicoria'nın sonu felaketle bitecek “diğer keşif yolculuğunu” işleyecekti. 7. Bölüm'deyse Daumal büyük olasılıkla doğrudan okura seslenmeyi planlıyordu.

Orhan Düz
22 Ekim 2016,
Beşiktaş

V —

1. Kampın kuruluşu

Rehberler konseyi: Bilinen, fakat yeni isimler

pist her seferinde değişiyor

hastalandım: altta kal,
tarihselrehberlerin dereceleri: 7 veya 49 veya 8 veya 10 veya 50
2 dereceyle tanınmışlık.lisan2. kampa davet edilenler, küçük gruplar halinde, 2 nolu rehber tarafından —
oradan oraya, “düz gözlükler” görüyoruz...

VI —

Diğer Sefer

Julie Bonasse'nin hikâyesi

küçük Bir Haber

VII

“peki ya siz?”

ne arıyorsunuz?

ANALOG DAĞ

Öklidiyen Olmayan ve Sembolik Açıdan
Ötantik Bir Dağ Macerası

Birinci Bölüm

TANIŞMA FASLI

Yazarın yaşamında bir yenilik – Sembolik dağlar – Ciddi bir okur – Patriarches Pasajı'nda dağcılık dersleri – Peder Sogol – Bir dahili park ve dışa dönük bir beyin – Tanışma sanatı – Fikirleri tersyüz eden adam – Sırlar – Satanik bir manastır – Şeytan zeki bir keşişi nasıl yoldan çıkarır? – Çalışkan Fizik – Peder Sogol'un derdi – Sineklere dair bir hikâye – Ölüm korkusu – Öfkeli bir kalp, çelikten bir zihin – Çılgın bir proje basit bir üçgenleme problemine indirgendi – Bir psikoloji yasası

Birazdan anlatmaya başlayacağım her şey, bir zarfın üstüne aşına olmadığım bir elyazısıyla karalanmış birkaç satırla başladı. Zarfın üstünde ismim ve *Revue des Fossiles* dergisinin adresi yazılıydı; zaten mektup da yazılarımla katkıda bulunduğum bu dergi aracılığıyla bana ulaşmıştı. Gel gör ki kaleme alınmış bu satırlar değişen tonlarda birbirine karışmış bir kabalık ve nezaketi yansıtıyordu. Bu mektubu yollayan kişiye ve mektubun içeriğine ilişkin zihnimde beliren soruların ardından, muğlak olmakla birlikte güçlü bir önsezi, içimde “değirmen havuzunun içindeki bir çakıl” imgesini uyandırdı. Ve yüreğimin ta derinlerinden bir itiraf adeta bir baloncuk gibi yükseldi: Son zamanlarda hayatım iyiden iyiye durgunlaşmıştı. Mektubu açıp o satırlara baktığımda, üzerime temiz havanın insanı canlandıran esintisinin mi, yoksa pis bir havanın kasvetinin mi sindiğini kestiremedim.

Anlaşılan aynı çevik ve akıcı el, kusursuz bir hareketle şu satırları yazmıştı:

Mösyö,

Analog Dağ hakkında yazdığınız makaleyi okudum. Şimdiye kadar o dağın varlığına inanan tek kişinin ben olduğumu sanırdım. Bugün sizinle birlikte iki kişi olduk, yarın on, belki daha fazla olacağız. Öyley-

se oraya bir keşif gezisini düzenleyebiliriz. Bir an önce birbirimizle temasa geçmeliyiz. Uygun olduğunuz bir vakit aşağıdaki numaralardan herhangi birini arayarak bana ulaşabilirsiniz. Sizden haber bekliyorum.

Pierre SOGOL

37, Patriarches Pasajı, Paris

(Bu satırların altına günün farklı saatlerinde arayabileceğim beş altı telefon numarası sıralanmıştı.)

Mektubu gönderen kişinin sözünü ettiği ve yaklaşık üç ay önce *Revue des Fossiles* dergisinin mayıs sayısında yayınladığım makaleyi neredeyse unutmuştum.

Tanımadığım bir okurun bu ilgi gösterisinden dolayı koltuklarım kabardıysa da, edebi bir fantezinin neredeyse trajik bir şekilde, böylesine ciddiye alındığını görmekten de bir parça rahatsız olmuştum. Evet, o zamanlar bu fantezi beni kendimden geçirmişti, ama artık unutulmaya yüz tutmuş ve epey eskilerde kalmış bir anıya benziyordu.

Makalemi yeniden okudum. Kadim mitolojilerde dağın sembolik anlamı üzerine biraz aceleye getirilmiş bir inceleme-ydi. Zaten, sembolik olanın farklı kolları uzun zamandan beri benim en gözde araştırma konum olagelmışti. Bu konu hakkında bir şeyleri kavradığıma safça inanıyordum; üstüne üstlük bir dağcı olarak dağlara karşı tutku dolu bir sevgi de besliyordum. Birbirinden çok farklı bu iki ilgi alanının tek bir konuda, dağlarda buluşması, makalemin kimi pasajlarını belli bir lirizm içinde renklendirmişti. (Diğerleri tarafından yadırganabilecek bütün bu birleştirmeler, genel olarak şiir diye adlandırılan şeyin ortaya çıkışında büyük bir rol oynar. Ben bu yorumu, bu gizemli dilin derinliklerine ışık tutmaya çalışan eleştirmenlere ve estetik-

çilere bir öneri olarak sunuyorum.)

Makalemin anafikri, mistik gelenekte Dağ'ın Yeryüzü ile Gökyüzü arasındaki bağlantı olmasıydı. Onun zirve noktası sonsuzluk âlemine dokunur ve tabanı dallanıp budaklanarak çok yönlü etekleriyle faniler âlemine ayak basar. Onun aracılığıyla insanlığın ilahi olana yükselebildiği ve ilahi olanın kendini insanlığa ifşa ettiği bir yoldur dağ. Eski Ahit'in peygamberleri ve hükümdarları yüksek tepelerde Tanrı'yla yüz yüze gelirler. Nitekim Musa'nın Sina ve Nibu dağlarını, aynı şekilde Yeni Ahit'te geçen Zeytin Dağı ve Golgotha Tepesi'ni hepimiz biliriz.² Hatta ben Mısır'ın ve Kaldelilerin bilime uygun yapılmış piramitsel yapılarında da bu eski dağ sembolüne rastladım. Aryan-

2 Sina dağı: Mısır'da, Sina Yarımadası'nda yer alan, 2285 metre yükseklikte bir dağ. Dinler tarihinde de önemli yeri vardır. Sina dağı, Tevrat'a göre, Musa'nın öncülüğündeki İsrailoğullarının Mısır'dan çıkarken durdukları ve onun Tanrı'yla konuşup On Emir'i aldığı yer olarak bilinir. Yine bu dağ, Tanrı tarafından ve inanişâ göre Tanrı'nın yazdığı iki taş levhanın Musa'ya verildiği yerd. Ayrıca Musa Sina dağında elde ettiği öğeleri Ahit Sandığı denilen gizemli bir sandığa koymuştur, ki bu sandığın Tarsus'ta bir mağarada bulunduğu düşünülmektedir.

Nibu (veya Nevo) dağı: Ürdün'ün Medeba ilinde yer alan dağ. Deniz seviyesinden yüksekliği yaklaşık 817 metredir ve Avarim dağlarının en yüksek noktasıdır. *Tanah*'ın Tesniye kitabında, Musa'nın Pisga dağına çıktığı ve orada önce kendisine Vaat edilmiş Toprakların gösterildiği, ardından da bu topraklara girmenin kendisine nasip edilmediği anlatılır. Bundan kısa bir süre sonra Musa, Moav'da vefat eder ve defnedilir. İbranice pisga kelimesi "doruk" anlamına gelmektedir ve *Katolik Ansiklopedisi*'ne göre Pisga, Avarim dağlarının kuzey kısmı olup, Nibu da bu dağların en yüksek bölümüdür. Hristiyan geleneğine göre, Musa, bu dağda gömülü, fakat kabrinin yeri bilinmemekte. Günümüzde, Tesniye 34:1'de geçen "pisga"nın özel bir dağ adı mı yoksa Nibu'nun zirvesi mi olduğu, Nibu adıyla bilinen dağın *Tanah*'ta geçen Nibu olup olmadığı kesin bir kanıya varılamamış sorunlu bir meseledir.

Zeytin Dağı: Kudüs'ün doğusunda yer alan 809 metre yükseklikte bir tepe. Kıyamet gününde, Musevi metinlerinde müjdelenen ve Yahudilerin kurtarıcısı olan Mesih'in Zeytin Dağı üzerinden Kudüs'e geleceği aktarılır. Barnabas İncili'nde Tanrı'ya ibadet ederken İsa'ya peygamberlik görevinin Zeytin Dağı'nda verildiği anlatılır. İslamiyette sırat köprüsü Arapların el-Haram es-Sarif dedikleri Harem-ül Şerif ile Zeytin Dağı arasında kurulacaktır.

Golgotha Tepesi: İsa'nın çarmıha gerildiği tepe. Ed. notu

lar'a geçtiğimde, kapalı bir dille yazılmış *Vedalar*'da işlenen efsaneleri anımsadım. Bu metinlerde *soma*'nın –“ölümsüzlük tohumu” olan “abıhayat”– ısıltılı ve tatlı haliyle “dağın içinde” olduğu söylenir. Hindistan'da Himalayalar, Şiva'nın ve karısının –“Dağın Kızı”nın– ve bütün dünyaların “Analarının” ikametgâhıdır. Benzer şekilde Eski Yunan uygarlığında, tanrıların kralı sarayını Olimpos dağına kurmuştu. Aslında Yunan mitolojisinde bu sembolü, Yeryüzü'nün çocuklarının isyan hikâyesi tamamlar. Bu çocuklar dünyevi doğaları ve dünyevi araçlarıyla Olimpos'a tırmanmaya ve çamurdan ayaklarıyla göğü delip geçmeye çalışmışlardır. Aynı çabayı bir başka yerde, Babil Kulesi'ni inşa edenlerde de görürüz. Nitekim onlar da çeşitli şahsi hırslarından vazgeçmeksizin Tek Ebedi Varlık'a ulaşmayı ümit etmiyorlar mıydı? Çin'de bunun yerini “Kutsal Dağlar” alıyordu ve kadim bilgiler, müritlerine dik ve derin bir uçurumun üstünde vaazlar verirlerdi...

En bilindik mitolojilere doğru bu yolculuğu yaptıktan sonra, benim iki sınıfa ayırdığım semboller hakkındaki genel düşüncelere geçmiştım: Söz konusu bu iki sınıf sadece “oran” kuralına bağlı olanlar ile buna ilaveten “ölçek” kuralına da bağlı olanlar diye kategorize ediliyordu. Bu ayırım sıkça yapılmaktadır. Yine de burada bir kez daha kısaca değinmem gerekiyor. “Oran” bir yapının boyutları arasındaki ilişkilerle ilgilidir; “ölçek” ise o boyutlar ile insan bedeninin boyutları arasındaki ilişkilerle ilgilidir. Aynı zamanda Teslis sembolü olan eşkenar üçgen, boyutu ne olursa olsun tastamam aynı değere sahiptir, onun “ölçeği” yoktur. Buna karşın, sadece birkaç santimetre yükseklikteki bir katedral maketini ele alalım. Şekli ve oranlarıyla bu nesne bizlere her zaman yapının düşünsel anlamını aktarır, her ne kadar belirli ayrıntılarına bir büyüteçle bakılması

gerekse bile. Ancak artık aynı duyguya veya aynı tavırlara yol açmayacak ve aynı şekilde artık “ölçeklendirilemeyecektir” Benim Analog Dağ demeyi önerdiğim, kusursuz bir sembolik dağın ölçeğini tanımlayan şey, onun sıradan insani araçlarla erişilmez oluşudur. Şimdi Sina, Nibu, hatta Olimpos bile çoktan beri dağcılarının inek otlığı dediği bir yer haline gelmiş durumda ve Himalayalar'ın zirveleri dahi günümüzde erişilmez olarak görülmüyor artık. Dolayısıyla bütün bu zirveler sahip oldukları analojik güçlerini yitirmiş durumdalar. Bu nedenle sembolün tamamen mitsel dağlara sığınması zorunluydu; tıpkı Hinduların Meru dağı³ gibi. Fakat sözgelimi Meru dağı artık coğrafi bir konuma sahip olmadığı için *Gökyüzü ile Yeryüzü'nü birleştiren yol* olarak tsşdığı inandırıcı anlamını koruyamaz. Çünkü o hâlâ gezegensel sistemimizin merkezini veya eksenini işaret edebiliyor olsa da, insanoğlu için o sisteme girmenin bir aracı olmaktan çıkmıştır.

“Bir dağın Analog Dağ rolünü oynayabilmesi için, doğanın var ettiği gibi, insan açısından da zirvesinin ulaşılmaz, ama tabanının ulaşılabilir olması gerekir,” sonucuna varmıştım. “Biricik olmalı ve coğrafi bir konumda yer almalıdır. Görünmez olana açılan geçidin görünür olması gerekir.”

İşte bunları yazmıştım. Aslında esas itibariyle makalem, benim Everest dağından çok daha yüksek bir dağın yeryüzünün bir yerinde var olduğuna inandığımı ima ediyordu ki, bu da aklı başında birine saçmalık gibi gelecektir. Ama ne var ki beni ciddiye alan biri çıkmıştı işte! Üstelik bu kişi “bir keşif gezisine çıkmaktan” söz ediyordu! Deli miydi ne? Yoksa şaka mı yapıyordu? Peki ya ben neydim? Bu makalenin yazarı olarak bendeniz, okurlarımın da aynı

3 *Meru Dağı*: Hint inanışlarına göre bu dağ, dünyanın ortasında bulunmakta ve üzerinde kutup yıldızı parlamaktadır. Ed. notu

soruyu sorma hakkına sahip olabileceği düşüncesiyle aniden sarsıldım. Öyle ya, ben de kaçığın teki miydim ya da şakacının biri? Yahut basitçe bir yazar bozuntusu mu? Şimdi, kendime bu fevkalade can sıkıcı soruları sorarken bile her şeye rağmen, *içimdeki bir parçanın Analog Dağ'ın maddi gerçekliğine içten içe adamakıllı inandığını* itiraf edebiliyorum.

Ertesi sabah mektupta sıralanan telefon numaralarından birini, önerilen saatte aradım. Soğuk bir kadın sesi bana hemen cevap vererek “Eurhyne Laboratuvarları”nı arıyor olduğumu bildirdi ve kiminle konuşmak istediğimi sordu. Birkaç tuşlamadan sonra bir erkek sesi imdadıma yetişti:

“Ah! Siz misiniz? Şansınıza telefon kokuları iletmiyor. Pazar günü müsait misiniz?.. Öyleyse saat on bir civarında mekânıma gelin. Öğle yemeğinden önce parkımda biraz yürürüz... Ne? Evet, elbette Patriarches Pasajı'nda ve ardından da... Ha, park mı? Orası benim laboratuvarım. Sanırım, siz dağcısınız... Değil mi? Pekâlâ! Anlaştık o halde?.. Pazar günü görüşürüz!”

Demek ki deli değilmiş adam. Çünkü hiçbir deliye bir parfüm şirketinde önemli bir mevki vermezler. Öyleyse iş bitirici bir şakacı mıydı? Ama bu cana yakın ve kararlı ses bir muzibin sesi değildi.

O gün perşembeydi. Pazara kadar süren üç günlük bekleyiş zarfında hangi meslektaşım beni görse çok dalgın olduğumu söylüyordu.

Pazar sabahı domateslere basmamak için kenara kaçıp, muz kabuklarının üstünden kayarak yürüdüm ve terlemiş ev kadınlara sürtüne sürtüne aralarından geçip Patriarches

Pasajı'na vardım. Ön kapısından girdim ve “koridorların ruhu” olan kapıcıya adresi sordum. Beni avlunun arkasındaki kapıya yönlendirdi. Kapıdan içeri girmeden önce, altıncı katın küçük penceresinden aşağıya, ufalanan kabarık duvar boyunca bir ikili halatın sarktığını fark ettim. Tam da o anda, bulunduğum mesafeden görebildiğim kadarıyla, fitilli kumaştan yapılmış bir pantolon pencerede belirmişti. bu pantolonun paçaları kıvrılarak çorabın içine sokulmuş, çoraplarsa esnek ayakkabıların içinde gözden kaybolmuştu. Bu kıyafetler içindeki kişi bir eliyle pencerenin pervazına tutunurken halatı ayaklarının arasına geçirdi, sonra sağ kalçasına doladı, ardından çaprazlama göğsünün üzerinden sol omzuna uzattı, kısa ceketinin yakasının arkasından geçirip nihayet sağ omzunun üzerinden önüne attı. Üstelik bütün bunları da ani bir bilek hareketiyle yapmıştı. Halatın aşağıdaki kısmını sağ eliyle, yukarıdakini de sol eliyle kavradı; dik gövdesi ve aralıklı bacaklarıyla ayak tabanlarına basa basa duvardan indi, saniyede bir buçuk metre hızla; bu tarzıyla fotoğraflarda çok iyi görünürdü. Aynı inişte ikinci bir siluet belirlediğinde bizimkisi ayağını yere henüz basabilmişti. Bu yeni kişi eski duvarın çıkıntı noktasına inmişti ki başına çarpan bayat patates gibi bir şey kaldırıma düşüp dağıldı. Derken yukarıdan boru gibi bir ses geldi: “Düşen taşlara alışman gerekecek!” Ne var ki adam aşağı indiğinde canı pek sıkkın görünmüyordu, ama gerçekleştirdiği *rappel de corde* [kaya inişi] işine hakkını veren bir jestle, halatını bir ucundan çekip toplayarak bu inişi tamamlayamamıştı. İki adam ayrı ayrı çıkıp gittiler. Onların bu gidişini kapıcı da bıkkın gözlerle uzaktan seyreliyordu. Sonrasında ben de kendi yoluma gittim, servis merdivenlerinden dört kat tırmandım ve bir pencerenin kenarına yapıştırılmış şu ilanı gördüm:

Pierre SOGOL. Dağcılık öğretmeni. Dersler perşembe ve pazar günleri, saat 7-11 arası. Ulaşım yolu: Pencereden dışarı çıkın, sola uzanan çıkıntıya tutunun, bacaya tırmanın, bir saçakta sabit kalın, ufalanan yapraktaşı eğimini tırmanın, kuzeyden güneye uzanan bayırı takip edin, önünüze çıkacak birkaç jandarmanın etrafından dolanıp geçin ve doğu tarafındaki çatı penceresinden içeri girin.

Her ne kadar merdiven altıncı kata kadar devam etse de bu hayalleri takdirle karşıladım. “Çıkıntı” duvarın dar ucuydu. “Baca” ise bir konak diye adlandırılabilen bitişikteki binanın inşa edilmesiyle ancak kapatılabilmemiş karanlık bir girintiydi. “Yapraktaşı” eğimi kayağantaş levhasından yapılma bir çatı, “jandarmalar” ise gönye burun miğferli bacalardı. Ben de ilanda söylenildiği gibi çatı penceresinden içeri girince kendimi adamın karşısında dikilmiş buldum. Epey uzun boylu, ince yapılı, dinç bir adamdı. Gür siyah bıyığı ve hayli dalgalı saçlarıyla kafeste pusuya yatmış bekleyen bir panterin suskunluğunu taşıyordu. Durgun kara gözleriyle bana bakıp elini uzattı.

“Ekmeğimi kazanmak için neler yapmam gerektiğini görüyorsunuz,” dedi bana. “Sizi daha iyi bir yere buyur etmek isterdim...”

“Bir parfüm şirketinde çalıştığınızı sanıyordum.”

“Sadece o değil. Bir ev eşyaları imalatçısı, bir dişliçark şirketi, böcek ilaçları üreten bir laboratuvar ve bir fotoğraf stüdyosu için de çalışıyorum. Bütün bu işlerde, imkânsız olduğu düşünülen icatlar yapmaya çalışıyorum. Şimdiye kadar işleri bir şekilde idare ettim, ama artık saçmalıktan başka bir şey icat etmediğimi söyleyip azıcık maaş ödüyorlar bana. Bu yüzden briç ve çapraz bulmacalardan bıkmış

genç adamlara tırmanış dersleri veriyorum. Kendini evindeymişsin gibi rahat hisset. Gel, sana çatı katımı gezdireyim.”

Burası aslında bölmeleri olan birkaç çatı odasından oluşan alçak tavanlı bir atölyeyi andırıyordu. Bir uçtaki geniş bir cam pencere sayesinde içerisi aydınlanıp havalandırılıyordu. Pencerenin altına bir fizik-kimya laboratuvarının tipik malzemeleri tıkıştırılmıştı ve en kötüsünden bir katır yolunu andıran çakıllı bir patika, stüdyonun çevresinden dolanıp kıvrıla kıvrıla gidiyordu. Patikanın her iki yanında saksı ve çiçekliklere dikilmiş fidanlar, fundalar, çim bitkileri, kozalaklı bodur ağaçlar, yerden bitme palmyeler ve ormangülleri sıralanmıştı. Patika boyunca pencerelere yapıştırılmış ve tavanlardan asılı duran yüzlerce küçük kartla boş alanın azami seviyede kullanıldığı anlaşılıyordu. Her bir kartın üzerinde bir çizim, fotoğraf veya yazı bulunuyordu ve hepsi birlikte “insan bilgisi” dediğimiz bilgiyi içeren gerçek bir ansiklopediyi oluşturuyorlardı. Bir bitki hücresinin diyagramı, Mendel’in periyodik cetveli, Çince yazım rehberi, insan kalbinin bir kesiti, Lorentz’in dönüşüm formülleri, karakteristik özellikleriyle birlikte bütün gezegenler, bir dizi at fosili, Maya hiyeroglifleri, ekonomi ve demografi istatistikleri, müzik cümleleri, başta gelen bitki ve hayvan familyalarının temsilcileri, kristal örnekleri, Büyük Piramit’in planı, beynin X ışınlarıyla çekilmiş fotoğrafları, mantık formülleri, tüm dillerde kullanılan tüm seslere dair tablolar, coğrafi haritalar, soyağaçları kısacası, 20. yüzyılın Pico Della Mirandola’sının⁴ beynini doldurabilecek her şey.

4 *Giovanni Pico della Mirandola* (24 Şubat 1463 – 17 Kasım 1494): Rönesans dönemi İtalyan soylusu ve filozofu. Hümanist düşünür ve gizemci; Yeni Platoncu görüşün savunucularındandır. 14 yaşında üniversite eğitimini tamamlamış ve felsefeye yönelmiştir çev. notu.

Haddinden fazla hayvanat barındıran kavanozlar, akvaryumlar ve kafesler orada burada duruyordu. Ne var ki ev sahibim denizhiyarlarına, kalamarlarına, suörümceklerine, termitlerine, karıncayıyenlerine ve semenderlerine bakmama izin vermedi. Sadece, ikimizin omuz omuza dikilebileceği patıkaya götürdü beni ve laboratuvarının çevresinde bir tur atmaya davet etti. Patikanın bir yanından diğerine doğru esen hafif bir rüzgâr ve kozalaklı bodur ağaçların kokusu sayesinde bitmek bilmeyen bir dağ yolunun keskin virajlarını tırmanıyormuş izlenimine kapılıyordunuz.

“Senin anlayacağın,” dedi bana Pierre Sogol, “yaşamlarımızın, senin ve benim yaşamımın en ufak köşelerinde bile yankılanan öyle ciddi konuları karara bağlamalıyız ki en azından birbirimizi tanımadan bir arpa boyu yol alabilelim. Bugün birlikte yürüyebilir, konuşabilir, yemek yiyebilir ya da sessizce oturabiliriz. Daha sonrasında beraber çalışmak ve zorluklara göğüs germek için fırsatımız olacak diye düşünüyorum. Ve bütün bunlar da ‘tanışma faslı’ dediğimiz süreç için gerekli olan şeyler.”

Doğal olarak dağlar hakkında konuştuk. Kendisi yeryüzündeki bilinen en yüksek sıradağların hepsini keşfetmişti. O gün sıkı bir halatın ucunda ikimizin en çılgın dağcılık macerasına başlayabileceğimizi hissettim. Derken akıcı sohbetimiz daldan dala atladı, yön değiştirip farklı konulara kaydı. Önümüze yüzyılımızın bilgi dağarcığını seren o küçük kartların ne işe yaradığını işte o zaman anladım. Hepimizin kafasında o zatların ve yazıların epey kapsamlı bir derlemesi mevcut. Şans eseri bu kartların bazıları fazla değil de biraz sıra dışı şekilde gruplandırıldığında en yüce bilimsel ve felsefi düşünceleri “düşündüğümüz” yanılmasına kapılıyoruz. Bu gruplanma, hava akımlarının veya

basitçe bir sıvıdaki asılı kalan parçacıkları dalgalandıran Brown hareketi gibi süregelen dalgalanmanın bir sonucu olabilir. Burada bütün bu materyal görünür biçimde bizim dışımızdadır; kendimizi onunla karıştırmayız. Çiviye asılmış bir süs gibi, sohbetimiz de bu küçük resimlerden asılıyordu ve her birimiz hem kendisinin hem de karşısındakinin zihninin nasıl işlediğini aynı berraklıkla sezebiliyordu.

Bu adamın düşünce tarzında ve tepeden tırnağa görünüşünde coşkulu bir olgunlukla çocuksu bir dinçliğin eşsiz bir karışımı vardı. Fakat her şeyden önemlisi, gergin ve hareketli bacaklarının nasıl farkına vardıysam ısı, ışık veya rüzgâr gibi hissedilir bir kuvvete benzeyen düşüncelerinin de öyle farkına varmıştım. Bu kuvvet, fikirleri dış olgular olarak değerlendirip birbirinden apayrı gibi görünen fikirler arasında yeni bağlantılar kurmaya dönük istisnai bir yeti olarak kendini açığa vuruyordu. Onun bir dakika önce insanlık tarihine tanımlayıcı geometri içinde bir problem olarak yaklaşıp, bir dakika sonra da sanki zoolojik türlerden bahsediyormuş gibi sayıların özelliklerinden bahsettiğine tanık olmuştum. Canlı hücrelerin birleşmesi ve bölünmesi mantıksal akıl yürütmenin özel bir örneği olmuş, dil kurallarını gökler mekaniğinden devşirmişti.

Ona pek cevap veremedim ve çok geçmeden kendimi sersemlemiş gibi hissettim. Bunu fark edince de hemen geçmişini anlatmaya başladı.

“Henüz daha gençken,” dedi, “hemen hemen bütün zevkleri ve acıları tatmıştım, bir sosyal hayvan olarak insanın payına düşen bütün sevinçleri ve kederleri. Burada ayrıntılarına girmeye gerek yok; insanoğlunun yazgısındaki muhtemel olaylar silsilesi oldukça sınırlıdır ve onlar neredeyse hep aynı hikâyelerdir. Sana sadece şunu anlatacağım: Bir gün kendimi yalnız, yapayalnız hissetmiştim.

Hayatımın bir dönemini kapattığıma kanaat getirmiştım. Uzun yolculuklara çıktım, en ezoterik ilimleri inceledim, ondan fazla meslek öğrendim. Hayat bana, bir organizmanın yabancı bir bedene davrandığı gibi davranıyordu biraz. Ya beni çepeçevre sarıyor ya da kendinden uzaklaştırıyordu. Bense 'başka bir şeyin' susuzluğunu çekiyordum. O şeyi dinde bulduğumu sandım. Bir manastıra girdim, garip bir manastırdı. Ne olduğu, nerede bulunduğu önemli değil. Öte yandan onun en hafif deyimle sapkın bir tarikata ait olduğunu belirtmem gerek.

"Tarikatın işleyişinde bilhassa garip olan bir âdet vardı. Her sabah başrahip herkese –otuz civarında adamdık– iki kez katlanmış bir kâğıt verirdi. Bu kâğıtların birinde TU HODİE [bugün sen] yazıyordu ve bu kâğıdı kimin aldığını sadece başrahip biliyordu. Bazı günler bütün kâğıtların boş olduğuna adamakıllı inanıyordum, ama hiç kimse bunu bilmediği için sonuç –tahmin edebileceğin gibi– aynıydı. 'Bugün Sen' ile kastedilen şey, diğerlerine haber verilmeden önceden seçilmiş bir kardeşimizin o günün baştançıkarcısı rolünü oynayacağıydı. Kimi küçük Afrika kabilelerinde ve başka halklar arasında insan kurban etmeler, yamyamlık ritüelleri gibi bazı korkunç uygulamalara tanık olmuş-tum. Fakat bu günlük baştançıkarcılık gibi acımasız bir âdete hiçbir din veya büyü tarikatında denk gelmemiştim. Bir cemaat hayatı yaşayan otuz adamı hayal et; ki bunların yarısı sürekli günah işleyeceğinden korktuğu için yarım akıllı kalmış zaten; kim olduğunu bilmedikleri içlerinden birinin onların inancını, tevazusunu ve iyilikseverliğini sınamak için özellikle görevlendirildiği yönünde takıntılı bir düşünceyle birbirlerine bakıyorlar. Burada yüce bir fikrin; kardeşlerimin içinde olduğu gibi benim içimde de, biri se-vilecek diğerindense nefret edilecek iki kişinin var olduğu

fikrinin şeytani bir karikatürüne rastlıyorsunuz.

“Bir şey bana bu âdetin şeytani doğasını gösterdi: O güne kadar hiçbir keşiş bu baştançıkarcı rolünü oynamayı reddetmemişti. Üzerinde *tu hodie* yazan kâğıt kendisine verilen hiçbir keşiş, böyle bir rolü oynamaya yetkin ve yaraşır olduğu konusunda en ufak bir şüphe dahi duymamıştı. Aslına bakarsanız baştançıkarcının bizzat kendisi, çok çirkin bir ayartmanın kurbanıydı. Bana gelince, ben de bu *provokatör ajan* rolünü çeşitli defalar kabul etmiş, buyruğa boyun eğmişim, ki bu, hayatımın en utanç verici anısıdır. Evet, bu rolü kabul etmişim, ta ki bir gün düştüğüm tuzakı fark edene kadar. O ana kadar şeytanların maskesini görevi başında hep indirmişim. Bu talihsizler fazlasıyla safdildi! Çok kurnazca olduğunu sandıkları hep aynı numaraları çeviriyorlardı, zavallı iblisler! Olanca zekâları belli başlı birkaç yalanla milleti kandırmaya yetiyordu: ‘Kurallara harfiyen uymak sadece o kuralların ruhunu idrak edemeyen budalalar için iyi bir şeydir’ veya ‘Tüh, bu çabalara girişmeye sağlığım elvermez’ gibi.

“Ne var ki bir keresinde günün şeytanı beni gafil avlamayı başardı. Bu kez çocuksu mavi gözleriyle neşe saçan güçlü, iriyarı bir herif kılığındaydı. Dinlenme saatimizde yanıma yanaşıp şunları söyledi: ‘Beni tanıdığını fark ettim. Seni kandırmanın imkânı yok, sahiden fazlasıyla uyanıksın. Zaten ayartıcı şeylerin içimizden ziyade çevremizde kol gezdiğini idrak etmek için bu oyuna ihtiyacın da yok. Ancak şu insanoğlunun akıl almaz iradesizliğine bir bak-sana: Uyanık kalması için kendisine verilen bütün araçları sonunda uykusunu süslemek için kullanıyor. Tek camlı bir gözlük takar gibi kıl fanilalar giyiyoruz, başka insanlar nasıl golf oynuyorsa biz de onlar gibi ilahiler okuyoruz. Ah, keşke günümüzün bilim insanları yaratıcılıklarını in-

sanoglunu silkeleyip bu uyuşukluktan kurtarmaya yarayacak icatlara adasalar! Yeterince makineli tüfek var hem, ama tabii bu aşırıya kaçmak olurdu...'

"O akşam öylesine güzel konuştu ki devreleri yanmış beynimle başrahibi dinlerken boş zamanlarımı, sözünü ettiği icatlar ve üretimlerle geçirmek için ondan izin aldım. Hemen işe koyulup akıllara durgunluk veren araç gereçler icat etmeye başladım: Aşırı derecede kıvrak ve hızlı yazarlar için her beş veya on dakikada mürekkep damlatan ya da akıtan bir dolmakalem; sesi kemiklerden geçiren işitme cihazı gibi bir cihazla donatılmış ve hiç beklenmedik anlarda, örneğin 'Sen kendini ne sanıyorsun?' diye yüzüne bağırarak, taşınabilir minik bir fonograf; ona 'kuşkunun yumuşak yastığı' adını verdiğim ve uyuyan kişinin başının altında durup dururken içindeki havası boşalacak pnömomatik bir yastık vardı; ona bakan her insanın yüzünü domuz yüzü gibi gösterecek şekilde itinayla eğri tasarlanmış bir ayna –başıma sorun çıkararak– ve bir sürü icat daha. İşimle o kadar meşguldüm ki artık günün baştançarıcısını bile tanıyamaz hale gelmiştim. Beni çalışmaya teşvik ederek eğleniyorlardı. Derken bir sabah *tu hodie* kâğıdını aldım. Karşıma çıkan ilk kardeşim o masum ve mavi gözleri olan iriyarı herifti. Beni selamlarken yüzünde beliren acımasız gülüşü görünce, suratıma soğuk su serpilmiş gibi hissettim. Birdenbire icatlarımın çocuksuluğu ve benden beklenen rolün rezilliği kafama dank etti. Bütün kurallara karşı çıkarak başrahibi bulmaya gittim ve ona bundan böyle 'şeytan rolü'nü oynayamayacağımı söyledim. Kim bilir belki samimi olarak, belki de numaradan büründüğü nazik bir ciddiyetle konuştu benimle: 'Evladım,' diye bitirdi sözlerini, 'görebildiğim kadarıyla bu evde kalmana neyin mâni olduğunu *anlamak için can atıyorsun*. Seni kendine başka

yollarla çağırması için Tanrı'ya dua etmeliyiz...'

"O akşam trenle Paris'e gittim. Kendimi Petrus Kardeş olarak tanıtarak bir manastıra girdim. Sonra onu Peder Sogol takma adıyla değiştirdim ve ardından hep bu adı kullandım. Dindaşlarım bende bir zihniyet değişikliğinin olduğunu fark ettikleri için beni her zaman böyle çağırdılar. Öyle ki en ufak bir telkinde, öne sürülen bütün değerlendirmelerin tam aksini savunuyor, hep sebep ile sonucu, baştaki ile sondakini, gerçek ile olasılıkları tersine çeviriyordum. 'Sogol' fevkalade çocukça ve gösterişli bir anagramdı, ama kulağa güzel gelecek ve çok işime yarayacak bir düşünce kuralını bana hatırlatacak bir isme ihtiyacım vardı. Bilimsel ve teknik bilgilerim sayesinde çok geçmeden çeşitli laboratuvarlarda ve endüstri sektöründe değişik işler buldum. Yavaş yavaş bu 'yüzyıl'ın yaşamına yeniden uyum sağladım, ama elbette ki sadece görünüşte. Çünkü içimin derinliklerinde, insanların böylesine dramatik bir biçimde yaşam diye adlandırdıkları bu maymun kafesi çılgınlığına kendimi kaptırmayı beceremiyordum."

Bir çan sesi duyuldu.

"Tamam, benim becerikli Fizik'im, tamam," diye hizmetkârına/kâhyasına bağırdı Peder Sogol ve ardından bana dönüp "Yemek hazır, haydi gidelim," dedi.

Patika yolda peşine düştüm. Yürürken çağdaş insanın bütün bilgilerinin yazılı olduğu, gözlerimizin önüne serilmiş dikdörtgen şeklindeki o küçük kartları el işaretiyle gösterdi. Ve ardından da alçak bir sesle konuşmaya başlayıp şöyle dedi:

"Uyduruk, bütün bunlar uyduruk. İşte hakikat, küçük, güvenilir ve kesin hakikat diyebileceğim tek bir kart bile yok burada. Hepsinde olsa olsa gizem veya hata var; birincinin bittiği yerde ikinci başlıyor."

Masanın kurulu olduğu bembeyaz ve küçük bir odaya geldik.

“Şayet bir patlamayı tetiklemeden bu iki kelimeyi yan yana kullanabileceksek en azından *nispeten gerçek* bir şey karşımıza çıktı nihayet,” diye kobnuşmasına devam etti, mevsim sebzeleriyle pişirilmiş yemeğin buharının haşlanmış bir hayvan etini sardığı bu kır sofrasında karşı karşıya otururken. “Baryum sülfat, jelatin, borik asit, sülfürik asit, formaldehit veya çağdaş endüstriyel yiyeceklerin üretiminde kullanılan diğer kimyasal maddelerden hiçbirini barındırmayan bir yemeği soframa koymak için benim usta Fizik'im yine o eski Breton uyanıklığını sonuna kadar kullanmış. Ne de olsa leziz bir *pot-au-feu*,⁵ uyduruk bir felsefeden daha değerlidir.”

Sessizce yemeğimizi yedik. Beni ağırlayan ev sahibim, yemek esnasında konuşma gereği duymadı ve bu davranışından ötürü ona büyük bir hayranlık duydum. Söyleyecek sözü olmadığı zaman sessiz kalmaktan veya konuşmadan önce düşünüp taşınmaktan çekinmiyordu. Onunla yaptığımız konuşmayı şimdi burada naklederken, onun hiç susmadığı yönünde bir izlenim bıraktım diye kaygılanıyorum. Aslında anlattığı yer yer gizemli hikâyelerin arasına uzun sessizlikler giriyordu ve ben de çoğu zaman onun söylediklerine bir şey ilave ediyordum. Kaba hatlarıyla hayatımı anlattım ona, ama şimdi burada yeniden anlatmanın bir gereği yok ve sessizliğe gelince, onu kelimelere nasıl dökebiliriz ki? Bir tek şiir yapabilir bunu.

Yemekten sonra geniş pencerenin altından geçerek “park”a geri döndük ve halıların üzerindeki deri minderlere yayıldık. Alçak tavanlı mekânda olabildiğince yer aç-

5 *Pot-au-feu*: Sebzeli sığır çorbası; sebze tenceresi. Fransızların üç çeşit yemeği (çorba, et ve sebzeyi) karıştırarak pişirilmiş bir yemeğe verdiği isim. çev. notu

manın çok basit bir yoluydu bu. Bu arada Fizik de sessizce kahvelerimizi getirdi ve Sogol konuşmasına kaldığı yerden devam etti.

“Mideyi dolduruyor bu, ama işte hepsi o kadar. Hüküm süren bu uygarlıkta birazcık paran varsa temel bedensel doyumlara ulaşabilirsin. Geri kalanıysa yapmacık şeyler. Sahtelik, tik taklar ve numaralar... Bütün hayatımız bundan ibaret, diyaframla kafatası arasında. Başrahibim haklıydı. Dizginlenemez bir anlama isteği vardı içimde. Ne için yaşadığımı öğrenmeden ölmek istemiyordum. Ya sen, senin hiç ölümden korktuğun oldu mu?”

Sessizliğe gömülmüş anılarımı yokladım, henüz kelimelere dökülmemiş en derinlerdeki anılarımı. Ve biraz zorlanarak cevap verdim.

“Evet. Takriben altı yaşındaydım, insanları uyku esnasında sokan sineklere dair bir şey duymuştum. ‘Uyandığında ölmüşsündür artık’ diye espri yapmıştı birisi. Bu sözü hiç aklımdan çıkmadı. Akşamları, ışıklar kapalı halde yatağımda uzanırken kendi kendime ölümü, ‘her şeyin büsbütün yokluğunu’ hayal etmeye çalışırdım. Hayalimde hayatımın bütün koşullarını ortadan kaldırdım ve giderek daralan bir korku dairesine kısıkırarak hapsolmuş gibi hissettim kendimi. Artık ‘Ben’ diye bir şey yoktu. Hem ‘Ben’ dediğimiz şey nedir ki? Onu kavrayamıyordum. ‘Ben’, düşüncemden sıyrılıp gitti, tıpkı bir balığın kör bir adamın ellerinden kayıp gitmesi gibi. Bir türlü uyuyamıyordum. Üç yıl boyunca sık sık geceyi karanlıkta sorgulamayla geçirdim. Derken bir gece aklıma harika bir fikir geldi; bu korkuya eli kolu bağlı yenik düşmektense onu gözlemleyecek, nerede ve ne olduğunu görmeye çalışacaktım. O zaman anladım ki onun kaburgalarımın biraz altında, midemdeki ve ayrıca boğazımdaki kasılmayla bağlantısı vardı. Kalp

atışlarımızın düzensiz olduğunu anımsıyorum. Sıkışan midemi açıp rahatlatmak için kendimi zorladım. Korku kaybolup gitti. Bu halde tekrar ölümü düşünmeye çalışırken, korkunun pençeleri tarafından kısırılmak yerine yepyeni bir duygu içimi kapladı. Gizem ile umut arasındaki bu duygunun adını bilmiyordum...”

“Ve ardından da büyüdün, okula gittin ve felsefeyle meşgul olmaya başladın değil mi? Hepimiz bu yoldan geçiyoruz. Gördüğümüz kadarıyla, ergenlik döneminde genç insanın iç dünyası birdenbire zayıflar, doğal cesareti kısırlaşır. Zihni gerçekle veya gizemle doğrudan yüz yüze gelmeye, yüzleşmeye cesaret edemez artık. Bunun yerine ‘yetişkinlerin’ fikirleriyle, hocaların kitapları ve dersleriyle gerçekleri ve gizemleri değerlendirmeye çalışır. Yine de o kısık iç sesi tamamen susmuş değildir ve bazen, gücü yettiğinde, hayattan aldığı bir darbe ağız tıkcacını gevşettiğinde iç sesi haykırır. Kendi sorusunu haykırır, ama biz anında o sesi boğarız. Şimdi, birbirimizi biraz olsun anladığımıza göre, ölümden korktuğumu itiraf edebilirim sana. Fakat benim korkum, ölüm tahayyülümüzün doğurduğu bir korku değil, çünkü bu korku aslında hayalidir. Ne de devlet görevlileri tarafından tarihi kaydedilecek bir ölümden korkuyorum. Doğrusu benim anbean acısını çektiğim ölüm korkusu, ta çocukluğumdan beri aynı soruyu sormaya devam eden o sesin bir gün ölmesidir. Bahsettiğim soru –ki sen de kendine sormuşsundur– ‘Ben neyim?’ sorusu. Bu soruyu sorduğumuzda içimizdeki ve çevremizdeki her şey bize boğucu gelmeye başlar. Ve o ses sustuğunda –zaten sıkça konuşmaz– yararsız bir cesede, huzursuz bir kadavra dönüşürüm. Bir gün o sesin sonsuza dek susmasından veya çok geç uyanmasından korkuyorum, tıpkı senin sinek hikâyende olduğu gibi: Uyandığında ölmüşsündür artık.”

“Ve orada bulursun onu!” diye ekledi neredeyse öfkeli bir tonda. “Sana işin aslını söyledim. Gerisi ayrıntı. Bunu birine söyleyebilmek için yıllarca bekledim.”

Oturdu. Bu adam beyninde kaynayan deliliğin baskısına böylesine direndiğine göre, çelikten bir zihni olmalı diye düşündüm. Ama şimdi epey rahatlamış ve ferahlamış görünüyordu.

Pozisyonunu değiştirdikten sonra konuşmaya devam etti. “Benim en güzel anlarım, dağa tırmanmak için yanıma yürüyüş botlarımı, sırt çantamı ve buz baltamı aldığım anlardı. Hiçbir zaman çok uzun tatil yapmadım, ama tatillerimin de tadını çıkardım. Elektrikli süpürgeleri veya sentetik parfümleri dört dörtlük yapmak için on ya da on bir ay çalışıp bir geceyi trende, bir günü de otobüste geçirdikten sonra nihayet ilk karlı araziye varıyordum. Kaslarımda hâlâ şehrin zehri dolaşırken hep bir budala gibi ağlar, kafamın boş olduğunu, kollarımla bacaklarımla uyduğumu ve içimin açıldığını hissederdim. Birkaç gün sonra ya bir yarığa sıkışır veya bacaklarım iki yana açık bir tepeye çıkardım. Yeniden kendime gelir, önceki yıldan beri unuttuğum karakterlerin içimde uyandığını sezerdim. Ama onlar hep aynı karakterler olurdu...

“Şimdi ben de senin gibi bütün sırlarımızın anahtarını elinde taşıyan üstün insanların varlığını kitaplardan ve yolculuklarımdan öğrendim. Buna, görünür insanda görünmez insanlık fikrine basit bir alegori olarak yaklaşmıyordum her ne nedense. Tecrübeyle sabit ki dedim kendi kendime, bir insan hakikate doğrudan ulaşamayacağı gibi tek başına da ulaşamaz. Bir aracının olması şart, bazı açılardan insan olmakla beraber diğer açılardan insanlığı aşmış bir aracı. Bu üstün insanlık yeryüzünün bir yerinde var olmalı ve ona ulaşmak tamamen imkânsız olmasa

gerek. Öyleyse bütün çabalarımı onu keşfetmeye adanmışım, değil mi? Onun varlığından emin olmama rağmen, diyelim koca bir yanılsamanın kurbanı olmuşum meğer, o zaman dahi bu çabamda kaybedecek bir şeyim yok; hem zaten bu umut olmayınca bütün bir hayat anlamsızlaşır.

“Peki, ama nereye bakmalı? Nereden başlamalı? Hali-hazırda dünyayı dolaşmış, her yere burnumu sokmuş, her türlü dinsel mezhebi ve mistik tarikatı incelemiştım, ama hangisiyle karşılaşsam her defasında doğru da olabilir, yanlış da kanısı uyanmıştı içimde. O halde neden birini ötekine tercih ederek hayatımı heba edeyim ki? Senin anlayacağın, elimde bir mihenk taşı yoktu. Ama içimizde *iki* kişinin var olması gerçeği her şeyi değiştiriyor; üstlendiğimiz ödevse *iki kat* kolaylaşmıyor. Hayır, sadece *imkânsız* olmaktan çıkıp *mümkün* hale geliyor. Bu sanki bir yıldızın bizim gezegenimize olan mesafesini ölçmeye benziyor; eğer bana yeryüzünde *tek bir* bilindik nokta verirsen, bu ölçümü yapamam, ama ikinci bir nokta daha verirsen yapabilirim, çünkü o zaman bir üçgen çizebilirim.”

Geometriye yaptığı bu ani sıçrayış onun tipik bir özelliği idi. Onu çok iyi anlayıp anlamadığıma emin değildim, ama içimdeki bir güç söylediklerine ikna ediyordu beni.

“Analog Dağ hakkında yazdığın o makale beni aydınlattı,” diye sözüne devam etti. “Bu dağ var. İkimiz de bunu *biliyoruz*. Buna binaen onu keşfedeceğiz. Peki bu dağ nerede? Bu bir hesaplama meselesi. Sana söz veriyorum, önümüzdeki birkaç günde onun coğrafi konumunu birkaç derecelik sapmayla tespit edeceğim. O zaman hemen yola çıkmaya hazırız, değil mi?”

“Evet ama nasıl? Hangi güzergâhı takip edeceğiz, ne tür bir ulaşım aracını kullanacağız ve onu nasıl satın alacağız? Ve orada kaç gün kalacağız?”

“Bunlar sadece ayrıntılar. Üstelik yalnız olmayacağımıza da eminim. İki insan üçüncü bir kişiyi ikna edebilir ve bu da çığ etkisi yaratır. Gerçi insanların ‘sağduyu’ dediği şeyle bizim işimiz olmaz, zavallı yaratıklar. Suyun sağduyusu akmaktır... Bir ateşe rastlayıp buharlaşmadığı veya bir buz kalıbına girip donmadığı sürece. O halde eğer ateş yoksa demiri kızarana kadar çekiçle döveceğiz. İstersen, ilk buluşmamızı pazar günü burada yapalım. Geleceğine emin olduğum beş altı tane sıkı dostum var. Biri İngiltere’de, ikisi de İsviçre’de yaşıyor olsa da hiç kuşkusuz o gün burada olacaklar. Öteden beri büyük keşif gezilerine hep beraber çıkacağımıza dair fikir birliği içindeyiz. Ve büyük keşif gezilerinde olduğu gibi, bunu da eğer başarabilirsek, önemli bir keşif gezisi olacak.”

“Benim cephede de gezimize katılabilecek birkaç arkadaşım var,” dedim.

“Saat dört için davet et onları, ama sen daha erken gelmelisin, iki civarında. Benim hesaplamalarım kesinlikle hazır olacak... Şimdi beni yalnız bırakabilir misin? Pekâlâ, çıkış yolu şu tarafta,” derken iniş halatının sarktığı küçük pencereyi gösterdi. “Bir tek Fizik merdivenleri kullanıyor. Hoşça kal!”

Çimen ve ahır kokan halata sarıldım, birkaç dakikada yere inmiştim.

Yüzergezer ve tuhaf bir hisle caddede bulmuştum kendimi. Muz kabuklarının üstünden kayıp, domateslerden kaçınarak, terleyen ev kadınlarına sürtüne sürtüne aralarından geçtim.

Patriarches Pasajı’ndan Saint-Germain-des-près yakınındaki evime dönerken yolda kendimi bir yabancı gibi hissettim. Peder Sogol’un kendisinin, sizin ve benim ait

olduğumuz canlı türüyle ilgili tanımıyla “Pi sayısını anlayamaya yetersiz iki ayaklı hayvan”ın davranışlarını yöneten yasalarından birini keşfedebilirdim. Bu yasa şöyle ifade edilebilir: Duyduğumuz en son sözlerle uyum göstermek. Bu yasayı daha sonraları bana bildirecek Analog Dağ’ın rehberleri onu basitçe *bukalemun yasası* diye adlandırmışlardı. Peder Sogol beni gerçekten ikna etmişti ve o benimle konuşurken çılgınca keşif gezisinde onun peşinden gitmeye hazırdım. Ne var ki bütün eski alışkanlıklarıma tekrar rastlayacağım evime yaklaşırken, ofis arkadaşlarımı, yazar dostlarımı ve en iyi ahbablarımı az önceki hayret verici buluşmamın hikâyesini dinlerken hayal ettim. Halime acıyan, iğneleyici ve kuşkucu tavırlarını zihnimde canlandırdım. Sağlığımdan, bönlüğümden kuşkulanmaya başladım. Öyle ki karıma, Sogol ile buluşmamı anlatırken şu ifadeleri kullandığımı görüp kendime şaşırdım: “Eğlenceli bir herif”, “papazlıktan çıkmış bir keşiş”, “çılgın bir mucit”, “abartılı bir proje” Ve anlattıklarımın sonunda karımdan şu sözleri duyunca afalladım:

“Hımın, adam haklı. Bu akşam bavulumu hazırlayacağım. Bundan böyle bu işin içinde sadece ikiniz yoksunuz. Artık üç kişi olduk!”

“Demek bu iş gerçekten ciddiye alıyorsun.”

“Hayatımda karşılaştığım ilk ciddi fikir.”

Sonuçta *bukalemun yasası* öylesine güçlü çıktı ki, Peder Sogol’un girişiminin her şey bir yana tamamen makul olduğunu düşünmeye başladım.

İkinci Bölüm

VARSAYIMLAR FASLI

Konukların takdim edilişı – Bir konuşmacı numarası – Sorunu ortaya koymak – Çürük hipotezler – Aşırı derecede saçmalık – Bir tabakta Öklitçi olmayan bir seyrüsefer – Seçkin astronomlar – Analog Dağ sanki yokmuş gibi nasıl var oluyor – Büyücü Merlin'in gerçek hikâyesine ışık tutmak – İcat yöntemi üzerine – Güneş maddesi – Coğrafi bir anormalliğin açıklanması – Karaların yarıküresi – İnce bir hesap – Milyonerlerin Kurtarıcısı – Şiirsel bir vazgeçiş – Samimi bir vazgeçiş – Dokunaklı bir vazgeçiş – Felsefi bir vazgeçiş – Önlemler

Ertesi pazar, öğleden sonra saat ikide karımı Patriarches Pasajı'ndaki "laboratuvara" götürdüm ve yarım saat sonra artık bizim için hiçbir şeyin imkânsız olmadığını anladığım bir grup oluşturmuştuk.

Peder Sogol gizemli hesaplarını neredeyse bitirmişti, ama elde ettiği sonuçları açıklamak için bütün konukların gelmesini bekliyordu. Bekleme esnasında, kendi davet ettiğimiz konukları diğerlerine tanıtarak hoş vakit geçirdik.

Benim davet ettiğim zatlar şunlardı:

IVAN LAPSE. Otuz beş kırk yaş arası, Finlandiya asıllı Rus vatandaşı, dikkate değer bir dilbilimci. Özellikle dilbilimciler arasında hatırı sayılır biriydi, çünkü üç dört dilde kendini yalın, güzel ve doğru şekilde yazılı ve sözlü olarak ifade etme kapasitesine sahipti. *Les Langues des langues* (Dillerin Dili) ve *Grammaire comparée des languages de gestes* (Beden Dillerinin Karşılaştırmalı Grameri) kitaplarının yazarıydı. Kısa boylu, soluk benizli bir adamdı; uzun, kel kafatasının yanlarından siyah saçları sarkıyordu. İleriye gören çekik gözleri, gaga burnu, sinekkaydı tıraşlı yüzü ve epey mahzun duran bir ağzı vardı. Mükemmel bir buzul tırmanışçısı olmasına rağmen, yüksek rakımlı kamplarda güçten düşüyordu.

ALPHONSE CAMARD elli yaşında, üretken ve hayranlık uyandıran bir Fransız şair; sakallı ve beşik göğüslü. Fazlasıyla Verlainvari uyuşukluğunu sıcakkanlılığı ve çekici sesi telafi ediyordu. Karaciğer hastalığı yüksek yerlere tırmanmasına izin vermediği için dağlar hakkında güzel şiirler yazarak kendini teselli ediyordu.

EMILE GORGE, yirmi beş yaşında bir Fransız gazeteci. Dışadönük ve ikna edici bir kişiliği vardı. Tutkuyla ilgilendiği müzik ve koreografi hakkında zekice yazılar yazıyordu. İnişi tırmanışa tercih eden bir *rappel de corde* virtüözüydü. Dolgun yüzü, kalın dudakları, bahse değmez çenesiyle kısa boylu, cılız, garip yapılı bir adamdı.

JUDITH PANCAKE ise karımın otuz yaşlarında, Amerikalı bir arkadaşı, dağ zirvelerinin ressamı. Üstüne üstlük bu tarzdaki benim tanıdığım tek gerçek ressam. Çünkü kendisi yüksek bir zirveden görülen manzaranın, bir natürmort veya sıradan manzarayla aynı algısal çerçeveye uymayacağını adamakıllı anlamış biri. Tuvalleri yüksek rakımlardaki uzanın dairesel yapısını hayranlık uyandıracak güzellikte yansıtır. Kendini “sanatçı” olarak görmez. Sırf tırmanışlarından geriye “hatıra kalsın” diye resim yapar. Ne var ki bunu öylesine ustaca yapar ki kıvrımlı perspektifleriyle resimleri, eski dindar ressamların semavi âlemlerin eşmerkezli dairelerini temsil etmeye çalıştıkları o freskleri çarpıcı şekilde anımsatır.

Sogol’un tariflerine göre arkadaşları:

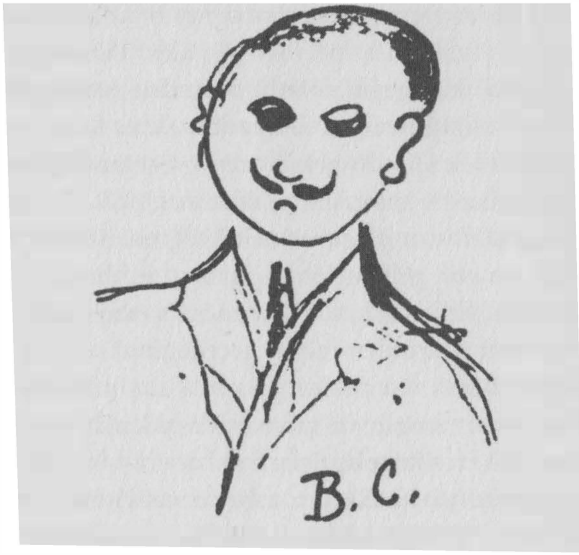
ARTHUR BEAVER kırk beş elli yaş arası, hekim, yatçı, dağcı ve elbette İngiliz. Yeryüzündeki bütün en yüksek dağlarda yaşayan hayvanların ve bitkilerin hepsinin Latin-

ce isimlerini, davranışlarını ve özelliklerini biliyor. 15.000 fitin [4572 km] üstünde bir rakıma çıkmadıkça kendini gerçek anlamda mutlu hissetmiyor. Bu kitapta kendisinin hangi teçhizatla ve ne kadar sürede Himalayalar'ın belli bir zirvesine tırmandığını anlatmama izin vermedi, buna gerekçe olarak da "bir hekim, bir centilmen ve hakiki bir dağcı olarak vebadan kaçır gibi şöhretten kaçtığını" söyledi. Kurşuni sarı saçları yanık yüzünden daha soluktu. Sıska, uzun bir bedeni, yüksek ve kavisli kaşları, saflık ile ironi arasında hassas bir dengede duran dudakları vardı.

HANS ve KARL ise sırasıyla yirmi beş ve yirmi sekiz yaşlarında iki kardeş; şimdiye kadar soyadlarını belirten hiç kimse çıkmamış. Avusturyalılar ve akrobatik tırmanışlarda uzmanlar. Her ikisi de sarışın ama ilki yumurta şeklindeki bir kafaya sahipken ikincisinin kafası basbayağı kare şeklinde ve kartal gözlerinin sert bakışlarına tastamam uygun. Hans matematiksel fizik ve astronomi okuyor; Karl ise esasen Doğu metafiziğiyle ilgileniyordu.

Sogol'un dediğine göre onunla birlikte ayrılmaz bir ekip oluşturan Arthur Beaver, Hans ve Karl üç arkadaştlar.

JULIE BONASSE yirmi beş otuz yaş arası, Belçikalı bir oyuncu. O zamanlar Paris, Brüksel ve Cenevre sahnelerindeki performansıyla epey başarılı bir kariyere imza atıyordu. Ayrıca son derece yüce bir ruhsallığın izinden giderek çok sayıda önemsiz gence rehberlik ve sırdaşlık ediyordu. "İbsen'e hayranım," dedi ve insanın ağzının suyunu akıtan aynı kararlı tonla, "Çikolatalı pastaya bayılıyorum," diye ekledi. "Buz perisi"nin varlığına inanıyordu ve kışları telefiriğin insanları çok yüksek bayırlara çıkardığı tatil yerlerinde bolca kayak yapıyordu.

BENITO CICORIA otuz yaşlarında, Paris'te yaşayan bir kadın terzisi. Kısa boylu, zarif bir Hegelci. İtalya'da doğmuş olsa da kabaca "Alman ekolü" diye adlandırılabilir. Bu ekolün yöntemi şöyle özetlenebilir: Dağın en dik yamacından başlayarak en şiddetli heyelanlara sahne olan ve en az tercih edilen yolu takip edip, daha uygun bir yol bulmak için sağa sola bakmadan doğrudan zirveye tırmanmak. Genellikle sonunda ölürsünüz, ama zaman zaman milli bir kabile birbirlerine ipe bağlanmış halde zirveye sağ salım çıkar.

Böylece Sogol, karım ve benimle birlikte bir düzine insanı bulan bir ekip olmuştuk.

Konuklar hemen hemen vaktinde geldiler. Bununla demek istediğim, saat dörde ayarlanan buluşmaya ilkin Bay Beaver 3:59'da geldi ve provası yüzünden geç kalan Julie de saatler 4:30'u gösterdiğinde buluşmaya gelen son kişiydi.

Tanışma faslının hayhuyundan sonra büyük bir masaya oturduk ve ev sahibimiz mecliste söz aldı. Benimle yaptığı sohbeti genel hatlarıyla anlattı, ardından Analog Dağ'ın gerçekten var olduğuna dair kanaatini tekrar beyan etti ve bu dağı keşfetmek için bir gezi düzenleyeceğini bildirdi.

“Çoğunuz,” diye sözlerine devam etti: “İlk tahminimle araştırma alanının çerçevesini çizdiğimi biliyor. Fakat üç dört kişi en son gelişmelerden haberdar olmadığından, hem onlar için hem de bizim hafızamızı tazelemek adına çıkarımlarımın üzerinden tekrar geçeceğim.”

Geldiği noktada, bu zekice yalanına suç ortaklığı yapmamı talep eden muzip ve manalı bir bakış fırlattı bana. Tabii kimsenin en son gelişmelerden haberi yoktu. Bu basit tezgâhla toplantıya katılanlar, aslında cahil bir azınlığın üyesi ve “en son gelişmelerden haberdar olmayan iki üç kişiden” biri olduğu izlenimine kapılarak, çevrelerini saran ikna edilmiş çoğunluğun baskısı altında kendilerinin de bir an önce ikna olmaları gerektiğini hissettiler. Sogol'un “dinleyicileri kafalamak” için başvurduğu bu yöntem, daha sonra bana söyleyeceği üzere, “problemin çözüldüğünü varsaymayı” öngören matematiksel yöntemin basit bir uygulaması ya da kimyaya sıçrayacak olursak, “bir zincirleme tepkime örneği”ydi. Öte yandan eğer bu tezgâh hakikatin hizmetine sokulmuşsa, bu durumda yine ona bir yalan dolan denilebilir miydi? Ne olursa olsun herkes kulaklarını dikmiş dinliyordu.

“Temel dayanaklarımı özetlesem iyi olacak,” dedi Sogol. “Birincisi, Analog Dağ şimdilik bilinen en yüksek dağdan bile çok daha yüksek olmalı. Onun zirvesi, şimdilik bilinen yollarla ulaşılamaz olmalı. Öte yandan ikinci öncülüm; onun tabanına ulaşabiliyor olmalıyız ve hâlihazırda da onun alçak bayırlarında bizim gibi insanlar ikamet edi-

yor olmalı, çünkü o, bizim şimdi yaşadığımız bölgeyi üst bölgelere bilfiil bağlayan bir yoldur. Ayrıca oraya insanlar da yerleştiğine göre yerleşilebilir bir yerdir. Dolayısıyla bizim kıtalarımızdakinden pek farklı olmayan bitki ve hayvan familyaları, iklim koşulları ve her türden kozmik etkileri taşımalı. Dağın kendisi son derece yüksek olduğundan tabanı da bu yüksekliği taşıyacak genişlikte olmalı. Taban alanı en azından gezegenimizdeki en büyük adalarındaki –Yeni Gine, Borneo, Madagaskar, hatta belki Avustralya– kadar geniş olmalı.

“Bunları belirttikten sonra önümüze üç soru geliyor: Bu arazi nasıl oldu da şimdiye değin gezginler tarafından keşfedilmeden kaldı? O dağa nasıl ulaşabiliriz? Ve o nerede?

“İlkin bu soruların en zoru gibi görünen birinci soruyu cevaplandıracağım. Himalayalar’ın bütün zirvelerinden daha yüksek bir dağ, nasıl olur da şimdiye kadar keşfedilmeden yeryüzündeki varlığını bilfiil sürdürebilir? Oysa analogi yasaları gereğince, onun var olması gerektiğini *a priori* olarak biliyoruz. Şimdiye kadar neden keşfedilmediğine gelince, akla birkaç hipotez geliyor. Birincisi, o hâlâ bazı bölgeleri bilinmeyen Güney Kutbu’nda bulunuyor olabilir. Ancak bu kutba uzanan noktaların haritası çıkarıldığında ve basit bir geometrik yapıyla o noktalardan insanın görüş alanı tespit edildiğinde, o zaman bu bölgede veya gezegenin herhangi bir bölgesinde 8000 metreden yüksek yerlerin gözden kaçamayacağı sonucuna varıyoruz.”

Bu sav coğrafi açıdan baktığımızda bana oldukça tartışmalı görünüyordu. Neyseki kimse karşı çıkmayınca sözüne kaldığı yerden devam etti.

“Öyleyse biz bir yeraltı dağıyla mı ilgileniyoruz? En çok Moğolistan ve Tibet’te anlatılan bazı efsaneler Dünyanın

Kralı'nın ikamet ettiği ve geleneksel hikmetin çürümeyen bir tohum gibi muhafaza edildiği bir yeraltı dünyasından üstü kapalı söz eder. Ancak bu dünya Analog Dağ'ın ikinci koşuluna uymuyor: Çünkü bizimkine yeterince benzeyen biyolojik bir ortam sunamıyor; hem bu yeraltı dünyası var olsa bile muhtemelen tam da Analog Dağ'ın bayırlarının altında olabilir. Bu türden bütün hipotezler kabul edilemez olduğu için problemi farklı bir şekilde öne sürmek zorunda kalıyoruz. Söz konusu arazi, yeryüzünün *herhangi bir bölgesinde* var olabilmeli; bu nedenle onun hangi koşullar altında, sadece gemiler, uçaklar ve diğer vasıtalar değil, ayrıca insan gözü için de ulaşılmaz kaldığını araştırmamız gerekiyor. Demek istediğim, onun en ufak bir kuşkuya yer bırakmaksızın *bu masanın ortasında* var olması *teorik açıdan* gayet mümkündür.

“Beni daha iyi anlamanız için size bir benzetme örneği vereceğim.”

Yandaki odaya gidip bir tabak aldı, onu masanın üstüne koydu ve içini zeytinyağıyla doldurdu. Bir kâğıdı minik parçalara ayırarak sıvının yüzeyine serpti.

“Zeytinyağını seçmemin sebebi fevkalade akışkan olan bu sıvının, anlatmak istediğim hususu açıklamaya örneğin sudan daha elverişli olmasıdır. Farz edelim ki bu zeytinyağının yüzeyi yeryüzü olsun; bu kâğıt parçası bir kıta ve şu daha küçük olanı da bir gemi olsun. Bu iğnenin ucuyla gemiyi kıtaya doğru hafifçe itiyorum. Gördüğünüz gibi asla oraya ulaşamıyorum. Görünüşe bakılırsa, kıyidan birkaç milimetre açıklarda, kıtayı çevreleyen bir yağ halkası gemiyi itiyor. Elbette biraz daha güçlü itersen oraya varabilirim. Fakat eğer sıvının yüzey gerilimi daha büyük olsaydı, benim gemimi kıtaya ulaşmadan çevresinde dolanıp durur halde görürdünüz. Şimdi, kıtanın çevresindeki bu görün-

mez yağ yapısının sadece ‘maddi’ dediğimiz cisimleri değil ışık ışınlarını da ittiğini varsayalım. Bu durumda gemideki kaptan kıtaya varmadan, hatta onu göremeden çevresinde dolanıp durmaya devam eder.

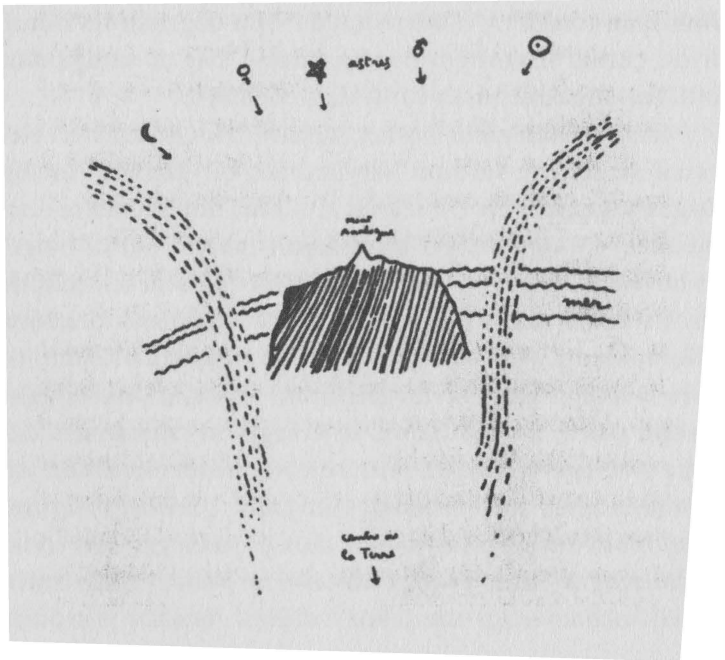
“Şimdi, bu benzetme bir hayli kaba kaçtığından onu bir kenara bırakalım. Her cismin, yanından geçen ışık ışınları üzerinde bu çeşit bir itmede bulunduğu bilindik bir gerçektir. Einstein’ın teorik olarak önceden sezdiği bu olguyu, 30 Mart 1919’da gerçekleşen güneş tutulması esnasında astronom Eddington ve Crommelin kanıtladılar. Bu astronomlar, bir yıldızın bizim gözümüzle bakıldığında güneş diskinin arkasından yeni geçmiş bile olsa hâlâ görünür olduğunu kanıtladılar. Bu bükülme elbette çok küçük boyuttaydı. Ancak çevrelerinde bundan çok daha güçlü bir *uzay bükülmesi* yaratabilecek ve tam da bundan dolayı bilinmeyen maddeler olamaz mıydı? Işın doğrusu bu olmalıydı, çünkü insanlığın bugün Analog Dağ’ın varlığından bihaber olmasını başka türlü izah edemeyiz.

“Bundan hareketle, basitçe bütün çürük hipotezleri ele-yerek şu sonuca vardım: Yeryüzünün bir yerinde Analog Dağ’ın yükseldiği ve çevresi en az birkaç bin kilometre olan bir arazi bulunmalı. Bu mıntıkanın tabanı, bütün bölge-yi bir bükülmüş *uzay kabuğunun* içine hapsedecek şekilde çevresindeki uzayı bükme özelliğine sahip maddelerden oluşmaktadır. Peki o maddeler nereden geliyor? Köken itibarıyla dünya dışından mı geliyorlar? Yoksa fiziksel doğasına dair pek az şey bildiğimiz ve jeologların sadece ister katı veya sıvı, isterse de gaz olsun hiçbir maddenin orada var olamayacağını söyleyebildiği dünyanın çekirdeğinden mi geliyorlar? Cevabı bilmiyorum, ama er ya da geç *tam yerinde* bulacağız. Diğer yandan zikrettiğim kabuğun tamamen kapalı olamayacağı sonucuna vardım. *Sıradan insanların*

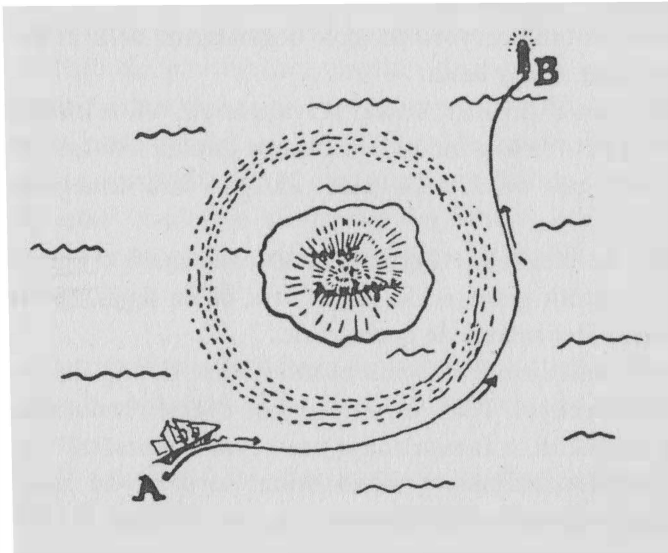
yaşamaları için gerekli olan her nevi ışımayı gök cisimlerinden alabilmesi için üst kısmının açık olması gerekir; ayrıca hatırı sayılır miktarda bir yer kütlesini kaplamış ve hiç kuşkusuz aynı nedenlerden ötürü o kütle merkezine doğru açık olmalı.”

(Karatahtada hızlı bir çizim yapmak için ayağa kalktı.)

“Bu uzayı şematik olarak işte böyle gösterebiliriz. Çizdiğim çizgiler ışık ışınlarının yolunu temsil ediyor; bu yönlü çizgilerin dışa doğru açıldığını ve sanki bizim evrenimizin genel uzayıyla birleştikleri gökyüzüne uzandıklarını görüyorsunuz. Bu açılım öyle bir yükseklikte ve atmosfer tabakamızın epeyce üstünde gerçekleşiyor olmalı ki uçakla veya balonla ‘kabuğa’ tepesinden girmeyi tahayyül edemeyelim.

“Şimdi, eğer araziye yatay bir düzlemde gösterecek olursak şöyle bir şema çizmemiz gerekir. Unutmayın ki, Analog Dağ’ın çevresindeki alan, bizim gibi varlıkların orada yaşayabiliyor olması hasebiyle algılanabilir bir uzamsal anormallik sergilememeli. Belli bir mesafede bölgeyi görünmez ve dokunulamaz bir siperle çevreleyen, büyük ve içine girilmez bir *bükülme halkasıyla* karşı karşıyayız. Kısaca ifade etmem gerekirse, zikrettiğim bu siper sayesinde *her şey sanki Analog Dağ yokmuş gibi olup bitiyor*. Varsayalım ki –bunun nedenini birazdan size söyleyeceğim– söz konusu bölge bir ada olsun. O zaman A noktasından B noktasına giden bir geminin rotasını şöyle çizerim. Biz şimdi bu gemideyiz. Deniz feneri B noktasında. A noktasındaki bir teleskobu geminin rotası istikametine çeviriyorum. B noktasındaki deniz fenerinin ışığının Analog Dağ’ın yanından geçtiğini görüyorum ve deniz feneriyle benim aramda yüksek dağlarla kaplı bir adanın uzandığını asla düşünme-

den rotamı takip ediyorum. Uzay eğrisi yıldızlardan gelen ışığın ve ayrıca yerin manyetik alanının kuvvet çizgilerinin yönünü değiştiriyor, bu yüzden sekstant ve pusulayla yolculuk etmeme rağmen, her zaman düz bir hat üzerinde ilerlediğimi varsayıyorum. Dümeni hiç kırmadan, güverte-deki her şeyle birlikte kıvrıla kıvrıla seyreden gemim, şemada çizdiğim A-B eğrisi boyunca ilerleyecektir. Demek ki bu ada Avustralya kadar büyük olabilir ve şimdiye kadar neden hiç kimsenin onun varlığını aklının ucundan geçirmediği artık gayet açık. Anlıyorsunuz, değil mi?”

Bayan Pancake’in sevinçten benzi attı aniden.

“Ama bu, Merlin ve onun sihirli çemberinin hikâyesi. Vivienne ile ilgili bu aptalca hikâyenin, meselenin püf noktasını anlamamış alegori yazarları tarafından sonradan uydurulduğunu düşünmüşümdür hep. Merlin’in asıl doğası, onun her yerde olabilecek görünmez çemberinin içinde gözlerimizden saklanacaktı.”

Sogol bu zekice yorumu çok beğendiğini belli etmek için bir süre sessiz kaldı.

“Peki ama,” dedi Dr. Beaver araya girerek, “elbet bir gün kaptanımız A noktasından B noktasına gitmek için tahmin ettiğinden çok daha fazla yakıt yaktığını fark etmeyecek mi?”

“Hiç de bile. Uzay eğrisini takip eden gemi o eğriyle orantılı olarak genişleyecek; matematik böyle diyor. Motor da yakıtın her zerresi de genişleyecek...”

“Aha, anlıyorum! Aslında bütün hadise dönüp dolaşıp aynı şeye geliyor. Peki, diyelim dağın coğrafi konumunu tespit edebildik, o zaman adaya nasıl ayak basacağız?”

“Cevaplandırılması gereken ikinci soru buydu zaten. Ben bu problemi aynı metodolojik ilkeyi takip ederek,

yani problemin çözülmüş olduğunu varsayıp bu çözümden mantıksal olarak çıkarsanabilecek bütün çıkarımları elde ederek çözmeye çalıştım. Bu arada yeri gelmişken şunu da ilave etmeliyim ki bu yöntem her alanda her zaman işime yaramıştır.

“Adaya ulaşmanın bir yolunu bulmak için her zaman yaptığımız gibi prensipte, bunu yapmanın olanağını ve hatta gerekliliğini kabul etmeliyiz. Tek makul hipotez, adanın çevresini kuşatan ‘eğri kabuğun’ *mutlak surette* –yani *her zaman, her yerde ve herkes için*– içine girilemez olmadığıdır. *Belirli bir anda, belirli bir yerde ve belirli insanlar* (bunu nasıl yapacaklarını bilip yapmak isteyenler) onun içine girebilirler. Aradığımız bu müstesna an, Analog Dağ’da ve dünyanın geri kalanında ortak olan bir *standart zaman ölçümüyle*, dolayısıyla doğal bir saatle ve büyük bir ihtimalle de güneşin seyriyle belirlenmeli. Bu hipotez belli analogik değerlendirmeler tarafından güçlü şekilde desteklenmekte ve doğrulanmaktadır, çünkü söz konusu hipotez başka bir zorluğu da çözmekte. İlk diyagramıma dönecek olursak, gördüğünüz gibi eğrinin çizgileri dışa doğru açılıp uzayda yükseklerle uzanıyor. Peki, güneş gündüzki seyri içinde adaya nasıl sürekli ışık gönderiyor? Kaçınılmaz olarak şu sonuca varıyoruz ki, güneş adanın çevresini saran uzayı ‘düzleme’ özelliğine sahip. Gündoğumu ve günbatımında kabukta bir şekilde delik açıyor olmalı; işte biz de o delikten içeri gireceğiz!”

Bu çıkarımın cesurluğu ve mantıksal gücü karşısında hepimiz afallayıp kaldık. Herkes sus pus bir halde ikna olmuştu.

“Öte yandan,” diye devam etti Sogol, “birkaç *teorik* nokta hâlâ belirsiz. Güneş ile Analog Dağ arasındaki ilişkiyi

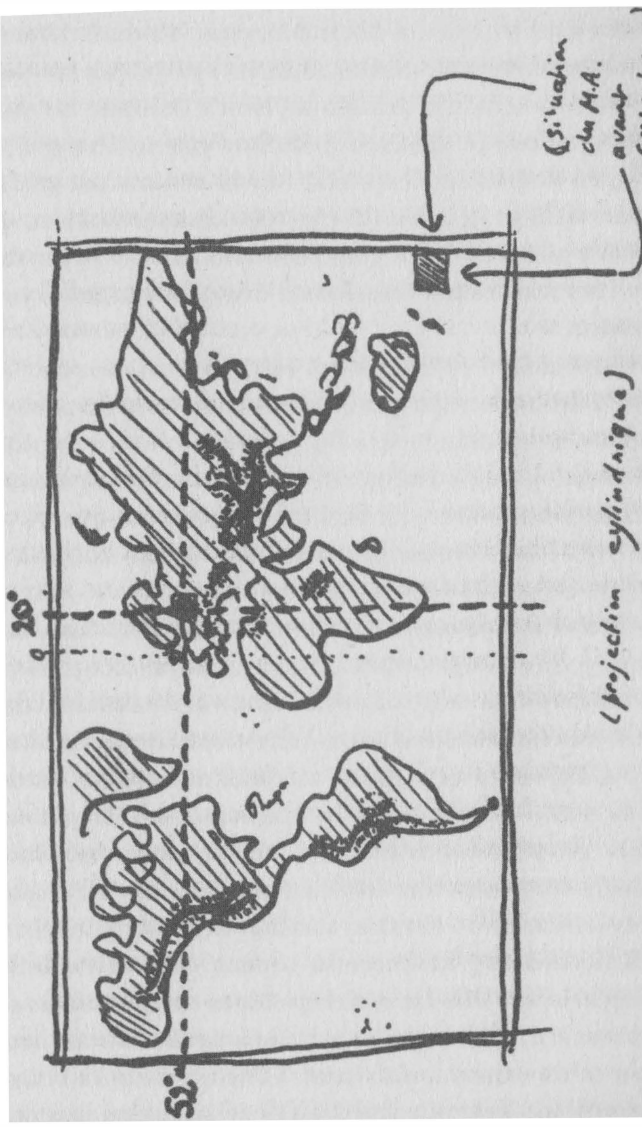
tam manasıyla anladığımı iddia edemem. Fakat *pratikte* kuşku yok. Tek yapmamız gereken, kendimizi Analog Dağ'ın doğusuna veya batısına (gündönümü için tam olarak doğu veya batı) konumlandırmak ve günün doğumunu veya günbatımını beklemek. Derken birkaç dakikalığına, –güneş diski hâlâ ufuktayken– kapı açılacak ve tekrar ediyorum, içeri gireceğiz.

“Vakit geç oldu. Başka bir gün –belki de deniz yolculuğu sırasında– size niçin doğudan değil de batıdan girmenin mümkün olduğunu anlatacağım; hem sembolik bir nedenden hem de hava akımından dolayı. Şimdi geriye üçüncü soruyu cevaplandırma işi kalıyor: Ada nerede konumlanmıştır?

“Aynı yöntemi izlemeye devam edelim. Analog Dağ gibi ağır bir kütle ve onun altyapısı gezegenin hareketlerinde algılanabilir anormallikler yaratıyor olsa gerek. Hesaplamalarıma göre, bunlar bugüne kadar gözlemlenmiş birkaç anormallikten çok daha ciddi boyuttalar. Yine de bu kütle var. Dolayısıyla yeryüzünün bu görünmez anormalliği başka bir anormallikle telafi ediliyor olmalı. Şimdi, telafi edici bu anormallik görünür olduğu için şanslıyız; hem de öylesine görünür ki jeologlar ve coğrafyacılar ona uzundan zaman önce dikkat çekmişlerdir. Söz konusu anormallik, küremizin ‘karaların yarıküresi’ ve ‘denizlerin yarıküresi’ diye garip bir şekilde ikiye bölünmesidir.”

Kitap rafından bir küre alıp masanın üstüne koydu.

“İşte hesaplamalarımın ilkesi bu. Önce 50 ila 52 derece kuzey enlemleri arasına bir paralel çizelim. Bu çizgi önce Güney Kanada’dan, sonra İngiltere’den Sakhalin Adası’na uzanan Avrasya kıtasından geçen en uzun kurak bölge boyunca gider. Şimdi, en uzun kurak bölgeyi kesen meridyeni çiziyorum. Bu 20 ila 28 derece doğu enlemleri

(situation
des M.A.
avant
correction)

arasındadır ve takriben Spitzbergen'den Güney Afrika'ya uzanan Eski Dünya'nın üstünden geçer. Sekiz 8 derecelik bir pay bırakıyorum, çünkü Akdeniz'i ya gerçek bir deniz veya kıtanın içindeki denizin kıyısında bulunan bir yerleşim bölgesi olarak düşünebiliriz. Bazı geleneklere göre, bu meridyen doğrudan Keops'taki Büyük Piramit'ten geçiyor. İlkemiz hâlâ geçerli. Bu iki çizginin kesişme noktası, gördüğünüz gibi, Batı Polonya'da, Ukrayna'da veya Beyaz Rusya'da Varşova-Krakov-Minsk-Kiev dörtgeni içinde bir yerde yer alıyor...”

“Harikulade,” diye haykırdı Hegelci terzi Cicoria. “Anladım! Bilinmeyen ada mutlaka bu dörtgenden daha büyük bir alana sahip olduğu için bu yeterince iyi bir tahmin. O halde Analog Dağ bu bölgenin çap uçlarında bulunuyor ki bu da onu, bir dakika, bir iki hesap yapıyorum, şuraya yerleştiriyor: Tasmanya'nın güneydoğusu ve Yeni Zelanda'nın güneybatısı, Aukland Adası'nın doğusu.”

“Yabana atılmayacak bir iddia,” dedi Sogol, “ama biraz aceleye gelmiş. Doğru olabilirdi, şayet kurak bölgeler yekpare bir kalınlığa sahip olsaydı. Fakat varsayalım ki, bütün büyük kıta kütlelerini çıkarıp kabartmalı bir düzlemküreye koyduk, sonra da hepsini merkezi dörtgenden salınan bir ipe astık. Bu durumda hemen hepsi de 50. paralelin altında yer alan Amerika'nın, Avrasya'nın ve Afrika'nın sıradağlarının kocaman kütlelerinin düzlemküreyi güneye kuvvetlice iter... Himalayalar'ın, Moğolistan dağlarının ve Afrika'nın dağ kütlelerinin toplam ağırlığı Amerikan sıradağlarından bile fazla olduğundan, dengeyi biraz sola kaydıracaktır; ama bunu ancak daha ayrıntılı hesaplamalardan sonra ortaya koyabilirim. O nedenle kurak bölgelerin ağırlık merkezini kesinlikle güneye ve biraz da doğuya kaydırmalıyız. Bu da bizi Balkanlar'a, hatta Mısır'a kadar

uzağa, İncil'deki Eden'in bulunduğu Kalde'ye doğru sürükler, ama bu kadar ileri gitmeyelim... Her hâlükârda Analog Dağ, Güney Pasifik'te kalıyor. Hesaplamalarımı gözden geçirmek için sizden birkaç gün istiyorum. Ondan sonra hazırlıklar için biraz zamana ihtiyacımız olacak hem keşif gezisini organize etmek hem de uzun bir yolculuğa çıkmadan şahsi işlerimizi düzene koymak için. Benim önerim, ekimin ilk günlerinde yola çıkmak; böylece önümüzde koca iki ay kalıyor ve bu hesaba göre kasımda Güney Pasifik'e varmış olacağız.

“Hoş, çözmemiz gereken ikinci dereceden, ama önemli bir dizi problem var. Örneğin yolculuk için gereken araç gibi.

Arthur Beaver hemen atılıp dedi ki:

“Benim yatım *Impossible* ufak tefek, ama iyi bir teknedir ve dünyayı dolaştı; bizi oraya götüreceğine kuşkum yok. Gereken mali kaynağa gelince, bunu birlikte halledeceğiz. Bundan böyle ihtiyacımız olanı bulacağımıza adım gibi eminim.”

“Bu güzel sözlerinden dolayı sevgili Arthur,” dedi Peder Sogol, “gerçekten de Milyonerlerin Kurtarıcısı lakabını hak ediyorsun. Ne olursa olsun yapılacak işlerimiz var. Her birimiz kendi payına düşeni halletmeli. İsterseniz gelecek buluşmayı önümüzdeki pazar saat ikide yapalım. Son hesaplamalarımın sonucunu size bildireceğim ve ardından bir eylem planı çıkaracağız.”

Ondan sonra bir iki kadeh yuvarlayıp sigara içtik ve derin düşüncelere dalmış halde her birimiz tavan penceresini ve ipi kullanarak aşağı inip yolumuza gittik.

Ertesi hafta kayda değer pek bir gelişme olmadı. Gelen birkaç mektup dışında. Birincisi, şair Alphonse Camard'ın

biraz melankolik tondaki mektubuydu. Bozulan sağlığının enine boyuna düşünöldüğünde seyahatimize eşlik etmesine izin vermemesinden dolayı üzüntüsünü dile getiriyordu. Yine de bir şekilde gezimize katılmak istiyormuş. Bana birkaç “Dağ Tırmanışı Şarkısı” göndermişti. Bu şarkılar sayesinde hayal dünyasında “bu muhteşem macerada peşimizden gelecekti” Tırmanış esnasındaki her türlü ruh halini ve durumu işleyen şarkılardı bunlar. En çok hoşuma gidenine burada yer vereceğim. Gerçi bu şarkıda dile getirilen ufak tefek dertleri hiç bilmiyor olsaydınız, muhtemelen şarkıyı aptalca bulurdunuz. Gerçekten de aptalca, ama dediğimiz gibi, dünyada çeşit çeşit insan var.

TALİHSİZ DAĞCILAR BALADI

*Çay tamamen teneke tadında,
Sadece on iki uyku tulumu var otuz adama,
Sıcak tutuyorlar bedenlerini, evet bu doğru
Ama jilet gibi keskin bir mavinin koynuna doğru
Sabahın ilk ışığıyla birlikte çıkıyorlar yola
Siyah ile beyazın arasında.*

*Saatim durmuş, çalışmıyor seninki de,
Baldan yapış yapışız, gökyüzü topak topak,
Gün çoktan ısımişti yola çıktığımızda,
Üstünde yürümeden önce sarıydı karlı patikalar.
Minicik çakıllar başlamıştı bile yağmaya,
Soğuktan ellerimiz dönmüş birer sarkıta.
Benzin var ahşaptan yapılmış içki kepeçlerinde
Ve kepeçe ye dönmüş kasılmış parmaklarımız,
Süpürge çalısı kadar sert tırmanma halatları.*

Azgın pirelerle dolu kulübe,
Rahat yüzü göstermiyor horlamalar,
Neredeyse donmuş durumda kulaklarım
Ve sen de dalmaya hazır bir ördeğe benziyorsun.
Yeterince kullanışlı cebim yok,
Erik çekirdeklerinin arasında buldun pusulamı.
Ben bıçağımı unutmuşum, ama senin diş fırçasın hazır.

Yirmi beş bin saat boyunca saat tırmandık
Ama hâlâ çok aşağılardayız, bir arpa boyu yol alamadık,
Tıkandık çikolatalardan, ama varsın olsun,
Yolumuzu buluyoruz siyah buz sağanağının içinden
Tıpkı peynirin içinde bata çıka yürüyormuşuz gibi
Yakıcı bulutları tadıyoruz ve göremiyoruz ki
Sadece iki adımdan daha ötesini.

Biraz soluklanalım diye durduk bir süre,
Sırt çantam savruluyor bir o yana bir bu yana
Durmaksızın, ta aşağılardan beri
Kalbimi hop hop oynatarak çarptıyor,
Deliklerin yeşilden siyaha döndüğü;
Çağlayanlar ve tren yolları, binlerce torba
Buzultaşları ve toprakta sahte çukurlar ve gerçek delikler,
Ve çerçöp bağlamış büyük balçıklar;
Sonunda işte benim keşmekeşim bu,

Koy mısır gevreklerini sırt çantama,
Gel, değiştirelim sağduyu kırıntılarını kuru eriklerle.

Çaresizce gülüyoruz bu kötü şiire,
Burundan solumalarımız gidiyor sakallarımızın altına
Hava çatır çatır çatırdıyor doluyla
Takırdıyor dişlerimiz, bağı çözülüyor dizlerimizin,
İşte karşımızda zapt edilemez bir kaya çıkıntısı,
Hafızam dumura uğradı, düğümlendi midem,
Ve güzelce yeşerdi iki parmağım.

Hiç kimse zirveyi görmedi
Sardalye kutusu hariç;
Sürekli çekip durduk bütün halatları
Koca bir ömür adadık, yamaçlardaki ipleri çözmeye
Otlaklara düştük, bir sığırın yemliğine:

“İyi bir tırmanış mıydı?”

“Güzeldi, mösyö, ama bir o kadar da zahmetli.

Muhabir Emile Gorge'dan bir mektup aldım. Ağustos ayında La Meije dağının ortasındaki zirvenin güneye bakan yamacından aşağıya beraber iniş yapmak için Oisans'taki bir arkadaşına söz vermişti. (Bu zirveden güneye doğru düşen bir taşın kayaya değene kadar beş altı saniye geçtiğini biliyoruz.) Sonra da Tyrol'da bir haber hazırlaması gerekiyordu, ama onun yüzünden bizim gezimizi ertelememize de gönlü bir türlü razı gelmiyordu; üstüne üstlük

kendisi Paris'te kaldığı için ona göndermek isteyeceğimiz macera hikâyelerini yayımlamayı teklif etti.

Sogol da çok akıcı bir üslupla yazılmış duygusal, hayat dolu ve bir hayli uzun bir mektup almıştı Julie Bonasse'den. Kadın bize eşlik etme arzusuyla sanatına olan bağlılığı arasında ikircikli kalmıştı; bu, kıskanç tiyatro tanrısının şimdiye değin ondan istediği en insafsız fedakârlıktı ve belki de isyan bayrağını çekip kendi egoist eğilimlerinin peşinden gitmeliydi. Lakin bu durumda ıstırap çeken ruhlarını kanatları altına aldığı o zavallı küçük can dostları ne olacaktı?

Mektubu bana okuduktan sonra Sogol, “Ne yani, senin gözlerini yaşla doldurmuyor mu?” diye sordu. “Kaskatı kesildiğin için yüreğin bir mum gibi erimiyor mu? Hâlâ karar vermemiş olabileceği ihtimalinden hareket ederek hemen kendisine bir mektup yazıp canları ve kıymetlileriyle kalmasını salık verdim.”

Sonunda Benito Cicoria da bir mektup gönderdi. Bir düzine kâğıt uzunluğundaki bu mektubu, derinlemesine incelediğimizde onun da bize katılmamaya karar verdiği sonucuna vardık. Gerekçelerini tamamen mimariyle ilgili bir dizi “diyalektik üçlü” formunda öne sürmüştü. Özetlemek imkânsız; bu nedenle kurduğu bütün o yapıyı takip etmek zorundayız, ama da bu tehlikeli bir deneyim olurdu. O nedenle rastgele bir cümlesini seçiyorum: “İmkânsız-mümkün-serüven üçlüsü hemen olgusallaşabilir ve dolayısıyla ilk ontolojik üçlüyle ilişki içinde olgusallaşan bir üçlü olarak görülebilirken, bu ancak söylem öncesi içeriğinin ontolojik yönlü sürecin pratikte *tersine çevrilebilirliğini* ima ettiği –sadece *olguların* doğrulayabileceği bir ima– bir *prise de position historique* [tarihsel bir konumu yakalama] koşuluyla –açıkça epistemolojik– böyle değerlendirilebilir.” Elbette, elbette.

Kısacası yaygın tabirle dört soğuk nevale. Bizden geriye sekiz kişi kaldı. Sogol bazılarının bırakacağını tahmin ettiğini bana cıtlatmıştı zaten. Tam da bu sebeple büyük toplantımızda hesaplamalarının aslında bitmişken, henüz bitmemiş olduğunu açıklamıştı. Çünkü Analog Dağ'ın tam coğrafi konumunu keşif gezisi ekibinden olmayanların bilmesini istemiyordu. Bu önlemlerin usule uygun, hatta yetersiz olduğunu daha sonra görecektik. Şayet her şey tam da Sogol'ün çıkarımlarına uygun şekilde ilerlemiş olsa bile, eğer problemin bir unsuru onun gözünden kaçmışsa, alınan önlemlerin yetersizliği felaketle sonuçlanabilirdi.

Üçüncü Bölüm

DENİZ YOLCULUĞU

Acemi denizciler – İşe girişmek – Tarihsel ve psikolojik ayrıntılar – İnsan düşüncesinin gücünü ölçmek – En fazla dörde kadar sayabiliriz – Destekleyici deneyler – Tedarikler – Taşınabilir sebzelik – Yapay ortak yaşam – Isıtma cihazları – Batı kapısı ve deniz meltemi – Deneme ve yanılma – Eğer buzullar canlı yaratıklar olsaydı – Oyuk-Adamlar ve Acı-Gül masalı – Para meselesi

Ekim ayının onu geldiğinde *Impossible* yatına bindik. Sekiz kişilik mürettebatımızı hatırlarsak: yatin sahibi Arthur Beaver, keşif gezisinin rehberi Pierre Sogol, dilbilimci Ivan Lapse, Hans ve Karl kardeşler, yüksek rakım ressamı Judith Pancake, karım ve ben. Kendi arkadaşlarımıza gezinin asıl amacını söylemeyeceğiz diye anlaşıştık; aksi halde ya bizim aklımızı oynattığımızı düşünecekler ya da daha büyük olasılıkla bu girişimimizin asıl amacını gizlemek için saçmaladığımıza inanacaklardı, ki bu da bir sürü spekülasyona yol açacaktı. Onun için Okyanusya'da birkaç adaya, Borneo dağlarına ve Avustralya Alpleri'ne keşif gezisi yapacağımızı ilan etmekle yetinmiştik. Herkes Avrupa'dan uzun süre uzak kalacağı bu gezi için hazırlığını tamamlamıştı.

Arthur Beaver yolculuğun uzun ve muhtemelen riskli olacağı konusunda tayfasını açıksözlülükle uyardı. Evli ve çocuklu olan adamlarını tazminat ödeyerek tahliye etti ve geriye "Kaptan"ı saymazsak sadece üç tane bıçkın gemici bıraktı. İrlandalı usta bir denizci olan Kaptan, *Impossible* yatını ikinci yuvası bellemişti. Bizim sekiz kişilik ekibimizin eksik denizcilerin yerine geçmesinin yerinde olacağına karar verdik ve her hâlükârda bu, deniz yolculuğunda zamanı iyi kullanmanın en ilginç yolu olacaktı.

Oysa biz denizcilik için hiç de biçilmiş kaftan değildik.

Bazılarımızı deniz tuttu. Buzdan kayalar deryası üstünde sallanıp dururken bedenlerini katiyen kontrol edemeyen ötekiler, küçük yatın eğimli sulara boylu boyunca süzülmesine pek dayanamıyorlardı. En büyük tutkuların yolu genellikle istenilmeyen şeylerle döşenmiştir.

İki direkli *Impossible* ne zaman uygun rüzgâr esse onu arkasına alarak seyrüsefer ediyordu. Hans ve Karl kardeşler havadan, rüzgârdan ve bedenleriyle yol almaktan anladıkları gibi kayalık eğimlerden ve halattan da anlıyorlardı. İki kadın yatın mutfağında türlü çeşit mucizeler yarattılar. İkinci kaptan olan Peder Sogol kerteriz alıyor, görevlerimizi dağıtıyor, deniz tutmasına karşı direncimizi artırmamıza yardım ediyor ve sağlığını kolluyordu. Ivan Lapse mekanik öğrendi, ben de hevesli bir ateşçi oldum.

Hummalı bir şekilde ve hep beraber çalışma mecburiyeti bizi sanki bir aileymişiz gibi birbirimize bağladı; gayet sıradışı bir aileydik. Mizaç ve kişilikleri harmanlayarak tuhaf bir karışım oluşturduk. Doğruyu söylemek gerekirse Ivan Lapse, bazen Bayan Pancake'in sözcükleri iflah olmaz şekilde yanlış kullandığını fark ediyordu. Ben ne zaman "kesin" bilimlerden söz etmeye kalkışsam, Hans kuşkulu gözlerle bana bakıp yorumlarımı patavatsız buluyordu. Karl, terliyen kötü koktuğunu düşündüğü Sogol ile çalışırken zorlanıyordu. Dr. Beaver'ın ne zaman ringa balığı yese yüzünde beliren o doyunluk ifadesi beni rahatsız ediyordu. Ne var ki yolculuğumuzun ne bedeninin ne de ruhunun hastalık kapmamasını sevgili ihtiyar Dr. Beaver'ın hem hekim hem de gemi kaptanı olarak gözünü dört açmasına borçluyduk. Ne zaman iki kişi birbirlerini kızdıracak, karşısındakinin yürüme, konuşma, nefes alıp verme veya yemek yeme tarzına sinirlenecek olsa, kaptanımız kibar alaycılığıyla araya girip ortamı yatıştırırdı.

Şayet bu hikâyeyi ortak yazıyor olsaydık veya herkes hikâyesini kendince anlatıyor olsaydı, süreğen bir hayali izlek oluşturmak için bu küçük ayrıntıları dışarıda bırakıp sadece en güzel anları kaydederdim. Sekiz kalbin sabahtan akşama ve akşamdan sabaha aynı arzuyla tek yürek attığını veya buna benzer bir palavrayı söyledim. Fakat arzuyu tutuşturan ve düşünceyi aydınlatan ateş hiçbir zaman tek seferde birkaç saniyeden daha uzun süre yanmadı; söndüğündeyse onu aklımızda tutmaya çalışıyorduk.

Neyse ki herkesin hayati rolünü oynadığı günlük işlerin zorlukları bize bu gemiye kendi özgür irademizle bindiğimizi, birbirimize muhtaç olduğumuzu ve bir gemide olduğumuzu, yani sadece bizi başka bir yere götürsün diye bindiğimiz geçici bir barınakta olduğumuzu hatırlatıyor ve herhangi birimiz bunu unuttuğunda, bir diğeri onlara hemen hatırlatıyordu.

Bu minvalde Peder Sogol birkaç yıl önce insan düşüncesinin gücünü ölçmek amacıyla bazı deneyler yaptığını söyledi bize. Anlattıklarından anladığım kadarını burada size aktaracağım. O zamanlar bütün bunları olduğu gibi harfi harfine mi anlamak gerekir diye kendi kendime soruyor ve her zaman kendi gözde araştırmalarımınla meşgul oluyordum. “Soyut sembollerin” –alışılmışın aksine, somut bir şeyi sembolize eden soyut bir şeyin– mucidi olan Sogol’a hayranlık besliyordum. Ancak daha sonra bu soyut ve somut kavramlarının çok da anlamlı olmadığını fark ettim. Herhalde Eleialı Ksenofon, hatta Shakespeare’i okurken öğrendiğim bir şey ya vardır ya da yoktur. Gelgelelim Sogol psikometrikçilerin ve test uzmanlarının yaptığı şekilde “düşünceyi ölçmeye” çalışmamıştı. Zira onlar bir kişinin bu veya şu etkinlikteki (çoğu zaman düşünceye tamamen

yabancı olan) performansını, onunla aynı yaştaki başka bireylerin ortalama performansı ile karşılaştırırlar sadece. Oysa Sogol'un amacı mutlak bir değer olarak düşüncenin gücünü ölçmektir.

“Bu güç,” dedi Sogol, “aritmetiktir. Aslında bütün düşünce bir bütünün parçalarını kavrama kapasitesidir. Şimdi, sayılar bir bütünün parçalarından, yani mutlaka herhangi bir bütünün parçalarından başka bir şey değildir. Kendimde ve başkalarında bir insanın kaç tane sayıyı gerçekten kavrayabileceğini, yani kaç tane sayıyı bölmeden kendi kendine söyleyebileceğini veya yazabileceğini gözlemlemeye başladım; bir insan bir ilkenin kaç tane ardışık sonucunu bir kerede anında kavrayabilir; kaç tane canlı türü ilavesini, kaç tane sebep sonuç ilişkisini; kaç tane araç amaç ilişkisini. Ve bu gözlemlerimde dörtten büyük bir sayıya hiç denk gelmedim. Yine de bu dört sayısı benim sadece nadiren başarabildiğim müstesna bir zihinsel çabaya karşılık geliyor. Bir aptalın düşüncesi genelde birde durur ve çoğu insanın sıradan düşüncesi ikiye, bazen üçe, çok nadiren de dörde çıkıyor. Eğer isterseniz o deneylerden bazılarını sizinle de yapayım. Beni dikkatle takip edin.”

Peşinden gelecek şeyi anlamak için önerilen deneyleri olanca içtenlikle yapmamız gerekiyor; bu da belli ölçüde dikkat, sabır ve zihinsel dinginlik gerektiriyordu.

Sözlerine şöyle devam etti:

“1) Dışarı çıkmak için giyiniyorum, 2) Trene binmek için dışarı çıkıyorum, 3) İşe gitmek için trene biniyorum, 4) Geçimimi kazanmak için işe gidiyorum... Beşinci bir bağlantı eklemeye çalışın bakalım. Eminim ilk üçü zihninizden silinip gidecektir.”

Deneyi yaptık; haklı çıktı, hatta biraz da cömert davranıldığını gördük.

“Başka bir zincir oluşturalım: 1) Buldog bir köpektir, 2) Köpekler memelidir, 3) Memeliler omurgalıdır, 4) Omurgalılar hayvandır... Devam ediyorum: Hayvanlar canlıdır, aha, buldoğu unuttum bile; buldoğu hatırlasam bile omurgalıları unutuyorum... Bütün mantıksal bölmeler veya ardışıklık zincirlerinde hep aynı olguya rastlıyorsunuz. İşte bu yüzden bizler cevher ile arazi, sebep ile sonucu, araç ile amacı, gemimiz ile kalıcı bir barınağı, bedenimiz veya zekâmız ile kendimizi, kendimiz ile ebedi bir şeyi hep karıştırıyoruz.”

Küçük geminin ambarları çeşitli levazımat ve erzakla doluydu. Beaver erzak meselesi üzerinde sadece metodolojik açıdan değil, yaratıcılık açısından da kafa yormuştu. Çeşitli yiyeceklerden oluşan beş tonluk erzak hepi topu sekiz kişilik ekibimizle birlikte dört tayfaya iki yıl boyunca afiyetle yeter, yol boyunca taze besine bel bağlamamıza gerek kalmazdı. Beslenme sanatı dağcılığın önemli bir unsurudur ve doktor bu işteki ustalığını konuşturmuştu. Beaver ağırlığı beş yüz gramı geçmeyen “taşınabilir bir sebzelik” icat etmişti. İçine sentetik toprak doldurduğu bu mika kutuda hıphızlı büyüyen bazı tohumlar ekmişti; ortalama iki günde, bu kutuların her birinde, bir adamı doyuracak kadar yeşil sebze ve ilaveten birkaç leziz mantar yetişiyordu. Ayrıca doku kültürünün modern yöntemlerini de denemişti (Yani sığır yetiştirmek yerine, niye doğrudan biftek yetiştirmiyorum ki diye sormuştu kendi kendine; ama sonuç ağır ve nazik aletler ile mideyi kaldıran ürünler olunca bu girişimlerden vazgeçmişti. En iyisi etsiz idare etmektir).

Öte yandan Hans’ın yardımıyla Beaver Himalayalar’da

epey işine yaramış olan solunum ve ısıtma cihazlarını dört dörtlük hale getirdi. Bilhassa solunum cihazı çok yaratıcıydı. Elastik kumaştan bir maske yüze takılıyordu. Dışarıya salınan hava bir tüpten geçirilerek taşınabilir sebzeliğe ulaştırılıyor; orada fidanların klorofili yüksek rakımlardaki morötesi ışımaya sayesinde son derece aktif hale geliyor, karbondioksitten ayrılarak, maskeyi takan kişiye ilave oksijen sağlıyordu. Akciğerlerin hareketi ve maskenin elastikliği hafif bir basınç oluşturuyor ve cihaz dışarıya salınan havadaki karbondioksit oranını yüksek seviyede tutacak şekilde ayarlanabiliyordu. Bitkiler aynı zamanda dışarıya salınan nem fazlasını emiyor ve nefesin sıcaklığı da onların büyümesini hızlandırıyordu. Böylece hayvan-bitki biyolojik çevrimi kişisel ölçekte işleyip hatırı sayılır bir erzak tasarrufu sağlıyordu. Kısacası biz hayvan ile bitki arasında bir çeşit yapay ortak yaşam kurmuştuk. Diğer gıda maddelerimiz un, margarin, şeker, süttozu ve peynirdi.

Çok yüksek rakımlarda oksijen tüplerimiz ve gelişmiş solunum cihazlarımız imdadımıza yetişiyordu. Sırası geldiğinde bu ekipmanın ve nihai akıbetinin doğurduğu tartışmalardan bahsedeceğim.

Dr. Beaver içsel katalitik yanmayla ısınan giysiler de icat etmişti zaten, ama bazı deneylerden sonra şişirilebilir astarlı kuştüyünden giysinin en soğuk havada bile yürüyüş yapmaya olanak tanıyacak şekilde vücut ısınıp koruduğunu fark etti. Isıtma cihazları sadece açık havada kamp kurarken gerekliydi ve o zaman da yemek yapmak için kullandığımız, yakıt olarak naftalin yakan aynı ısıtma aletini kullanıyorduk. Gayet kolay taşınabilir bir madde olan naftalin tam (ve sonuçta kokusuz) yanma sağlayan özel bir ocakta yakıldığı takdirde küçük bir hacimde çok ısı üretebiliyordu. Öte yandan keşif gezimizin bizi ne kadar yükse-

ğe çıkaracağını bilmediğimizden, her şeye hazırlıklı olalım diye, alkol buharıyla dolu havayla şişen, platinli asbestten cifte astarlı açık hava giysilerimizi de yanımıza almıştık.

Elbette o bilindik dağcılık teçhizatının tamamını da beraberimizde getirmiştik: Yürüyüş botları, her çeşit çivi, ip-ler, cıvatalar, çekiçler, dağcı çengelleri, buz baltaları, kramponlar, kar ayakkabıları, kayak takımları ve daha kim bilir neler; ayrıca gözlem aletleri, pusulalar, eğimölçerler, barometreler, termometreler, uzaklıkölçerler, mastaralar, fotoğraf ekipmanı ve başka şeyler. Silahlara gelince: Tabancalar, kısa tüfekler, altıpatlarlar, palalar, dinamit; kısaca karşımıza çıkabilecek her türlü engeli aşabilmek için gereken her şey.

Sogol geminin seyir defterini tutuyordu. Denizcilikle ilgili işlere, seferimizin seyrini etkileyebilecek herhangi bir olayı tartışabilecek kadar hâkim değildim; üstüne üstlük nadiren rastlanılan bu olaylar hiç ilgimi çekmiyordu. La Rochelle'den yola çıkıp Azorlar, Guadelupe ve Colon'a uğradık. Panama Kanalı'nı geçtikten sonra kasım ayının ilk haftasında Güney Pasifik'e vardık.

O günlerden bir gün Sogol görünmez kıtaya neden gündoğumunda doğu istikametinden değil de günbatımında batı istikametinden yanaşmaya çalışmamız gerektiğini bize açıkladı. Ne de olsa o sırada, tıpkı Benjamin Franklin'in ısıtılmış oda deneyinde olduğu gibi, bir soğuk deniz hava akımı Analog Dağ'ın atmosferinin ısınmış alt tabakalarına doğru akın ediyor olsa gerekti; dolayısıyla iç kısımlara doğru çekilecektik; oysa şafakta doğu tarafından yanaşsaydık şiddetlice itilecektik. Hem bu sonuç sembolik olarak da öngörülebilirdi. Uygarlıklar doğal bozulma evrelerinde doğudan batıya doğru hareket ederler. Kaynaklara dönmek

içinse bunun tersi istikamette gitmek gerekir.

Analog Dağ'ın batısında bulunması gereken bölgeye vardığımızda deneme yanılma yoluyla ilerlemekten başka çaremiz yoktu. Hızımızı yarıya indirmiştik ve güneş diski tam ufka değmek üzereyken batıya dümen kırmış, gözle-rimizi fal taşı gibi açmış, nefes nefese ve gergin bir halde güneşin batmasını beklemiştik. Deniz güzel görünüyordu, ama zorlu bir bekleyiş içindeydik. Bu halde günler birbirini kovaladı. Her sabah aynı ümit ve kuşkuyla uyanıyorduk. Şüphe ve sabırsızlık *Impossible*'da yüzünü göstermeye baş-ladı. İyi ki Sogol bu deneme yanılma çabalarının bir iki ay süreceği konusunda bizi uarmıştı.

Beklemeye devam ettik. Alacakaranlıktan sonraki zor saatleri geçirmek için birbirimize hikâyeler anlattık.

Bir akşam dağ efsanelerinden bahsettiğimizi hatırlıy-orum. “Bana öyle geliyor ki,” dedim, “fantastik efsaneler açı-sından, yüksek rakımların maddi imkânlarının sözgelimi deniz veya ormandan daha kısıtlı olduğunu görüyoruz.”

Karl bu durumu, “Yüksek rakımlarda fantastik şeylere yer yok, çünkü gerçekliğin kendisi insanın hayal edebile-ceği her şeyden daha harikulade. Hangimiz en ufağından da olsa bir dağ buzulunun gizemi ve gücüyle aşık atabile-cek bir cüce, dev, hidra veya horoz başlı ve kanatlı yılan ha-yal edebilir ki? Dağ buzulları canlı varlıklar olduğundan, onların maddesi sabit bir periyodik süreç içinde kendini yeniler. Buzul organize olmuş bir canlıdır; karla beslenen, kaya döküntülerini yutan ve tepesinden karın hiç eksik ol-madığı bir baş; bedenin geri kalanından bir yarıkla ayrıl-mış bir baş; sonra, içinde karın buza dönüştüğü devasa bir mide; artık suyu boşaltım kanalı işlevi gören derin çatlak-lar ve çayların oyduğu bir mide ve alt kısımlarında yiyecek

atıklarının buzultaşı biçiminde dışarı atılışı. Bir buzulun yaşamı mevsimsel bir ritme sahiptir. Kışın uyur, bahar geldiğindeyse gürlemeler ve patlamalarla uyanır. Hatta bazı buzullar tek hücreli organizmalarinkinden daha ilkel olmayan yöntemlerle ya birleşme ve kavuşmayla ya da bizim yeniden canlanmış buzul dediğimiz şeyi doğuran bir kırılmayla çoğalır,” diyerek izah etti.

“Sanırım,” diye araya girdi Hans, “bu, hayatın bilimsel tanımından ziyade, metafiziksel bir tanımı. Canlı varlıklar kimyasal işlemlerle serpilip gelişirken, buzulun kütlesi yalnızca fiziksel ve mekanik işlemlerle –donma ve birleşme, sıkışma ve sürtünme gibi– varlığını korur.”

“Hepsi iyi hoş ama,” diye karşılık verdi Karl, “fiziksel ile kimyasal ve kimyasal ile biyolojik olanın arasındaki geçiş formlarını bulmak için, örneğin kristalleşebilen virüsleri inceleyen senin gibi bilim insanları, buzulları gözlemleyerek çok şey öğrenebilirsiniz. Belki de doğa, sırf fiziksel süreçlerle canlı varlıklar yaratmaya dönük ilk çabayla onları meydana getirdi.”

“Belki,” dedi Hans. “ama ‘belki’ bana hiçbir anlam ifade etmiyor. Kesin olan şu ki, buzullar karbon içermez ve neticede organik bir madde değildir.”

Dünya edebiyatına dair bilgisini göstermeyi seven Ivan Lapse, “Yine de Karl haklı. Victor Hugo kendi zamanında bile fazla yüksek sayılmayan Rigi’den dönerken, yüksek zirvelerden görülen manzaraların bizim görsel alışkanlıklarımızla fena halde çeliştiğine, orada doğal olanın doğaüstünün cazibesine büründüğüne dikkat çeker. Hatta ortalama bir insan zihninin, duyuların bu denli dengesizliğini kaldıramayacağını savunur ve çok yüksek bölgelerde geri zekâlı insanların fazla olmasını bununla açıklar,” diyerek araya girdi.

“Evet doğru, gerçi şu son teori gülünç bir gaf olsa da,” diye çıkıştı Arthur Beaver. “Geçen akşam Bayan Pancake yüksek rakımlı manzaraların senin söylediğini doğrulayan bazı eskizlerini gösterdi bana...”

Beaver sözlerine devam ederken, Bayan Pancake kazara fincandaki çayını döktü ve sakarca kıvrandı:

“Lakin yüksek rakımlara dair efsanelerin sayısı az derken yanıliyorsun. Bizzat ben bir sürü garip efsane duydum. Tabii ki onları Avrupa’da duymadım.”

“Hepimiz seni dinliyoruz,” dedi Sogol teşvik edici bir edayla.

“Dur! Bekle!” dedi Beaver. “O hikâyelerden birini size anlatmaktan büyük mutluluk duyarım; gerçi bu hikâyeyi bana anlatan kişiler kaynağını ifşa etmeyeceğime söz vermemi istemişlerdi, ama bu o kadar önemli değil. Öte yandan bu hikâyeyi aslına olabildiğince sadık kalarak anlatmak istiyorum ve bunun için de onu orijinal dilinde yeniden kurmak zorundayım. Ve hikâyeyi size tercüme etmesi için dostumuz Lapse’den yardım isteyeceğim. Eğer isterseniz, yarın öğleden sonra dinleyebilirsiniz.”

Ertesi gün öğle yemeğinden sonra yat kıpırtısız denizin üstünde asude bir şekilde duruyordu ve hepimiz hikâyeyi dinlemek için toplaşmıştık. Kendi aramızda çoğunlukla İngilizce, bazen de Fransızca konuşurduk, çünkü herkes her iki dili de gayet iyi biliyordu. Ivan Lapse anlatılacak efsaneyi Fransızcaya çevirmeyi tercih etti ve bizzat kendisi seslice okudu.

Oyuk-adamlar bir kayanın içinde yaşarlar ve konargöçer mağara adamları gibi kayanın içinde dolaşırlar. Buzun içinde görülen insan suretindeki baloncuklar gibi gezinip dururlar. Ama rüzgâr onları alıp götürmesin diye asla açık havaya çıkmazlar.

Kayanın içinde deliklerden yapılma duvarları olan evlerde, buzdaysa baloncuklardan yapılma bezden çadırlarda yaşarlar. Gündüzleri kayanın içinde kalıp, gece olunca dolunayda dans etmek için salına salına buzun üstünde yürürler.

Yedikleri tek şey cesetlerin şekli gibi boşluktur; boş sözlerle, bizim sarf ettiğimiz bütün o boş konuşmalarla sarhoş olurlar.

Bazı insanlar onların her zaman var olduğunu ve daima da var olacağını söyler. Başkalıysa onların ölü olduğundan dem vururlar. Keza nasıl ki kılıcın kını, ayağın izi varsa, yaşayan her insanın da dağlarda bir oyuk-adamı olduğunu ve ölünce onunla birleşeceğini söyleyenler de vardır.

Yüz Evler köyünde yaşlı rahip-büyücü Kissé ve karısı Hulé-Hulé yaşırdı. Mo ve Ho adında tek yumurta ikizleri olan iki oğulları vardı. Anneleri bile onları karıştırırdı. İsim verme gününde onları birbirinden ayırt etmek için anne babaları Mo'nun boynuna ucunda küçük bir haçın asıldığı bir kolye, Ho'nun boynunaysa ucunda küçük bir halkanın asıldığı bir kolye taktı.

İhtiyar Kissé'nin kimselere anlatmadığı büyük bir derdi vardı. Âdet gereği büyük oğlunun onun yerine geçmesi gerekiyordu. Fakat büyük oğlu hangisiydi? Hatta ve hatta büyük oğlu var mıydı ki?

Delikanlılık çağına geldiklerinde Mo ve Ho yetenekli birer dağcı olup çıkmışlardı. İnsanlar onlara *Dağ Keçisi* lakabını takmıştı. Günlerden bir gün babaları onları karşısına alıp, “Hanginiz bana Acı-Gül’ü getirirse ona yüce bilgiyi aktaracağım,” dedi.

Acı-Gül zirvelerin zirvesinde yetişirdi. Her kim onu yerse, kendisine veya başkalarına tam yalan söylemek üzereyken dilinin yanmaya başladığını hisseder. Yine yalan söyleyebilir, ama anında uyarılır. Acı-Gül’ü gören insanlar olmuştur; onların söylediklerine bakılırsa, kalın rengârenk bir likene veya bir kelebek sürüsüne benziyormuş. Lakin onu alıp koparan hiç kimse çıkmamış, çünkü yakınındaki en ufak bir korku titremesi onu alarma geçiriyor ve o da kayasının içine çekiliyormuş. Şimdi, bir insan onu elde etmeyi arzulasa bile ona sahip olmaktan hep biraz olsun korkar ve bu korkuyu sezen Acı-Gül de hemen gözden kayboluverirmiş.

İnsanlar imkânsız bir eylemi veya abes bir çabayı tarif etmek için şu darbimeselleri kullanırlarmış: “Sanki aydınlık gün ışığında görüyormuş gibi gece vakti görmeye çalışmaya benziyor,” veya “Daha berrak görmek için yüzünü güneşe çevirmeye benziyor,” yahut “Bu iş Acı-Gül’ü yakalamak için uğraşmaya benziyor.”

Mo iplerini, çekicini, el baltasını ve demir kancasını aldı. Bulutlardaki Delik diye adlandırılan bir zirvenin eteklerinde güneş ona bir sürpriz yaptı. Bazen bir kertenkele, bazen de örümcek gibi, bembeyaz karlar ve koyu mavi gökyüzünün arasında uzanan yüksek kızıl kaya yamaçlara tırmandı. Geçip giden küçük bulutlar zaman zaman onu sarmalıyor, sonra da aniden bembeyaz bir ışığa salıyordu. Ve orada, tam tepesinde Acı-Gül’ü gördü. Gökkuşağının yedi

renginin ötesindeki renklere bürünmüş halde parıldıyordu. Babasının ona korkudan korusun diye öğrettiği tılsımı defalarca kendi kendine tekrarladı.

Burada şaha kalkmış kaya atını sürmek için ipten üzen gi yapıp ileri fırlaması gerekiyordu. Çekiçle kayaya vurunca eli bir deliğe girdi. Kayanın altında bir oyuk vardı. Çevresindeki kabuğu kırınca bu oyukun bir insan suretinde olduğunu gördü. Gövde, bacaklar, kollar ve parmak şeklindeki oyuklar korku içinde ortalığa dağılmıştı; çünkü bir çekiç darbesiyle başını kopartmıştı.

Kayanın üstünü buz gibi soğuk bir rüzgâr yalıyordu. Mo bir oyuk-adam öldürmüştü. Bunu anlayıp da tüyleri ürperince, bundan işkillenen Acı-Gül hemen kayaya geri çekiliverdi.

Mo kayadan inip köyüne döndü ve babasına şöyle dedi: “Bir oyuk-adam öldürdüm. Ama Acı-Gül’ü gördüm, yarın gidip onu getireceğim.”

İhtiyar Kissé endişelendi. Çünkü o uzaklardan gelecek felaketler silsilesini görebiliyordu.

“Oyuk-adamlara dikkat et. Bu ölümün intikamını alacaklardır. Onlar bizim dünyamıza giremezler. Ama nesnelerin yüzeyinde belirebilirler. Nesnelerin yüzeylerinden uzak dur,” diyerek oğluna tembihte bulundu.

Ertesi gün şafak söktüğünde Hulé-Hulé bir feryat koparak ayağa fırladı ve dağa doğru koşmaya başladı. Kızıl kaya yamacın dibinde Mo’nun kıyafetleri yığın halinde duruyordu; ipleri, çekici ve ucunda bir haçın asılı durduğu kolyesi. Fakat bedeni artık orada değildi.

“Ho, evladım!” diye bağırdı Hulé-Hulé. “Evladım, kardeşini öldürmüşler!”

Ho ayağa kalkmış ve dişlerini sıkmıştı, kafa derisi ger-

ginleşmişti. Hemen baltasını alıp gitmek istedi. Fakat babası önüne çıkıp şöyle dedi:

“Önce beni dinle. Sana ne yapman gerektiğini söyleyeceğim. Oyuk-adamlar kardeşini yakaladılar. Sonra da onu bir oyuk-adama çevirdiler. Kardeşin onlardan kaçmaya çalışacak. Bunun için Berrak Buzul’un bacasındaki ışığı arayacaktır. Onun kolyesini alıp seninkiyle birlikte boynuna tak. Ona yaklaş ve kafasına vur. Onun bedeninin suretine gir. O zaman Mo tekrar bizimle yaşamaya başlayacak. Ölü bir adamı öldürmekten sakın korkma.”

Ho, Berrak Buzul’un mavi buzunun içine girerken kasatı görünüyordu. Işık buzun üstünde oyunlar mı oynuyordu, gözleri onu aldatıyor muydu, yoksa gördüğü şey gerçek miydi? Kolları ve bacakları olan gümüş renginde suretler görüyordu, yağlanmış sualtı dalgıçlarını andıran. İşte oracıkta kardeşi Mo duruyordu; kardeşinin oyuk sureti peşinden onu kovalayan bir sürü oyuk-adamdan kaçıyor ve bu oyuk-adamlar da ışıktan korkuyorlardı. Mo’nun sureti ışığa doğru kaçtı, kocaman mavi bir buz bacasına doğru tırmandı ve bir kapı ararcasına etrafına bakındı.

Kanının pıhtılaşmasına ve kalbinin güm güm atmasına rağmen, Ho kanına ve kalbine, “Ölü bir adamdan korkma sakın,” diye telkinde bulundu. Ardından buzu kırarak Mo’nun kafasına darbeyi indirdi. Bunun üzerine Mo’nun sureti hiç kıpırdamadan öylece kalakaldı. Ho bacanın buzunu kırıp kardeşinin suretinin içine girdi; tıpkı kınının içine giren bir kılıç, ayak izine oturan bir ayak gibi. Onun dirseklerini oynattı, bedenini silkeledi, sonra bacaklarını buz kalıbından kendine doğru çekti. Ve daha önce hiç duymadığı bir dilde söylenen sözler işitti. Kendisinin aynı zamanda hem Ho hem de Mo olduğunu hissetti. Bulutlardaki

Delik adlı zirveye ve Acı-Gül'ün yetiştiği yere çıkan bütün o yol boyunca Mo'nun başından geçen tüm hadiselerin anıları kendi zihnine girdi.

Boynunun çevresinde sallanan halka ve haçla birlikte Hulé-Hulé'nin yanına döndü: "Anne, bundan böyle ikimizi ayırt etmeye uğraşmak gibi bir derdin olmayacak. Mo ve Ho artık aynı bedende, ben senin biricik oğlun Moho'yum," dedi.

İhtiyar Kissé'nin gözlerinden yaşlar dökülüp pürüzsüz yüzünden aktı. Ne var ki hâlâ içinden atmak istediği bir şüphesi vardı. Moho'ya dönüp dedi ki: "Sen benim tek oğlumsun, bundan sonra Mo ve Ho birbirinden ayrılamaz."

Ama Moho da ona kendinden emin bir tavırla şöyle dedi: "Şimdi Acı-Gül'ü bulabilirim. Mo yolu biliyor, Ho da doğru hamleyi. Şayet korkumu yenebilirsem sezginin çiçeğini elde edebilirim."

Sahiden de çiçeği elde edip, yüce bilgiyi aldı. Artık ihtiyar Kissé bu dünyadan huzur içinde ayrılabilirdi.

O akşam bir kez daha güneş öbür dünyanın kapısını bize açmadan battı.

O bekleyiş günlerinde çözmemiz gereken bir sorun daha vardı. Bir şey elde etmek için yabancı bir ülkeye giderken yanınıza mutlaka bir miktar para alırsınız. Kâşifler müstakbel "ilkeller" ve "yerliler" ile değiş tokuş yapmak için yanlarına türlü türlü ıvır zıvır ve ucuz mal alırlar: Cep çakıları, aynalar, Paris'ten biblolar, pantolon askıları, çoraplar, incik boncuklar, kalın pamuklu kumaşlar, sabun kalıpları, kanyak, eski tüfekler, ağır kesici ilaçlar, sakarin,

kasketler, taraklar, tütün, pipolar, kolyeler ve bolca halat; dini kitapları söylemeye bile gerek yok. Bizler de yolculuğumuzun seyri boyunca, hatta kıtanın iç tarafına girip de sıradan insanlarla karşılaştığımızda, bir değiş tokuş metası olarak bu gibi mallardan edinmiştik. Ancak Analog Dağ'ın üstün varlıklarıyla ilişki kurduğumuzda yapacağımız alış verişin parası ne olacaktı? Gerçekten bir değer taşıyan şeye nasıl sahip olacaktık? Orada aradığımız yeni bilgileri satın almak için ne ödeyecektik? Bunun için dilenecek miydik? Yoksa veresiye mi alacaktık?

Her birimiz kişisel bir envanter çıkardı ve her birimiz günden güne yoksullaştığını hissetti. Ne çevremizde ne de içimizde gerçekten bu benim diyebileceğimiz bir şey vardı. Sonunda sekiz yoksul insan olarak kalakalmıştık, her şeyden yoksun bir halde, ufukta batmakta olan güneşi seyreden.

Dördüncü Bölüm

VARIŞ FASLI VE PARA MESELESİ

İşte geldik – Her şey yeni, sürpriz yok – Sorgulama – Maymunlar Limanı kasabasına yerleşmek – Eski gemiler – Para sistemi – Peradam, para standardı – Kıyının kimsesiz sakinleri – Koloni kurmak – Meşgale edinmek – Metafizik, sosyoloji, dilbilim – Bitkiler, hayvanlar ve mitler – Araştırma ve keşif projeleri – “E, ne zaman ayrılıyorsunuz?” – Çirkin bir baykuş – Beklenmedik bir tren – İç ve dış ekipmanları basitleştirme – İlk peradam!

Uzun bir bekleyiş sürprizin gücüne gölge düşürür. İşte gelmiştik, Analog Dağ'ın eteklerine kurulmuş Maymunlar Limanı adlı kasabadaki bu geçici evimizde çok değil sadece üç gündür kalıyorduk ve şimdiden her şeye aşinalık kazanmıştık. Penceremden baktığımda bir koya demir atmış *Impossible*'ı ve bütün deniz ufuklarına benzeyen bir ufka açılan körfezi görebiliyordum. Ufkun güneşin seyrini takip ederek sabahtan öğlene kadar yükseldiğini, öğlenden akşama kadar da bitişikteki odada kalan Sogol'un anlamakta zorlandığı optik bir olayla alçaldığını gözlemleyebiliyorduk. Keşif günlüğünü tutmak bana havale edildiği için kıtaya varış hikâyemizi şafaktan beri kâğıda dökmeye çalışıyordum. Aynı anda hem oldukça sıra dışı hem de tamamen tanıdık bir şeyin üzerinde uyandırdığı izlenimi, çabucak gelip geçen bir *déjà-vu* duygusunun yarattığı sersemliği nasıl aktaracağımı bilmiyordum... Arkadaşlarımla kişisel notlarını kullanmaya çalıştım ve elbette bunun faydasını gördüm. Ayrıca Hans ve Karl'ın çektiği fotoğraflara ve filmlere de bakacaktım, ama onlar banyo edildiğinde görünür tabakada hiçbir görüntü belirmedi. Sıradan fotoğraf malzemesiyle buradaki herhangi bir şeyin fotoğrafını çekmek imkânsızdı. Bu da Sogol'un kafasını karıştıran bir diğer meseleydi.

Üç gün önce güneş bir kez daha tam ufkun altından

başını uzatmak üzereyken ve geminin pruvasında sırtımızı arkaya yaslayıp beklerken, bir anda fırtına koptu, daha doğrusu güçlü bir soluk bizi ileriye doğru sürükledi ve önümüzde bir boşluk açıldı, sonsuz bir boşluk. Halkalar halinde birbirine sarılmış havanın ve suyun ufuktaki inanılmaz anaforu gözlerimizin önüne serildi. Geminin bütün omurgası gıcırdadı ve deryanın ortasına doğru bir dalga savurdu ve aniden karanın kuşattığı bu gepgeniş dingin koyda hafifçe sallanmaya başladık. Kıyı o kadar yakındı ki ağaçları ve evleri seçebiliyorduk. Yukarıda çiftlikler, ormanlar, çayırliklar, kayalar, daha da yukarıdaysa seherde kızılca parlayan yüksek tepelerle buzulların seçilemeyen tabanı ve arka planı uzanıyordu. On adamlık kanolardan oluşan küçük bir filo –kürekçiler hiç kuşkusuz Avrupalıydı, gövdeleri çıplak ve yanıktı– bizi rıhtımdaki demirleme yerine çekmek için çıkıp geldi. Görünüşe bakılırsa kesinkes bekleniyor gibiydik. Burası Akdeniz kıyılarında rastlayabileceğiniz bir balıkçı köyüne epey benziyordu. Hiç şaşırmamıştık. Filonun lideri ağzını açmadan bizi beyaz bir eve götürüp, kırmızı tuğlalı badanasız bir odaya soktu. Odada bizi halının üstünde dikilen, dağ kıyafetleri giymiş bir adam karşıladı. Filo lideri Fransızca'yı mükemmel konuşuyordu, ama yüzünde beliren gizemli bir gülümsemeye meramını anlatmak için çok garip ifadeler buluyordu. Hiç kuşkusuz söylediklerimizi adama tercüme ediyordu, tereddütsüz ve düzgün bir tercüme yaptığı her halinden anlaşıyordu.

Bize ardı ardına sorular sordu. Her sorusu kimsiniz, niçin buraya geldiniz gibi gayet basit olmasına rağmen iliklerimize kadar işleyip bizi sarsıyordu. Kimsin sen? Sahi kimim ben? Bir konsolosluk temsilcisi veya gümrük memuru gibi cevap veremezdim. İsmi ve mesleğini söylemek mi?

Ne işe yarayacaktı ki bu? Peki *kimsin* sen? Ve *nesin*? Ağzımızdan dökülen kelimeler –başka kelime bilmiyorduk– kadavralar gibi cansız, itici ve kabaydı. Bundan böyle Analog Dağ'ın rehberlerine sözle karşılık veremeyeceğimizi anladık. Sogol yolculuğumuzu kısaca anlatma işini üstüne alma cesaretini gösterdi.

Bizi sorgulayan adam aslında bir rehberdi. Bu ülkede bütün otorite dağ rehberlerinin elindeydi. Onlar ayrı bir sınıf oluşturuyorlar ve rehberlik gibi kuralcı, otoriter bir mesleğin yanı sıra deniz kıyılarına ve dağ eteklerine kurulmuş köylerde vazgeçilmez olan idari işleri de üstleniyorlardı. Bize ülke hakkında gerekli bilgileri verip yol yordam öğretti. Çoğunluğunu Fransızların oluşturduğu Avrupalıların yaşadığı küçük bir kasabaya ayak basmıştık. Burada hiç yerli yoktu. Bütün ahali bizim gibi başka yerlerden, dünyanın dört bir köşesinden gelmişti ve her halk sahil boyunca kendi küçük kolonisini kurmuştu. Nasıl olmuştu da tam da bizim gibi Avrupalıların yaşadığı bu *Maymunlar Limanı* kasabasına ayak basmıştık? Şans eseri buraya gelmediğimizi, bizi alıp buraya sürükleyen şiddetli rüzgârın doğal ve tesadüfi olmayıp aniden kopan kasıtlı bir rüzgâr olduğunu daha sonra öğrenecektik. Hem ortalıkta tek bir primat olmadığı halde buraya neden *Maymunlar Limanı* adı verilmişti ki? Emin değilim, ama bu isim bende bütün o meraklı, taklitçi, kendini beğenmiş ve tedirgin Batı'nın yirminci yüzyıl mirasını pek de hoş olmayan bir şekilde uyandırmıştı. Bizim uğrayacağımız liman olsa olsa *Maymunlar Limanı* olabilirdi zaten. Kendi başımıza dağ eteklerindeki sayfiye evlerine gidecek, yaylalarda iki gün yürüyüş yapacak ve orada bizi karşılayıp daha yükseklerle çıkaracak rehberle tanışacaktık. Erzağımızı hazırlamak ve hamal kafilesini ayarlamak için üç gün *Maymunlar Li-*

manı'nda kalmamız gerekiyordu. Ne de olsa dağın eteğine, çok uzun bir süre bize yetecek kadar bol erzak götürmeliydik. Seyrek eşyalı tertemiz küçük bir eve götürüldük, Orada her birimizin keyfince düzenlediği bir odası vardı; ocağın bulunduğu ortak odamızdaysa yemekler ve akşam toplantıları için buluşacaktık.

Evin arkasında yükselen karlı bir tepe kambur omzunun üstünden bize bakıyordu. Önümüzde uzanan limana demirlemiş gemimiz o güne kadar gördüğüm en tuhaf filonun son gemisiydi. Sahilin iç kısımlarında her çağdan ve her ülkeden gemiler sıra sıra dizilmişti. Tuz, su yosunları ve kabuklu deniz hayvanlarıyla kaplı en eski gemiler neredeyse tanınmaz haldeydi. İki direkli yelkenliler, üç direkli Fenikeli yelkenliler, üst üste üç sıra kürekli kadirgahlar, kalyonlar, karavelalar, iki nehir teknesi, hatta geçen yüzyıldan kalma eski bir refakat gemisi de vardı, fakat yakın zamana ait gemiler tek tüktü. En eskilerin cinsini ve menşini pek kestiremiyorduk. Bütün o metruk gemi enkazları deniz bitkileri ve hayvanları tarafından çürütülmeyi veya fosilleştirilmeyi bekliyorlardı sakince. Bütün atıl maddelerin, hatta en büyük gayelere hizmet etmiş olanların bile nihai akıbeti dağılıp gitmek ve unutulmaktır.

İlk iki günümüzü esasen erzak ve eşyalardan oluşan yükümüzü yattan eve taşımak, onların durumunu tek tek kontrol etmek, sonra da birkaç seferde aşama aşama dağ eteğindeki sayfiye evlerine taşınacak paketleri hazırlamakla geçti. Sekiz kişi, bu işi “Kaptan” ve üç denizcinin yardımıyla çabucak halettik.

İlk aşama bütün günümüzü alacaktı. İyi bir patika vardı, ayrıca yöreye özgü çevik ve iri eşekleri de kullanabiliyorduk. Sonra da her şey insan sırtında taşınmak zorundaydı. O halde hamalları ve eşekleri ayarlamamız gerekiyordu.

du. Öteden beri zihnimizi epey kurcalayan para meselesi oraya vardığımızda hiç değilse geçici olarak çözülmüştü. Bizi karşılayan rehber bir torba madeni parayı avans olarak peşinen vermişti bize; aldığımız tüm mal ve hizmetlerin karşılığını bu paralarla ödeyecektik. Daha önce de tahmin ettiğimiz gibi bizim kendi paramızın hiçbir değeri yoktu burada. Ve buraya yeni gelen her kişi ve kafilе ilk harcamalarını karşılamak için bu parayı avans olarak peşinen alıyor ve Analog Dağ'ın karasında kalırken geri ödeyeceğini taahhüt ediyordu. Ancak geri ödeme nasıl yapılacaktı? Bunun birkaç yolu vardı. Para meselesi ve geri ödeme sahil boyunca uzanan kolonilerdeki bütün sosyal yaşamın ve insan hayatının temeli olduğu için bu konu üzerinde biraz durmalıyım.

Aşağı bölgelerde çok nadiren rastlanır, ama yukarılara çıktıkça, bu küre şeklindeki, boyutları değişen, çok sert taşla karşılaşma ihtimali daha fazladır. Bir tür kristaldir, kavisli bir kristal, bu olağanüstü taş dünyanın başka hiçbir yerinde bilinmez. Maymunlar Limanı'nda yaşayan Fransızlar ona *peradam* diyor. Bu kelimenin terkihi ve kök anlamı Ivan Lapse'in kafasını karıştırmıştı. Ona göre "elmaştan daha sert" ya da "elmasın atası" anlamına geliyor olabilir-di ve söylenenlere göre elmas aslında dairenin dörde bölünmesi ya da daha doğrusu kürenin küpleşmesi suretiyle peradamın bozulmasının bir ürünüydü. Bu kelime aynı zamanda insanoğlunun özgün doğasıyla gizli ve derin bir bağı olmasından dolayı "Âdem'in taşı" anlamına da gelebilirdi. Bu taş öylesine berrak ve kırılma katsayısı havanıninkine o kadar yakındır ki kristalin olanca yoğunluğuna rağmen, alışık olmayan göz onu algılamakta güçlük çeker. Ancak onu samimi bir arzu ve gerçek bir ihtiyaçla arayanlara, bir çiy damlacığının aniden parlayan ışıltısı gibi ken-

disini gösterir. *Peradam* sadece Analog Dağ'ın rehberlerince değeri bilinen tek cevher, tek maddi nesnedir. Dolayısıyla bizim için altın neyse, onlar için de *peradam* tedavüldeki bütün paranın standardıdır.

Doğrusu kişinin borcunu ödemesinin hukuki ve makbul olan tek yolu onu *peradam* cinsinden ödemesiydi. Fakat *peradam* fazlasıyla nadirdi ve onu bulup toplamak çok zor, hatta tehlikeliydi. Genellikle kişinin onu sarp bir kayalık yamaçtaki çatlaktan çekip çıkarması veya bir buzul yarığının kenarındaki buzların içinde bulup çıkarması gerekiyordu. Bazen yıllarca süren çabalardan sonra çoğu insan yılgınlığa düşüp sahile geri döner, orada borçlarını ödemenin daha kolay yollarını arar. Bu geri ödeme basitçe madeni parayla da yapılabilir ve madeni paraları bir sürü sıradan işle kazanmak pekâlâ mümkündür. Kimileri çiftçi olur, kimileri esnaf, bir kısmı da liman işçisi vesaire. Onlardan kırıncı bir üslupla söz etmemeliyiz, çünkü eşekleri ve hamalları kiralamamızı, gerekli malzemeleri hemen oracıkta satın almamızı sağlayan hep onlardı.

“Peki, eğer biri borcunu ödeyemezse ne olur?” diye sordu Arthur Beaver.

Aldığı cevap şuydu: “Civcivleri ekinle beslersin, sonra onlar büyüyüp tavuk olduğunda bunun karşılığını yumurta ile öderler. Amma velakin genç bir tavuk kuluçkaya yatmazsa başına ne gelir?”

Hepimiz çıt çıkarmadan yutkunduk.

Geldiğimizin üçüncü günü ben bu satırları yazarken Judith Pancake kapı önünde bazı çizimler yapıyor, Sogol zor optik problemleri çözmek için kafa patlatıyordu. Diğer beş kişiye evden çıkıp farklı istikametlere gitmişlerdi. Erzak almaya giden karıma Hans ve Karl eşlik etmişti. Yolda kardeşler çetin metafiziksel ve para-matematiksel meseleler

üzerine oldukça karmaşık ve kafa karıştırıcı bir diyalektik tartışmaya girişmişler. Mesele esasında zaman ve sayılar eğrisiydi. Gerçek ve tekil nesnelerin sayımına mutlak bir sınır konulabilir mi, ki o sınırdan sonra hemen onların bütünü (demiş Hans) veya toplamını (demiş Karl) bulabilelim? Sonunda hararetle bir halde eve döndüklerinde sırtlarında taşıdıkları ve bazıları tanıdık bazılarıysa bize tamamen yabancı meyveler ve sebzelerden oluşan kilolarca erzakı unutmışlardı bile. Yöre sakinlerinin dört bir köşeden topladığı bu yiyeceklerin yanı sıra uzun bir deniz yolculuğunun ardından ağzımın suyunu akıtan süt ürünleri, balıklar ve her türden taze besin vardı. Para kesemiz şişkince olduğundan harcama konusunda cimri davranmadık. Hem zaten Lapse de her şey olacağına varır dememiş miydi?

Lapse küçük kasabayı dolaşmaya çıkıp yörenin sosyal yaşamını ve dilini öğrenmek için önüne gelen herkesle çene çaldı. Bize çok ilginç şeyler anlattı, ama onları nakletme isteğimi, öğle yemeğinden sonra aramızda yaşanan bir hadise söndürdü. Yine de nakledeceğim. Yazmamaya gönlüm elvermiyor, üstelik kendi keyfim için de yazmıyorum. Ve bu noktada sunacağım bazı ayrıntılar sizin için faydalı olabilir.

Maymunlar Limanı'nda ekonomik hayat canlı da olsa fevkalade basittir, tıpkı sanayileşme öncesi küçük bir Avrupa kasabasındaki hayat gibi, ülkeye hiçbir termodinamik veya elektrik motoru sokulmamış ve üstüne üstlük elektrik kullanımı yasaklanmıştı; ki dağlık bir yöredeki bu yasak bizi şaşkınlığa gark etti. Aynı şekilde patlayıcı kullanmak da yasaktı. Daha önce belirttiğim gibi çoğunluğunu Fransızların oluşturduğu koloninin kendi kilisesi, belediye meclisi ve polis kuvveti vardı. Bütün yetki yukarının, yani

dağ rehberlerinin elindeydi, onların temsilcileri yönetimi ve zabıta'yı çekip çeviriyordu. Bu otorite peradamlara sahip olmaya dayandığından tartışılmazdı. Kıyıda ikamet eden halk sadece madeni paralara sahipti; bedeninin yaşamı için vazgeçilmez olan ne varsa onu satın almaya yarayan bu paraların etkin bir gücü yoktu. Yine bu noktada o insanlardan nezaketle söz edelim; yüksek yerlerin zorluklarından yıldıkları için kıyılara ve dağ eteklerine yerleşmişler, oralarda kendi yağlarıyla kavrulmaktadırlar. Onlar sayesinde, ta başta onca mesafeyi kat edip buralara gelme çabaları sayesinde, en azından çocukları yolculuk yapma derdinden kurtulmuştu. Onlar tam da Analog Dağın eteklerinde doğmuşlar ve bizim ülkelerimizde filizlenmiş yoz kültürlerin kötü etkilerine pek maruz kalmamışlardı; dağcılarla temas halindeki akılları elverdiğinde, istedikleri zaman atalarının doğup büyüdüğü yerden büyük yolculuğa çıkabilirlerdi.

Öte yandan kasabanın nüfusunun çoğunluğu farklı bir kökene sahip görünüyordu. Dağı bulmak için asırlar boyunca bu kıyılara demir atmış gemilerin tayfalarının –kölelerin ve her çağın denizcilerinin– soyundan geliyorlardı. Bu durum kolonideki Afrika, Asya, hatta nesli tükenmiş bazı soyların kanını taşıyan yabancıların çokluğunu açıklamaktadır. Geçmişteki tayfaların içinde kadınların sayısı az olduğu için doğanın uyumlu yasalarının doğum oranı bakımından kadınları kayırarak cinsiyetler arasındaki dengeyi yavaş yavaş yeniden kurduğunu varsaymanın ötesine geçemeyiz. Nitekim burada yazdığım birçok şey varsayımdan ibarettir.

Lapse'in Maymunlar Limanı halkına dair anlattıklarına göre, kıyı şeridindeki diğer kolonilerdeki hayat da buradakine oldukça benziyordu. Her kolonide her ulus ve

soyun kendine özgü âdetleri, kıyafetleri ve dili vardı. Öte yandan diller ilk yerleşimcilerin fi tarihinden bu yana ve çağdaş yerleşimcilerin yeni katkılarına rağmen, özel bir dil konuşan rehberlerin etkisi altında belli bir biçimde evrilmişti. Sözelimi Maymunlar Limanı'nın Fransızcası artık kullanılmayan deyimler, başka dilden geçmiş kelimeler ve "peradam" gibi yeni nesneleri ifade etmek için uydurulmuş tamamen yeni sözcüklerle kendine has özellikler yansıtıyordu. Bu özellikleri ileride rehberlerin diliyle temas kurma bahsine geldiğimizde açıklayacağız.

Bölgedeki bitki ve hayvan türlerini inceleyen Arthur Beaver yakınımızdaki kırdaki yaptığı uzun yürüyüşten canına can katılmış halde dönmüştü. Maymunlar Limanı'nın ılıman iklimi bizim memleketlerimizde bilinenlerin yanı sıra bilinmeyen çeşitli bitki ve hayvan türlerinin de gelişimini hızlandırmaktaydı. Bu türler arasında en ilginç olanları şunlardı: Ağaca benzeyen bir gündüzsefasının filizlenip serpilme gücü öylesine büyüktü ki teraslama işinde taşları yerinden çıkarmak için yavaş bir dinamit gibi kullanılıyordu; dolgun bir kurtmantarı olan ve ateş çıkaran kurtayağı tozu patladığında etrafa olgun sporlarını saçarak ve birkaç saat sonra aniden yoğun bir mayalanma süreciyle tutuşup yanar; ender rastlanan, algılayan ve konuşan bir bitkinin meyveleri çeşitli şekillerde ses kutuları oluşturup, yaprakları okşandığında insan soyunun bütün seslerini çıkarabilir ve yanında yöresinde söylenen sözleri papağan gibi tekrarlayabilir. Neredeyse iki metre uzunluğundaki çok ayaklı tırtıl, tespihböceği gibi kıvrılarak halka oluşturmaktan hoşlanır ve kayalık yamaçların tepesinden dibine son sürat iner; tepegöz kertenkele, bukalemuna benzemekle beraber fal taşı gibi açık ön gözüne ilaveten körelmiş iki gözü daha vardır, ihtiyar bir armacılık âlimini andırırsa da halk arasın-

da büyük saygı görmektedir; son olarak havacı kertenkele-yi belirtmeden geçemeyeceğim. Bir tür ipekböceği olan bu hayvan iyi havalarda bağırsaklarında hafif gazlar üretir ve birkaç saat içinde kendisini havaya kaldıran koca bir balon şişirir; asla olgunluk evresine varmaz ve larvanın eşeysiz üremesiyle oldukça ilkel şekilde çoğalır.

Bu garip canlı türlerini çok eskiden yeryüzünün uzak köşelerinden gelen yerleşimciler mi getirmişti, yoksa on-lar gerçekten Analog Dağ'ın kıtasının yerel canlıları mı-ydı? Beaver henüz bu soruya cevap veremiyordu. Maymun-lar Limanı'nda marangozluk yapan ihtiyar Breton ona bu konuya dair eski söylenceleri –yabancıların efsaneleri ve rehberlerin öğretileriyle harmanlanmış halde– anlatmıştı. Daha sonraları kendilerine bu söylencelerin aslı astarını sorduğumuz rehberler bize hep kaçamak cevaplar vermiş-lerdi. İçlerinden biri, “Bunlar, sizin peri masallarınız ve bi-limsel teorileriniz kadar gerçek,” demişti. Bir başkası da: “Bir bıçak ne doğrudur ne de yanlış. Ama her kim onun ağzına takılırsa yanlış yapmış demektir.”

O söylencelerin biri, bu mesajı açık seçik bir şekilde ak-tarıyordu:

Başlangıçta Küre ve Üçgen Piramit akla hayale sığmaz tek bir “form” içinde birleşmişti. “Odaklanma” ve “açıl-ma” sadece kendini arzulayan tek bir “irade” içinde gi-zemli bir şekilde birleşmişti.

Ayrılma gerçekleşti, ama “biricik” yine biricik olarak kaldı.

Küre bütün arzu ve imkânları tek tek gerçekleştirmek için ilk insan oldu ve günümüzün bütün insan ve hay-van türleri suretinde parçalara ayrıldı.

Üçgen Piramit de ilk “bitki” olup aynı şekilde bütün bit-

kileri meydana getirdi.

Çevresine kapalı olan “hayvan” kendini oyarak akciğer, bağırsak ve diğer iç organları geliştirip kendini besledi, korudu ve idame ettirdi. Çevresinde filizlenen “bitki” dışa doğru dallanıp budaklandı, kökleri ve yapraklarıyla besine ulaştı.

Onların soylarının bazıları tereddüt etti veya çitin her iki tarafında da kalmak istediler. İşte bunlar denizleri dolduran hayvan-bitkiler oldular.

İnsan bir nefes, bir idrak ışığı aldı; bir tek o aldı bu ışığı. Ve kendi ışığını görmek, onun büründüğü çeşitli şekillerden zevk almak istedi. Birliğin gücü onu dışarı çıkardı. Bir tek o dışarı çıkarıldı.

Dışarı çıkıp karaları doldurdu; kendini, ışığını görüp ondan zevk alma isteğinden dolayı acı çekti, bölünüp parçalandı.

Bazen insan kalbine boyun eğer, görünür olanı ışığın gücüne sunup, kökenine dönme arayışına girer.

Arar, bulur, kaynağına döner.

Kıtanın garip coğrafi yapısı ona büyük bir iklim çeşitliliği kazandırmıştı ve Maymunlar Limanı'ndan üç gün süren bir yürüyüşle bir yönde sık tropikal ormana, başka bir yönde buzul bölgeye, daha başka yönlerdeyse bozkırlara ve kum çöllerine rastlayabiliyordunuz. Her koloni yerleşimcilerin anayurduna en fazla benzeyen toprakların üzerine konuşlanmıştı.

Beaver için bütün bunlar keşfedilmeyi bekleyen şeylerdi. Bu anda Karl, Beaver'ın derlediği söylencelerde tespit ettiğini düşündüğü Afrika kökenlerini araştırmayı önerdi. Hans ve Sogol civardaki bir tepeye küçük bir gözlemevi kurmayı planlıyordu. Burada ülkenin kendine özgü optik

koşulları altında belli başlı yıldızlara dayanarak ıraklık açıları, açısal mesafeler, meridyen geçişleri, tayf ölçümleri gibi standart ölçümleri yaparak Analog Dağ'ın etrafını saran bükülmüş uzay kabuğunun kozmik perspektifte yarattığı anormalliklere dair kesin fikirler elde edeceklerdi. Ivan Lapse kendi dilbilimsel ve sosyolojik araştırmalarına devam etti. Karım ülkenin dinsel yaşamını, Analog Dağ'ın etkisiyle kiliselere getirilen inanç, etik, ritüeller, ayin müziği, mimari ve diğer dini sanatlardaki düzenlemeleri (özellikle de arınma ve ruhsal gelişim usullerini) incelemek için can atıyordu. Bayan Pancake bütün o fotoğraf çekme çabaları boşa çıktığından beri keşif gezisi için aniden büyük önem kazanan belgesel resimlerle asıl çalışmasını sürdürürken dinsel sanatlar, özellikle de plastik sanatlar konusunda karımla birlikte çalışacaktı. Bana gelince, sembolik şeyler üzerine yaptığım çalışmayı ilerletmek için arkadaşlarımla topladığı çeşitli materyallerden önemli unsurları çıkarıp kayda geçirmeyi umuyordum. Öte yandan bunu yaparken asıl işimi, yani bu keşif gezisinin kaydını tutmayı ihmal etmeye hiç niyetim yoktu. Nitekim o kayıt daha sonra sizin şimdi okuduğunuz bu satırlara dönüştü.

Kendimizi bu araştırma sahalarına adarken bundan kazanç sağlayıp tedarik stokumuzu artırmayı, belki ticaret yapmayı planlıyorduk; kısacası vaktimizi boşa geçirmeyecektik.

Bir gün yemekten sonra bütün bu fevkalade ilginç projelerden konuşurken yol tarafından gelen bir ses, "Söylesenize ne zaman ayrılıyorsunuz?" diye bağırdı.

Sohbetimizi kesen sesin sahibi Maymunlar Limanı'nda meclis temsilcisi olarak görev yapan bir rehberdi ve sorunun cevabını beklemeden dağcılarda pek rastlanılmayan şaşmaz tempoda yoluna devam etti.

Bu soru bizi düşlerimizden uyandırmıştı. Bu yüzden daha ilk adımızı atmadan vazgeçme eğilimine girdik, evet vazgeçme eğilimi, çünkü amacımızdan vazgeçiyor ve tek bir anımızı bile faydasız merakla geçirmeyeceğimize dair verdiğimiz söze ihanet ediyorduk. Birdenbire keşif heyecanımız ve savuşturduğumuz eften püften bahaneler içler acısı bir hal aldı. Birbirimizin yüzüne dahi bakamaz olduk. Derken Sogol'un, "Gelin şu haşarı baykuşu kapıyı mıhlayıp arkamıza bakmadan gidelim buradan!" diyen hırıltılı sesi ni duyduk.

Zihinsel açgözlülüğün o haşarı baykuşunu hepimiz iyi tanıyorduk ve her birimizin kapıya mıhlayacağı kendi baykuşu vardı. Birkaç çenesi düşük saksaganı, çalımlı hindi-yi, cıvıldaşıp sevişen üveyiği, kazı, evet tombul kazı hiç saymıyorum bile. Ne var ki bütün bu kuşlar bedenimize öylesine derinden saplanmış, öylesine iliklerimize kadar yapışmış ki bağırsaklarımızı sökmeden onları koparıp dışarı atmak mümkün değildi. Uzun zamandan beri onlarla birlikte yaşamak zorunda kalmış, onlara katlanmış, onları çok iyi tanımıştık, ta ki onlar bedenimizden dökülene değin. Tıpkı organizma sağlığına yeniden kavuştuğunda ciltteki yara kabuğunun kendiliğinden dökülmesi gibi. Ama yaranın kabuğunu vaktinden önce koparmak da sağlığa zararlıdır.

Dört tayfamız bir çam ağacının gölgesinde iskambil oynuyordu ve onların hiçbirisi dağa tırmanmaya niyet etmediğinden bu şekilde zaman geçirmeleri akla yatkın görünüyordu. Bununla beraber dağ eteğine giderken bize eşlik edip oraya yerleşmemize yardım etmekle görevli olduklarından, yola çıkış öncesindeki hazırlıklara yardım etsinler diye onları çağırdık. Ertesi gün yola çıkmayı planlıyorduk, ne olursa olsun.

Ne olursa olsun... Söylemesi kolay tabii. Gece boyunca yükleri hazırlamak için çok sıkı çalıştıktan sonra ertesi gün her şey hazırды, eşekler ve hamallar ayarlanmıştı, ama bardaktan boşanırcasına yağmur yağmaya başladı. Bütün öğleden sonra, gece boyunca, hatta ertesi gün de; böylece tam beş gün şakır şakır yağdı. Rengi atan yolların pek tabii geçit vermez olduğu söylendi bize.

Bu ertelemeyi iyi değerlendirmemiz gerekiyordu. Öncelikle maddi eşyalarımızın gerekliliğini yeniden düşündük. Eskiden gözümüzde her şeyden daha değerli olan gözlem ve ölçüm aletlerimiz şimdi gülünç geliyordu –özellikle talihsiz fotoğraf denemelerimizden sonra– ve bazılarının da büsbütün işe yaramaz olduğu ortaya çıkmıştı. Elektrik ampullerimizin pilleri çalışmıyordu. Onların yerini mecburen fenerler alacaktı. Böylece bize ayak bağı olan bir sürü öte beriden kurtulup elzem olanları taşımaya karar verdik.

Daha sonra ek gıdalar, fenerler ve yerel kıyafetler satın almak için sokakları aşındırdık. Bu öteberiler çok sade olsa da yerleşimcilerin uzun deneyimlerinin birer ürünü olarak bizimkilerden çok daha üstündü. Sadece tek tip ürün satan dükkânlara yaptığımız keşif gezimizde bizim can simidimiz olacak her nevi kuru ve konserve gıdayı bulduk. Sonunda Beaver'in icat ettiği sebzelik de dahil olmak üzere birçok şeyi ardımızda bıraktık. Kasvetli bir tereddütle geçen bir günden sonra Beaver bir kahkaha patlatıp arkamızda bıraktığımız şeylerin "bize dertten başka bir şey vermeyen aptalca zimbirtılar olduğunu" beyan etti. Solunum cihazları ve kendi kendine ısınan kıyafetler hakkında uzun süre tereddüt içinde kaldı. Gerektiğinde yeni bir sefer için geri dönüp bu eşyaları almak icap etse bile onları da arkamızda bırakmaya karar verdik. Onların hepsini tayfaların himayesine bıraktık. Eşyalarımızı alıp yata götürecekler ve

biz ayrıldıktan sonra dört tayfa yeni gelecekler için evi boşaltıp yata yerleşeceklerdi.

Solunum cihazları meselesi aramızda hummalı tartışmalara yol açtı. Yüksek rakımlara tırmanırken oksijen tüplerine mi bel bağlayacaktık, yoksa iklime mi uyum sağlayacaktık? Himalayalar'a yapılan son tırmanışlar iklime uyum sağlama taraftarlarının parlak başarılarına rağmen, bu sorunu çözememişti. Ayrıca bizim cihazlarımız o tırmanışlarda kullanılanlardan çok daha gelişkindi. Sadece çok daha hafif değil, aynı zamanda daha işlevseldi, çünkü dağcılara saf oksijen değil, titizlikle ayarlanmış dozda oksijen ve karbondioksit karışımını temin ediyordu; solunum yerlerini uyaran bu gaz karışımı gereken oksijen miktarında önemli ölçüde azalma sağlayacaktı. Ne var ki bu mesele üzerinde düşünüp tırmanacağımız dağların ortamı hakkında bilgi topladıkça, keşif gezimizin uzun, çok uzun süreceğini anlamaya başladık; hiç kuşkusuz yıllarımızı alacaktı. Oksijen stokumuz yeterli olmayacak ve orada oksijen tüplerini doldurmanın da bir yolunu bulamayacaktık. Er ya da geç onları arkamızda bırakmak zorunda kalacaktık. Öyleyse iklime uyum sağlama sürecini geciktirmemek en iyisiydi. Nitekim o dağların yüksek yerlerinde hayatta kalabilmenin tek yolunun iklime giderek uyum sağlamak olduğuna kanaat getirdik çünkü fevkalade esnek olan insan organizmasının çevresine hayal edemeyeceğimiz ölçüde uyum gösterebildiği söylenmişti bize.

Baş hamalımızın tavsiyesi üzerine engebeli arazide bize zorluk çıkaracak kayak ayakkabılarımızı dağ sıçanı derisinden yapılma esnek ve dar kar ayakkabılarıyla değiştirdik. Hiç kuşkusuz bu ayakkabılarla ıslak karda yürümek daha kolay olacaktı, üstelik aynı zamanda inerken yamaçlardan hızla kayabilecektik. Ayrıca, katlanıldığında sırt

çantamıza kolayca sığabiliyorlardı. Yola tırmanış ayakkabılarımızla çıktık, ama işlendiğinde mantara ve kauçuğa benzeyen bir tür kabuk olan “ağaç köselesi”nden yapılma yerel makosenleri de daha sonra giymek üzere yanımıza aldık. Bu ayakkabılar ısıyı içeride tutuyor ve silikayla kaplı olduğu için taşa olduğu kadar buza da yapışıyordu. Şu halde ayağa bağlanan kayış kan dolaşımını azaltıp donma tehlikesini artırdığı için çok yüksek rakımlarda epey tehlikeli olan kramponlarımızı bırakabilirdik. Öte yandan bundan sonrası için tırpan kadar işlevsel, şahane aletler olan buz baltalarımızı, kazmalarımızı, ipek iplerimizi ve pusula, yükseklikölçer, termometre gibi birkaç basit cep aletini de yanımıza aldık.

En azından alet edevatımızda faydalı ayarlamalar yapmamızı sağladığı için yağmura minnettardık. Bilgi, erzak ve çeşitli tedarikleri bulmak için sağanak yağmurun altında her gün epey yürümüştük; bu sayede bacaklarımız uzun deniz yolculuğumuzdan sonraki hamlıktan kurtuldu.

O yağmurlu günlerden sonra birbirimizi isimimizle çağırmaya başladık. Böylece “Hans”, “Karl” falan demek yerleşik bir âdetimiz oldu ve bu küçük yenilik samimiyetin basit bir sonucu değildi sadece. Şayet artık birbirimizi Judith, Renée (karım), Pierre, Arthur, Ivan ve Theodore (ilk ismim) diye çağırıyor idiysek, bunun bizim için başka bir anlamı daha vardı: Eski kişiliklerimizden sıyrılmaya başlamıştık. Nasıl ki bize zorluk çıkaran öteberimizi kıyıda bırakıyor idiysek, aynı şekilde ressamı, mucidi, doktoru, araştırmacıyı, edebiyatçıyı da kıyıda bırakmaya hazırlanıyorduk. Onların eski kılıflarının altından kadınlar ve erkekler başlarını uzatıyordu. Peder Sogol bir kez daha bilmeden bize örnek olmuştu. Bir şaire dönüştüğünün farkında değildi. Bir akşam baş hamal ve eşek sürücüsüyle

birlikte sahilde toplanmıştık ki Sogol söz aldı.

“Buraya kadar size kılavuzluk ettim, sizin lideriniz oldum. Kendime dair oluşturdüğüm imge için dikenlerden yapılmış bir taç olan şeflik miğferimi işte şimdi çıkarıyorum. Kendime dair anılarımın asude derinliklerinde küçük bir çocuk uyanıyor ve ihtiyar adamın maskesini indiriyor. Babasını ve annesini arayan küçük bir çocuk; hazlarının ve hayallerinin fenalıklarından korunabileceği güvenli bir sığınak arayan; hiç kimseyi taklit etmeden kendisi olabilmek için yardım isteyen küçük bir çocuk.”

Peder Sogol konuşmaya devam ederken, Pierre değneğin ucuyla kumu kazıyordu. Aniden gözlerini yere dikip çömeldi ve yerden bir şey alıp kaldırdı. Yağmur damlası gibi pırıl pırıl parıldayan bir şeydi. Bir peradamdı bu, çok küçük bir peradam; olsun, onun ve bizim ilk peradamımızdı. Baş hamalın ve eşek sürücüsünün beti benzi attı ve gözleri fal taşı gibi açıldı. Her iki ihtiyar da dağa tırmanmayı denemişler, ama paraları olmadığı için yılgınlığa düşüp vazgeçmişlerdi.

“Hiç kimse,” dedi ilki, “bu kadar aşağıda onu bulan kimse çıkmadı şimdiye değin! Kıyıda ha! Şans işte! Belki de bize yeni bir umut ışığı yakıldı, olamaz mı? Tekrar yola koyulalım diye belki de?”

Söndüğünü düşündüğü umut ışığı yeniden kalbinde yanmıştı. İleride bir gün hamal tekrar yola düşecekti. Eşek sürücüsünün gözleri parladı, ama kıskançlıkla.

“Şans işte,” dedi. “Tamamen şans. Beni hiçbir güç bir daha o dağa götüremez.”

“Bulacağımız peradamları taşımak için hepimiz küçük keseler yapıp boynumuza asmalıyız,” dedi Judith, araya girerek.

Kaçınılmaz bir öngörüydü bu. Önceki akşam yağmur

durmuş ve güneş patikaları kurutmaya başlamıştı. Ertesi gün şafak söktüğünde yola çıkmaya karar verdik. Yatağa gitmeden önce yaptığımız son hazırlıksa bulacağımız peradamlar için büyük bir özenle kendimize kese yapmaktı.

Beşinci Bölüm

Yüksek tepeleri inci renkli gökyüzüne uzanan köknar ağaçlarının dibinde, çevremizi gecenin karanlığı sarmıştı. Derken ağaçların arasında aşağı tarafta kıvılcık bir alev parladı ve bazılarımız büyükannelerimizin gözlerinin solgun mavi rengine çalan gökyüzündeki açıklığı gördü. Yavaş yavaş karanlığın içinden yeşilin tonları belirdi; kayın ağaçlarının hoş kokusu arada sırada reçine kokusuna tazelik katıyor ve mantarların kokusunu ağırlaştırıyordu. Cırcırböceklerinin, derelerin, kurşuni renkteki çanların ve flütlerin sesleri sabahleyin birbirlerini selamlarcasına cıvıldaşan kuş seslerine karışıyordu. Çıt çıkarmadan yolumuza devam ediyorduk. On eşek, onları çeken üç adam ve ilaveten on beş hamalımızla birlikte uzun bir kabilemiz vardı. Her birimiz o gün için erzakını ve şahsi eşyalarını taşıyordu. Bazılarımızın kalbinde ve zihninde taşıdığı şahsi yüklerse bir hayli ağırdı. Şayet yorulmadan uzun bir mesafe kat etmek istiyorsanız, en iyisi başlangıçta dağcılarının yaptığı gibi uzun adımlarla düzgün ve yavaş yürümekti; biz de hemen bu tempoya ayak uydurduk. Yürürken beni buraya getiren hadiseleri zihnimde gözden geçirdim; *Revue des Fossiles* dergisindeki makalemden ve Sogol ile ilk karşılaşmamdan itibaren. Neyse ki eşekler fazla yürümek üzere eğitilmişlerdi; onlar bana Bigorre'deki eşekleri anımsatıyordu. Kaslarının nafile kasılmalarının bozmadığı

kıvrak oyunu seyretmek bana güç veriyordu. Kendilerince çeşitli gerekçeler öne sürerek bize eşlik etmekten vazgeçmiş olan dört arkadaşımızı düşündüm. Onlar şimdi bizden ne kadar da uzaktaydılar: Julie Bonasse, Emile Gorge, Cicoria ve yürüyüş şarkıları söyleyen iyi yürekli Alphonse Camard! Dağcıların yürürken şarkı söylemesi âdetlendirdi. Keza biz de birkaç saat, yukarıdan düşmüş kayaların üzerinden tırmandıktan veya çimenlerin üzerinde yürüdükten sonra şarkı söylüyorduk ama her birimiz dişlerimizi sıkıp kendimizce bir şeyler mırıldanıyorduk. Sözelimi ben şu terennümde bulunuyordum: “tiyak, tiyak, tiyak, tiyak”; adım başı bir “tiyak” Tam öğle vakti karda yürürken bu şarkım “tiyak, çi çi tiyak” halini alıyordu. Bir başkası, “stum, di di stum!” veya “gi... puf!” diye şakıyabiliyordu. İşte benim bildiğim tek dağcı yürüyüşü şarkıları bunlar.

Artık karlı zirveleri göremiyorduk, sadece yer yer kireçtaşından sarp kayalıkların araya girdiği ağaçlık bayırları ve vadinin dibinde sağ tarafa doğru ormanın açık alanlarından coşkun akan ırmağı görebiliyorduk. Yolun son döneminde, o ana kadar bizimle birlikte yükselen deniz ufku da gözden kayboldu. Hatır hutur bir parça bisküvi yedim. Eşeklerden birinin kuyruğu bir sinek bulutunu yüzüme doğru savuruyordu. Yoldaşlarım da düşüncelere dalmış görünüyordular. Yine de Analog Dağ'ın kıtasına rahatça ulaşmamızda gizemli bir şey yatıyordu; sanki buraya gelmemiz bekleniyor gibiydi. Bütün bu olanların daha sonra açıklığa kavuşacağını umuyordum. Baş hamal Bernard bizim kadar düşünceli olsa da dikkatini pek dağıtmıyordu. Evet, mavi bir sincap veya turuncu mantarların bittiği zümrüt yeşili bir çayırın ortasında sütun gibi dikilen kırmızı gözlü bir kakım ya da öte tarafta bir kayacın yeryüzüne çıkmış ağaçsız uzantısının üzerinden zıplayan bir tekboynuz sürüsü

—en başta onları dağ keçisi sanmıştık— veya önümüzde dış-
lerini gıcırdatarak kendini bir ağaçtan diğerine savuran bir
uçan kertenkele ikide bir dikkatimizi çekiyordu. Bernard
hariç işe aldığımız herkes sırt çantasında boynuzdan ya-
pılma küçük bir yay ve bir demet tüysüz kısa ok taşıyordu.
Öğle vaktinden biraz önce ilk büyük mola yerine vardığı-
mızda çalışanlardan üç dört kişi çıkıp gittiler, ardından
yanlarında birkaç keklik ve iri bir yabandomuzuyla geri
döndüler. Onlardan biri bana şöyle dedi: “Avlanma fırsatı-
mız varken bunu değerlendirmeliyiz. Bu akşam onlarla
ziyafet çekeceğiz. Yüksekçe çıktıkça av hayvanı azalır!”

Yol ormandan ayrılıp güneşin ıslıl ıslıl aydınlattığı açık
alanlardan aşağı inerek coşkun akan ırmağa varıyordu.
Irmağın sığ yerinden yürüyerek geçerken dalgalı suların
şırıltısını duyuyorduk. Nehrin ıslak kıyısındaki rengâ-
renk kelekler bizim bu yürüyüşümüzden ürküp havaya
uçuştular ve daha sonra çıplak taşların üzerinden uzun bir
göç yolunu tuttular. Havadar karaçam ormanının başladığı
nehirin sağ kıyısına çıktık. Terliyor ve yürüyüş şarkımı
söylüyordum. Giderek daha düşünceli görünsek de aslında
gerçek bunun tam tersiydi. Yolumuz yüksek kayalık
bir sırta çıkıyor, sonra vadinin daralarak derin bir geçide
dönüştüğü sağ tarafa sapıyor, ardından ardıçlar ve orman-
güllerinden oluşan engebeli bir orman boyunca aman ver-
meksizin kıvrılarak uzayıp gidiyordu. En sonunda küçük
semiz ineklerin otladığı ve sayısız derenin suladığı bir dağ
otlağına vardık. Sulak çayırda yirmi dakika yürüdükten
sonra küçük ardıçların gölgelediği kayalık bir yaylaya denk
geldik. Burada değişik yapılarda kuru taşlar eğri büğrü
ağaç dallarıyla kaplıydı. Güneşin altında konaklamak için iki
üç saat daha yürümemiz gerekiyordu. Sığınaklardan biri
yükümüz için depo yeri işlevi görecekti, diğeriye koğuş.

Döşeme tahtaları, temiz hasırlar ve büyük taşlardan inşa edilmiş bir ocak vardı. Meğerse mandıra olarak kullanılan üçüncü bir sığınak daha varmış. İçindeki süt şişeleri, tereyağı dilimleri ve yumuşak peynirler, görünüşe bakılırsa bizi bekliyordu. Burada yaşayan var mıydı? Bernard'ın ilk yaptığı şey adamlarımıza yaylarını ve oklarını, koğuşun bu tür şeyler için ayrılmış köşesine bırakmaları için talimat vermek olmuştu, tabii sapanlarını da. Ne de olsa içlerinde bazıları silahlıydı. Sonra bize dönüp şu açıklamada bulundu:

“Bu sabah hâlâ burada kalan biri vardı. İneklere bakmak için her zamanın birinin olması şart. Dahası, oraya vardığımızda size anlatacakları bir kural bu: Hiçbir kamp yeri bir günden fazla boş bırakılamaz. Önceki kabile muhtemelen adamlarından bir ikisini burada bıraktı ve yollarına devam etmek için bizim gelmemizi bekliyorlar. Bizim geldiğimizi uzaktan görünce hemen mekândan ayrıldılar. Vardığımızı onlara haber vereceğiz ve aynı zamanda orada dağ tabanındaki Kamp Merkezi'nin girişine çıkan patikayı size göstereceğim.”

Geniş bir kaya çıkıntısı boyunca onu birkaç dakika takip edince, yolumuz vadinin başını görebildiğimiz bir düzlüğe çıktı. Biçimsiz bir oval şeklinde olan vadinin içinden bir boğaz geçiyordu ve çevresini, yanından yöresinden buzul çıkıntılarının sarktığı zirvenin yüksek kaya duvarları kuşatıyordu. Bernard bir ateş yakıp ıslak çimenlerin üzerine bıraktı. Ardından dikkatlice vadi tarafına baktı. Aradan birkaç dakika geçtikten sonra cevap niteliğinde bir işaret geldi: Şelalelerin yavaşça dalgalanan sisinden pek ayırt edilemeyen incecik beyaz bir duman bulutu.

İnsan dağlarda kendi gibi başka insanların varlığını belli eden her işarete pür dikkat kesilir. Ne var ki uzaktaki

bu duman bilhassa bize doğru yaklaşıyordu. Önümüzde bizimle aynı yolda ilerleyen yabancıların gönderdiği bir selamdı bu. Bundan böyle yolumuz bizim kaderimizi onlarınkine bağlıyordu, onlarla hiç buluşamayacak olsak bile. Bernard da onlar hakkında hiçbir şey bilmiyordu.

Durduğumuz noktadan bakınca ikinci gün aldığımız yolun neredeyse yarısını görebiliyorduk. Güzel havanın keyfini çıkarıp ertesi sabah oradan ayrılmaya karar verdik. Belki de o gün şans yüzümüze gülecek, dağın tabanında rehberimizi bulacaktık, ama yine belki de onun çıktığı uzun veya kısa geziden dönmesini bekleyecektik. Sekizimiz ikisi hariç geri kalan hamalları ineklere baksınlar diye arkamızda bırakacaktık. Eşekler ve sürücülerine gelince onlar da yeni levazımat almak için tekrar aşağı inecekti. Hesabımıza göre sekiz seferde eşekler sahildeki evden ilk konaklama bölgesi olan Nemli Çayır'a kadar bütün erzakı ve kıyafetleri taşıyabilirdi. Bu arada biz de hamallarla birlikte Nemli Çayır ile dağ tabanı arasında mekik dokuyacak, 10 ila 15 kilo ağırlığındaki malzemeleri en az otuz seferde taşıyabilecektik. Havanın bozabileceği ihtimalini de göz önüne aldığımızda bu işlem bizim en az iki ayımızı alacaktı. Böylece bizi iki yıl idare edecek kadar tedarigi dağın dibinde toplamış olacaktık. İki ay boyunca inek gibi çalışmak ha! Keşif gezimizin genç üyeleri bu bekleyiş karşısında biraz sabırsızdı.

Bulunduğumuz düzlükte pek konuşamıyorduk, çünkü yüksek ve güçlü bir şelale birkaç yüz metre aşağımıza gürül gürül akıyordu. Üç dört halattan oluşan, tabiri caizse bir yaya köprüsü, şelalenin aktığı boğazdan geçerek bir yakayı öbürüne bağlıyordu. Yarın sabah bu köprüden geçmek zorundaydık. Şelaleye gelmeden hemen önce üzerine bir

haçın –bir yol kenarı haçı veya höyük– dikildiği mezarı andıran yüksek bir taş yığını duruyordu. Bernard yüzünde beliren garip bir ciddiyet ifadesiyle o yöne baktı. Sonra aniden düşüncelerinden sıyrılıp hamalların yemeğimizi hazırlaması gereken sığınağa dönmemiz gerektiğini söyledi. Sahiden de yemek hazırды ve işleri ustaca çekip çevirmeleri sayesinde erzakımıza fazla dokunmuyorduk. Yol boyunca leziz mantarlar toplamış ve çeşit çeşit devedikeni sürgünleri kesmişlerdi. Hepsi de gayet çiğ veya kaynatılmıştı. Av etine herkes bayılmıştı, ona dokunmayan Bernard hariç. Buraya geldiğimizden beri hiç kimseye yaylarını ve diğer silahlarını kullandırtmaması da dikkatimizden kaçmamıştı. Günbatımının ağaçlık zirveleri aşağı doğru göz alıcı renklerle yıkadığı yemek vaktinden sonra, anca ondan sonra herkes ateşin etrafına kurulmuş yediğini sindirirken, büyük şelalenin yanında gördüğümüz anıt ona sorulunca Bernard ağzını açıp işin aslını anlattı:

“Benim kardeşim o,” dedi. “Muhtemelen birlikte uzun zaman geçireceğimiz için onun hikâyesini size anlatmamda bir beis yok; böylece siz de nasıl bir adamla (ateşe tükürerek) takıldığınızı öğrenmiş olursunuz.

“Benim adamlarım böyle çocuk işte! Avlanmanın şu andan itibaren kesinkes yasaklanmasından şikâyet ediyorlar. Bölgede bir sürü av hayvanı var, ona ne şüphe! Fakat Nemli Çayır’ın ötesinde avlanmayı yasaklayan rehberler ne yaptıklarını iyi biliyor. Kendilerince sebepleri var, benim de bildiğim sebepler. Buradan elli adım atmadan öldürdüğüm bir fare yüzünden dört peradam kaybettim, bulup saklamak için onca zahmete katlandığım dört peradam. Böylece hayatımın on yılı heba oldu.

“Asırlar boyunca Maymunlar Limanı’nda yerleşik hayat süren bir sülaleden geliyorum. Atalarımdan bazıları

dağlar için yuvasından ayrılıp rehber olmuşlardı. Benim de ayrılmamdan korkan annem ve babam –onların en büyük oğluydum– dağların çağrısına kulak asmayayım diye ellerinden geleni yaptılar. Bunun için beni çok genç yaşta evlenmeye ittiler. Dağın eteklerinde sevdiğim bir kadın ve yetişkin bir oğlum var. Oğlan şimdi dağa tırmanabiliyor, kadın da. Annem ve babam öldükten sonra –o zamanlar otuz beş yaşındaydım– birdenbire hayatımda bir boşluğun olduğunu fark ettim. Peki ya sonra? Sonuçta soyumuzu devam ettirsin diye ben de oğlumu büyütecek miydim? Ne için? Gördüğünüz gibi kendimi pek de iyi ifade edemiyorum, o zamanlar bu kadarını bile yapamıyordum. Göğsümün daraldığını hissettim. Bir günmalzeme almak için Maymunlar Limanı'ndaki dükkânıma gelen, yüksek rakımlara çıkan bir rehberle karşılaştım. Üstüne atıldım, omuzlarından tutup silkeledim ve ona sadece 'Neden, neden?' diye bağırabildim.

"Bana ciddiyetle cevap verdi. 'Haklısın. Ama şimdi şunu düşünmelisin: 'Nasıl?' O gün ve sonraki günler benimle uzun uzun konuştu. Nihayet bana gelecek bahar için –o zamanlar güzdü– bir gün verdi. Kamp Merkezi'ndeki sayfiye evinde benim de katacağım bir katile oluşturacaktı. Benimle gelmesi için kardeşimi ikna edebildim. O da 'Neden?' sorusunun cevabını arıyordu ve aşağı bölgelerin sınırlarını arkasında bırakmak istiyordu.

"On iki kişiden oluşan kabilemizin işleri tıklarında gitti ve kışın ilk kampını yapmayı başardı. Tekrar bahar geldiğinde bana eşlik etmeye onları hazırlamak umuduyla karımı ve oğlumu görmek için Maymunlar Limanı'na dönmeye karar verdim. Şimdi bizim bulduğumuz bu yer ile Kamp Merkezi'nin sayfiye evleri arasında üç gün boyunca göz açtırmayan rüzgâr ve kar canıma okudu. Patika yolu

ığ yüzünden yirmi yerde kesilmişti. Kıt yiyecek ve yaka-
cakla iki geceyi adırsız geçirdim. Hava düzeldiğinde bu-
radan yüz adım aşağıdaydım. Açlık ve yorgunluktan bitkin
düştüğüm için durdum. O sırada erzak taşıyan hayvanlar
Nemli ayır'a kadar tırmanmamıştı daha. Orada yiyecek
hiçbir şey bulamayacaktım. Derken nmdeki düşmüş ka-
yaların yamacında deliğinden çıkan ihtiya bir kaya sıçanı
gördüm. Bu hayvan tarla faresiyle dağ sıanının kırması-
ydı. Güneşin ilk ışıklarıyla ısınmak için dışarı çıkmıştı. Ni-
şan alıp fırlattığım taş tam kafasına isabet etti. Onu alıp
ormanglleriyle yaktığım ateşte pişirdim ve sert etini mi-
deme indirdim. Yerine gelen takatimle bir iki saat uyudum,
sonra evik adımlarla Maymunlar Limanı'na indim. Karım
ve oğlumla uzun bir ayrılıktan sonra yeniden buluşmamızı
kutladık. Gelgelelim onları o yıl benimle dağa tırmanmaya
ikna edemedim.

“Bir ay sonra yeniden dağ yolunu tutmak üzereyken
rehberlerden kurulan bir mahkeme o ihtiya sıçanın l-
m hakkında beni sorguya çağırdı. O işi nerden öğrendik-
lerini bilmiyordum. Kanunun dediği dedikti: Üç yıl bo-
yunca Nemli ayır'ın yukarısındaki dağlara tırmanmam
yasaklandı. Neyse ki o üç yıldan sonra, işlediğim hatanın
yol açmış olabileceği zararı telafi etmek koşuluyla yeniden
ilk kafileyle yola çıkma talebinde bulunabilirdim. Sert bir
darbe almıştım. Maymunlar Limanı'ndaki geçici hayatıma
kaldığım yerden devam etmek zorundaydım. Kardeşim
ve oğlumla birlikte kendimi tarıma ve hayvan besiciliği-
ne adadım, kafilelere erzak sağlamak için. Ayrıca yasaklı
bölgeye kadar hizmet verebilecek hamalları ayarlama işine
de girdik. Böylece bir yandan geçimimizi kazanırken, diğer
yandan dağcı insanlarla yeniden temas kurmuş olduk. Çok
geçmeden kardeşim de zehir gibi kana karışan yükseklere

tırmanma isteğiyle yanıp tutuşmaya başladı. Fakat bensiz gitmemeye karar vermişti ve cezamı tamamlamamı bekleyeceğini söyledi.

“Beklenen gün geldi çattı sonunda! Kolayca yakaladığım bir kaya sıçanını yanımda bir kafesin içinde gururla taşıyordum ve tam öbür sıçanı öldürdüğüm yerden geçerken bu sıçanı serbest bırakacak, böylece o zaman ‘yol açtığım zararı telafi edecektim’. Heyhat! Yol açtığım zararın boyutunu daha yeni öğrenecektim. Gün doğumunda tam Nemli Çayır’dan ayrılırken korkunç bir gürültü koptu. O zamanlar henüz büyük şelalenin kesmediği dağ yamacı boydan boya çatlayıp un ufak olmuş ve çamur taşlardan oluşan bir heyelan kopmuştu. Buzulun ucundan düşen bir çağlayan buz ve taş parçalarını taşıyarak bütün yamacı kaldırıp götürmüş, dağın yanındaki koca sel yataklarının içini oymuştu. O zamanlar patika yolun Nemli Çayır’dan çıkıp yamacın çok yukarılarına tırmanan uzunca bir kısmı bozulmuştu. Yukarılardan gelen kaya akıntısı, su, çamur taşkınlığı ve toprak kayması günlerce devam etti. Peş peşe gelen bu felaketler yolumuzu kapattı. Kafilemiz aşağıya, Maymunlar Limanı’na geri döndü. Öngörülemeyen tehlikelere karşı kendini sağlama almak ve Kamp Merkezi’nin öbür yakasındaki sayfiye evlerine ulaşan yeni bir patika bulmak uğruna birçok insanın mahvolup gittiği çok uzun, riskli ve zor bir patikaydı o. Rehberlerden oluşan bir komisyon facianın sebeplerini tespit edene kadar bulduğum yerden ayrılmam yasaklandı. Bir haftanın sonunda komisyonun huzuruna çağırıldım. Faciaya benim sebep olduğuma karar verdiler ve ilk hüküm gereği yol açtığım zararı telafi etmekle yükümlü olmuştum.

“Şaşkına dönmüştüm adeta. Ne var ki onlar facianın nasıl meydana geldiğini, komisyonun bulguları ışığında

bana açıkladılar. Olanları şüpheyi yer bırakmadan, nesnel, tarafsız ve bugün bile nazikçe diye nitelendirebileceğim bir tarzda bana şöyle izah ettiler: Öldürdüğüm ihtiyar sıçan esasen bu yerlerde bol bulunan bir yabancıları türüyle besleniyordu. Ne var ki özellikle onun yaşındaki bir kaya sıçanı uçan yabancılarını yakalayabilecek kadar çevik değildir; bu nedenle de o genellikle sadece kendini yerde sürükleyip zar zor uçabilen hasta ve zayıf yabancılarıyla beslenir. Onun bu bilinçsiz müdahalesi olmasaydı, genetik kusurlar ve mikroplar, kalıtım ve salgın yoluyla tehlikeli hastalıkları bu böcek kolonilerinde yayardı. Nitekim sıçan öldüğünde bu hastalıklar hemen yayıldı ve sonraki baharda bölgede yabancıları pek kalmadı. Bu yabancıları çiçeklerden balözü toplayarak, onların döllenmelerini sağlıyordu. Yabancıları olmayınca, kayan toprağı sabit tutmada önemli rol oynayan çok sayıda bitki,

Ekler

AMAÇ: Benim gözlemlerim bir aceminin gözlemleridir. Zihnimde taptaze duran bu gözlemler bir aceminin karşılaştığı ilk zorluklarla ilgili olduğundan ilk tırmanışlarını yapan acemiler için uzmanların yazdığı kitaplardan daha faydalı olabilir. O kitaplar hiç kuşkusuz daha intizamlı ve eksiksizdir, ama ancak bir parça ön deneyimden sonra anlaşılabilirler. Bu yazdıklarımın tek amacı acemilerin bu ön deneyimi biraz daha çabuk edinmelerine yardımcı olmaktır.

TANIMLAR: Dağcılık en büyük tehlikeleri en büyük sağduyuyla göğüsleme sanatıdır.

Sanat burada, eylem halindeki bilgiyi edinme anlamında kullanılmıştır.

Her zaman zirvede kalamazsınız. Aşağı inmek zorundasınızdır...

Öyleyse amaç nedir? Sadece şu: Yukarıdaki aşağıdakini bilir, ama aşağıdaki yukarıdakini bilemez.

Tırmanırken, yol boyunca karşılaştığın bütün zorlukları not et. İniş sırasında onlarla tekrar karşılaşmayacaksın, ama dikkatli gözlemler yaptıysan onların orada olduğunu artık bileceksin demektir.

Yukarıda gördüklerini hatırlayarak, aşağı bölgelerde yolunu bulma diye bir sanat vardır. Artık göremediğin zaman, en azından hâlâ biliyor olacaksın.

Ona sordum: “Analojik (kıyaslamalı) dağcılıktan bahsederken ne kastediyorsun?”
sanatı.”

“Sanat nedir?”

“Tehlikenin değeri:

cesaret – intihar

böyle bir şey, tatminsizlik.”

“Tehlike nedir?”

“Sağduyu nedir?”

“Dağ nedir?”

Tepeye çıkarken gözlerini yoldan ayırma, ama ayaklarına bakmayı da unutma. Son adım ilk adıma bağlıdır. Sırf zirveyi görüyorsun diye oraya vardığını sanma. Ayaklarına bak, bir sonraki adımından emin ol, ama bunun seni *en büyük* amaçtan uzaklaştırmasına izin verme. İlk adım son adıma bağlıdır.

Bir başına yola çıktığında geçtiğin yerlerde, dönüşüne kılavuzluk edecek bazı işaretler bırak; üst üste konulmuş iki taş veya değneğin saplandığı bir tutam çimen gibi. Şayet geçemediğin veya tehlikeli olan bir yere gelersen, arkada bıraktığın izin senin yolunu takip eden insanları da aynı sıkıntıya sokacağını hatırlayarak, geri dönüp bıraktığın izi ortadan kaldır. Bu sözüm bu dünyadan geçtiğinin izini bırakmak isteyen herkese söylenmiştir. İstemesek de hep iz bırakırız. Arkanda bıraktığın izleri soran yoldaşlarına cevap ver.

Ufalanan bir yamaçta asla durma. Ayaklarını yere sağlam bastığına inansan bile, sen nefes alıp gökyüzüne bakarken, yeryüzü ayaklarının altından yavaş yavaş kayar, çakıllar sen fark etmeden çekilir ve aniden bir gemi gibi kızıktan suya iniverirsin. Dağ her zaman senin ayağına çelme takmak için fırsat kollar.

Ancak son anda görünen dik yamaçlarla biten sel yataklarını üç kez tırmanıp indiğinde bacaklarınız dizden topuğa kadar titremeye, dişleriniz birbirine vurmaya başlayacaktır. Bu durumda ilk önce güvenle durabileceğiniz ufak bir düzlük bulun; sonra bildiğiniz bütün lanetleme sözlerini hatırlayıp dağa haykırın ve dağa tükürün; son olarak dağı bildiğiniz her yolla aşağılayın, biraz su için, ardından birkaç lokma bir şeyler yiyin, sonra tekrar tırmanmaya başlayın, sakın ve yavaşça, sanki bu kötü hamlenizin üstesinden gelmek için koca bir ömrünüz varmış gibi. Akşam yatmadan önce bütün olanlar zihninize üşüştüğünde yaşadığınızın sadece bir performans olduğunu anlayacaksınız. Konuştuğunuz şey dağ değildi, fethettiğiniz şey dağ değildi. Dağ sadece kaya veya buzdur, ne kulağı ne de kalbi vardır. Fakat sergilediğiniz bu performans sizin hayatınızı kurtarmış olabilir.

Hem zor anlarınızda dağla konuştuğunuzu, bazen ona övgüler düzüp bazen hakaret ettiğinizi, bazen vaatte bulunup bazen korkuttuğunuzu gördüğünüzde kendinize çoğu zaman şaşır kalırsınız. Ve dağın size karşılık verdiğini hayal ederseniz, adeta onunla kibarca konuşurken veya aşağılarken doğru sözleri söylemişsiniz gibi. Bunun için kendinizi horlamayın, sosyal bilimcilerimizin ilkel ve animist dediği insanlar gibi davrandığınız için kendinizden utanmayın. Daha sonra o anları hatırladığınızda doğayla

kurduğunuz diyaloğun, olsa olsa kendinizle kurduğunuz bu diyaloğun dışı yansıyan bir imgesinden ibaret olduğunu aklınızdan çıkarmayın.

Ayakkabılar ayaklara benzemez; çünkü biz onlarla birlikte doğmayız. Bu nedenle de onları seçebiliriz. Ama bu seçimi yaparken ilkin senden daha deneyimli insanların, sonrasında da kendi deneyimlerinin sana yol göstermesine izin vermelisin. Ayakkabılarına öyle çabuk alışacaksın ki her çivisi, taşı yoklayıp sımsıkı tutabilen parmak gibi gelecek sana. Senin bir parçanmış gibi hassas ve güvenilir birer alete dönüşecekler. Yine de sen onlarla birlikte doğmamıştın ve onları çıkarıp bir köşeye attığında, sen yine sen olarak kalırsın.

Hayatın bir ölçüde ayakkabılarına bağlıdır. Onlarla la-yığıyla ilgilen, ama her gün on beş dakikanı ayırman fazla gelir, çünkü hayatın başka şeylere de bağlı.

Benden daha tecrübeli bir tırmanışçı, “Ayakların artık seni taşıyamaz hale geldiğinde kafanla yürümek zorundasın,” demişti bana. Çok doğru. Belki eşyanın tabiatında bu yoktur, ama sıkça yapıldığı gibi ayaklarla düşünmek yerine kafayla yürümek daha iyi değil midir?

Eğer kayarsan veya hafifçe düşersen hızını kesme, ayağa kalkar kalkmaz yürüyüşüne kaldığın ritimde devam et. Hangi koşullarda düştüğünü not et, ama onun anısına takılıp kalarak kara kara düşünme. Beden titremeler, nefessizlikler, çarpıntılar, ürpertiler, terlemeler ve kramplarla kendine hep ilginç bir hava verir; bununla birlikte efendisinin küçümsemesine ve kayıtsızlığına karşı fazlasıyla duyarlıdır. Eğer feryatlarıyla efendisini kandıramadığını

hissederse, eğer efendisinin merhamet gösterisinin faydasız bir çaba olduğunu anlarsa, işte o zaman hizaya gelir ve görevini yumuşak başlılıkla yerine getirir.

Tehlike anı

Panik ile huzur arasındaki fark

Otomatizm (efendi veya köle)

Bütün hikâyeyi size şimdi anlatmak isterdim, ancak bu çok uzun süreceğinden, başlangıcıyla yetineyim. Bir hikâyenin başlangıcından ve sonundan bahsetmek her zaman yapmacık kaçır, çünkü biz genellikle sadece orta kısmı anlarız. Öte yandan olayların kaynağı bir buluşmaydı; her buluşma göreceli bir başlangıçtır ve özellikle bizim buluşma kendi başına tam bir hikâyeydi.

Anlatacaklarım fevkalade sıra dışı olduğundan bazı tedbirler almam gerekiyor. Anatomi öğretmek için fotoğraflardan ziyade bilindik diyagramlar kullanırız. Bu diyagramlar incelenecek nesneden her açıdan farklıdır, fakat belirli ilişkiler, özellikle *öğrenilecek şeyi* oluşturan ilişkiler muhafaza edilir. Ben de burada aynısını yaptım.

İşte böylece Analog Dağ'a bir keşif gezisi düzenleme projesi varlık kazandı. Eh söze bir kez girdikten sonra gerisini getirmeliyim elbette: Himalayalar'dan çok daha yüksek dağların bulunduğu ve şimdiye kadar bilinmeyen bir kıtanın yeryüzünde mevcut olduğu nasıl kanıtlandı; nasıl oldu da kimse bu kıtayı fark etmedi; biz ona nasıl ulaştık; orada ne tür canlılarla karşılaştık; başka amaçlarla yapılan başka bir keşif gezisi dehşetengiz bir şekilde nasıl mahvol-

du; nasıl bu yeni dünyaya yavaş yavaş deyim yerindeyse kök saldık; ve buna rağmen sefer neden pek başlayamadı...

Giderek yükselen zirvelerin, giderek beyazlaşan karların peş peşe gelen çemberlerinin üstünde ve ötesinde, gökyüzünün çok yüksekleri ve çok uzakları öylesine büyüleyicidir ki göz orayı görmeye dayanamaz, aşırı ışıktan görülemeyen orası, Analog Dağ'ın uç noktasını oluşturur. "Orada en sivri iğneden daha sivri olan zirvede, bütün boşluğu dolduran kişi tek başına ayakta durur. O yükseklikte, her şeyin donduğu o güzelim havada yalnızca mutlak sağlamlıkta bir kristal var olabilir. O yükseklikte, her şeyin yandığı gökyüzünün cehennem ateşinde her daim akkor olan var olabilir. Orada, her şeyin merkezinde başlangıcıyla ve sonuyla her şeyin olup bittiğini gören kişi vardır." İşte burada yaşayan dağ adamları şarkılarında bunları söylerler. Bu vardır. "Bu vardır dersiniz, ama eğer o biraz soğuksa kalbiniz bir yersıçanına dönüşür; biraz sıcaksa kafanız sinek bulutuyla dolar; açsanız, bedeniniz sopaya aldırış etmeyen eşeğe döner; yorgunsanız, ayaklarınız nasıl yavaşlayacağını bilir." İşte bu da dağlarda yaşayan insanların söylediği bir başka şarkıydı ve tam o anda ben de bu satırları yazıyor ve bu gerçeklerle dolu hikâyeyi inanılır kılmak için nasıl ustaca anlatacağımı bulmaya çalışıyordum.

Her çeşit ses yeniden kendini duyurdu. Söyledikleri şeyler arasında bazılarını seçip çıkarabiliyordum. Birisi zirvelerden gelen bir adamdan söz ediyordu; bir kez daha kendini aşağıda bulmuş ve gözü yakın çevresinden ötesini göremez olmuştu. “Ama gördüklerini hâlâ hatırlıyor ve bu hatıra ona yol gösteriyordu. İnsan artık göremez olsa bile hâlâ bilebilir ve insan gördüğü şeye tanıklık edebilir.” Başka biri ayakkabılardan bahsediyor ve nasıl da her bir çivinin bir parmak kadar hassaslaşıp toprağı yokladığını ve en ufak bir engebeyi hemen sezdiğini anlatıyordu. “Yine de bunlar sadece ayakkabılardı; biz onlarla birlikte doğmuyorduk ve her gün on beş dakikalık bakım onları iyi durumda tutmak için yeter de artar bile. Öte yandan bizler ayaklarla doğarız ve onlarla öleceğiz, en azından böyle düşünüyoruz. Ama bundan gerçekten emin miyiz? Sahiplerinden daha uzun yaşayan veya onlardan önce ölen ayaklar yok mudur?” (Bunları söyleyen kişiyi susturdum, çünkü sözlerinin ucu kıyamete varıyordu.) Yine bir başkası Olimpos ve Golgotha’dan söz ederken, bir diğeri dağlarda yaşayan insanların metabolizmasının garipliklerinden ve poliglobüli’den⁶ bahsediyordu. Biri de sonunda “Yüksek

⁶*Poliglobüli* (hiperglobüli): Hipoksiye yol açan tüm koşullarda vücutta oksijen

dağlara ait efsanelerin az olduğunu iddia ederken yanıldığımızı ve kendisinin hiç değilse bir tane oldukça dikkate değer bir efsane bildiğini” beyan etti. Sonra da aslında bu efsanede dağların bir sembolden çok bir ortam işlevi gördüğünü ve hikâyenin geçtiği asıl yerin “bizim insanlığımız ile kadim hakikatin sürdüğü üstün bir uygarlığın kesişme yeri,” olduğunu vurguladı. Sözlerinden müthiş heyecan duyduğum için hikâyeyi anlatması için yalvardım ona. İşte dinleyip elimden geldiğince özen gösterip aslına sadık kalmaya çalışarak size naklettiğim hikâye buydu. Bu da demek oluyor ki siz burada aslına yakın ve birazcık soluk bir tercüme okudunuz sadece.

yetersizliğinin etkisini azaltmaya yönelik bir mekanizmayla kanda alyuvarların artması; kronik akciğer hastalıkları, doğumsal kalp hastalıkları, yüksek irtifa-da uzun süre bulunmak ve benzerleri hipoksiye yol açan durumlardır. Poliglobüli aynı zamanda kanın sıvı bölümünün azalmasına bağlı olarak da ortaya çıkabilir (yanıklara bağlı şok gibi). Alyuvar sayısının artması, aynı zamanda kemik iliğinde doku artışına yol açan hastalıklarda örneğin poli-sitemide de ortaya çıkabilir. Burada aynı zamanda akyuvarlar ve trombositlerde de artış vardır. çev. notu

Bir ağustos günü, insanın iliklerine kadar işleyen soğğun hüküm sürdüğü, dolu tanelerinin savrulup fırtınaların gürlediği bölgelerden geliyordum. ama bu çeşit çeşit hava koşullarının, çok geçmeden gökyüzünün ortasında dans eden rüzgârlı tepelerin havadar toprağına dönmemi engelleyeceğini biliyordum. Kükürtlü patlamaların başladığı siyah buzlarla ısıll ısıll parlayan, sel yataklarıyla dolu yamaçların arasında, sessiz bir öğleden sonrasının ortasına çöken gökyüzünün mavimsi siyah derinliğinin altında kıvrılıp giden beyaz sahil yollarının yanıltıcı görüntüsü gözlerimin önünden gitmemiştii. Bir kez daha derin buzul yarığının yeşilimsi soluğunu içime çekmek, parmaklarımı bir taş tabakasının üzerinde gezdirmek, ufalanan kayaların arasından kaymak, bir grup dağcıya iple bağlanıp tırmanmak, şiddetli fırtınanın ileri geri esişini yoklamak, aldatıcı bir *rimaye*'nin –değerli taşlarla kaplı tozlanmış bir ölüm makinesinin– tuzağına düşen küçük kristal parçalarının ve buzun üstündeki ahenkli sert sesi dinlemek istiyordum. Elmasların ve tozun içinden geçen yolu izlemek, kendimi iki dal kenevire bırakmak ve boşlukta asılı kalmış kuru erik yemek istiyordum. Bayırı kaplayan bulutun içinden geçerken, aşağıda taşlardan oluşın koca bir çöle doğru

spiraller çizerek inen parıltılı kıvrımların dev fularına, buz bacalarının büyük şelalesine gelmeden önce ilk taşkıran otunda durmuştum.

Şimdi uzun bir süreliğine aşağıda kalmak, uzanıp yatmak veya çiçek toplamak zorundaydım, sandığımın dibindeki kazmamla birlikte. Derken bir edebiyatçı olduğumu hatırladım ve bu mesleği olağan amacıyla, yani yapmak yerine konuşmak için kullanmak adına bulunmaz bir fırsat ele geçirmiştım. Dağ tırmanışına gidemediğim için aşağıda kalıp dağcılar hakkında şiirler okuyacaktım. Evet, niyetim buydu. Fakat neyse ki içime iğrenç bir koku saldı bu; geleceği olmayan sefil bir edebiyatın kokusu, yapmak yerine konuştuğumuz sözlerin kokusu, eyleme geçemediğimiz için kendimizi onlarla teselli ettiğimiz kelimelerin kokusu.

İnsanın bir şey üzerinde kafa yorması için gereken ağır hantallıkla daha ciddi düşünmeye başladım, tıpkı kişinin kayaları ve buzı keşfederek kendi bedenini keşfetmesi gibi. Dağ aracılığıyla dağ hakkında konuşmayacağım. Dil dediğimiz bu dağ aracılığıyla başka bir dağdan, yeryüzüyle gökyüzünü bağlayan yoldan söz edeceğim. Ve kendimi geri çekmek için değil de cesaretlendirmek için ondan söz edeceğim.

Bütün hikâyenin –dağ sözlerinin kılıfına bürünmüş bugüne kadarki hikâyemin– benden önce izi sürülmüştü. Şimdi anlatmak için zamana ihtiyaç duyduğum o hikâyeyi bitirmek için de zamana ihtiyacım var.

Yeryüzü ile gökyüzünü birleştiren yol olan Dağ'ı aramak için bir grup arkadaşla birlikte yola çıktım. Bu dağ gezegenimizin bir yerinde var olsa gerek ve üstün bir insanlık orada ikamet ediyor olmalı. Bunu bizim Peder Sogol dediğimiz ve hem dağcılık meselelerinde üstadımız hem de

aynı zamanda keşif gezimizin lideri olan kişi akla uygun biçimde kanıtladı.

Ve şimdi bilinmeyen, toprak kabuğunun içine ekilmiş olağanüstü cevherlerin tohumu olan kıtaya ulaşmış bulunuyoruz. Bu kıta uzay eğrisiyle meraklı kem gözlerden korunmuş – tıpkı bir damla cıvanın merkezine dokunmak isteyen parmağın yüzey gerilimi yüzünden dokunamaması gibi. Başka bir şey düşünmeden sırf arzularımızın sesini dinleyip diğer bütün hayalleri bir kenara bırakarak ve olanca rahatımızdan feragat ederek kendi çabalarımızla hesap kitap sonucunda güç bela bu yeni dünyaya girdik. Bize öyle geliyordu. Fakat daha sonra şunu anladık ki, Analog Dağ'ın tabanına ulaşabilmişsek bu olsa olsa bu görünmez dünyanın görünmez kapılarının, o kapıların muhafızlarınca bize açılmasıyla olmuştu. Sütbeyaz şafakta öten horoz ötüşünün güneşi doğurduğuna inanır; kapalı odada çığlık atan çocuk çığlığının kapıyı açtığına inanır. Ne var ki güneş ve anne kendi var oluş yasalarının belirlediği seyri takip ederler. Biz kendimizi göremesek bile bizi görenler çocuksu hesaplarımıza, kaypak arzularımıza, ufak tefek beceriksiz çabalarımıza cömertçe karşılık verirler.

Sonsöz

Ve böylece René Daumal, *Analog Dağ*'ın beşinci bölümünde cümlelerin ortasında durdu. Onun alışıldık nezaketi 1944 yılının Nisan ayında kapıyı çalan ziyaretçiyi bekletmesine izin vermez. O gün Daumal'un hâlâ kalemini tutabildiği son gündü.

Sağlığının kötüye gittiğinin farkında olan ve *Analog Dağ*'ı bitiremeyeceğini öngören yakın dostu A. Rolland de Renéville ona kitabının sonraki bölümlerinde olayların seyrini nasıl tasarladığını sordu. Bunu sorarken şimdiye kadar yazılanları okumuş karısı Cassilda'nın maceranın sonunu öğrenmek için sabırsızlandığı bahanesini öne sürdü. Bunun üzerine René Daumal her zamanki o yarı ciddi yarı şakacı edasıyla yapmak istediğini birkaç cümlede özetledi. O cümleler hafızama kazınmıştı.

“Beşinci ve altıncı bölümlerin seyri içinde daha başta ekipten ayrılan dört kişinin keşif gezisini anlatmayı planlıyorum. Hatırlarsan başlangıçta karakterlerimiz arasında şu kişiler de vardı: Belçikalı oyuncu Julie Bonasse, kadın terzisi Benito Cicoria, gazeteci Emile Gorge ve üretken şair Alphonse Camard. Bunların hepsi daha yola çıkmadan bizi bırakmışlardı. Gelgelelim sonunda bir gün *Analog Dağ*'ı keşfetmek için kendi arkadaşlarıyla birlikte gemiye binme-

ye karar verirler, çünkü bizim onları kandırdığımıza kanaat getirmişlerdi. Çünkü onlara göre eğer biz bu ünlü Dağ'ı arama yolculuğuna çıkmış idiysek, insanlıktan daha üstün bir türü bulmuş olmamız gerekirdi. Bu yüzden bize 'şakacılar' demişlerdi. Bu dağın petrol, altın ve diğer dünyevi zenginlikler içerdiğini ve hiçbir şeyi uğruna savaşmadan kimseye kaptırmayacak kadar kıskanç bir halk tarafından korunduğunu düşünüyorlardı. Sonuçta en güçlü modern silahlarla donattıkları bir savaş gemisiyle sefere çıktılar. Yolculukları sırasında çok badireler atlatıp sonunda Analog Dağ'ın menziline girdiler ve silahlarını kullanmaya hazırlandılar. Ne var ki yörenin temel yasalarından habersiz oldukları için çaresizlik içinde bir girdaba yakalandılar. Mecburen sürekli dönüp dururlarken sahili bombardımana tutmayı da başardılar, ama attıkları bütün mermiler bumerang gibi kendilerine döndüğü için akıbetleri gülünç oldu.”

“Yeryüzü ile gökyüzünü birleştiren yol olan Dağ” bir an için görme fırsatı yakalayan, ama onun doğasını veya ona nasıl yaklaşacaklarını anlayamayan bu yanıltılmış arayıcıların başına gelen talihsiz olayları anlatan, René Daumal'in mizahla yoğrulmuş yaratıcı hikâyesini zihnimizde canlandırabiliyoruz.

Daumal kitabının son bölümünde göstermek istediği şeyin taslağını çizmeye devam ediyor:

“Sonunda Analog Dağ'ın yasalarından birinin üzerinde uzunca durmak istiyorum: zirveye ulaşması için kişinin bir kamp yerinden başka bir kamp yerine, oradan da bir başkasına geçmesi gerekiyor, ama bir kamp yerinden ayrılırken ardında bırakacağı yerde kamp kurmaya gelenleri

buna hazırlamalı. Ancak onları hazırladıktan sonra daha yükseğe tırmanabilir. İşte bu yüzden yeni bir kamp yerine koşmadan önce edindiğimiz yeni bilgileri geri dönüp öteki arayıcılara öğretmek zorundaydık...”

Büyük ihtimalle René Daumal bu hazırlama işiyle ne kastettiğini açıklayacaktı. Gerçek şu ki kendi hayatında çoğu insanı Analog Dağ’a yapılacak zorlu yolculuğa hazırlamak için sıkı çalışıyordu.

Son bölümünün başlığı şöyle olacaktı:

Peki sen neyi arıyorsun?

Genellikle bu soruya verilen sayısız acele cevaptan daha iyi, daha rahatsız edici ve daha üretken bir soru, sonunda hepimizin kendi cevabını vermesi gereken bir soru. Bu soru üzerinde ciddiyetle düşünmek benliğimizin en derin kısmıyla temas kurmamızı ve onun çıkardığı sesi can kulağıyla bilinçli bir şekilde dinlememizi sağlar.

Hayatının sonunda René Daumal daha henüz araştırmasının eşliğindeyken içinden gelen sesin boş mu dolu olduğunu idrak etmişti. İnsan onun hakkında daha fazlasını öğrenmek, sekteye uğrasa da –ömrü vefa etmediği için– kat ettiği yolu öğrenmek istiyor.

Bununla birlikte bana yazdığı son mektuplarda meramını az ve öz bir biçimde şöyle ifade etmişti:

“Ne yapmak istediğimi, burada benimle birlikte anlamaya çalışan insanlara kendimce şöyle özetledim:

“Ölüyüm, çünkü hiçbir arzum yok,
Arzum yok çünkü sahip olduğumu düşünüyorum,
Sahip olduğumu düşünüyorum, çünkü vermeye çalışmıyorum;

Vermeye çalıştığımızdaysa hiçbir şeye sahip olmadığımızı görürüz,
Hiçbir şeye sahip olmadığımızı gördüğümüzdeyse, kendimizi vermeye çalışırız,
Kendimizi vermeye çalıştığımızdaysa, bir hiç olduğumuzu anlarız,
Bir hiç olduğumuzu anladığımızdaysa, olmayı arzularız,
Olmayı arzuladığımızdaysa, yaşamaya başlarız.”

Véra Daumal

René Daumal'in *Analog Dağ*'ı yazarın şiirsel becerileriyle felsefi çalışmalarını harmanlayarak okuru keyifli bir düşünce yolculuğuna çıkaran bir yirminci yüzyıl klasiğidir.

Diğer özelliklerinin yanı sıra yaşam serüveninin bir alegorisi niteliğindeki bu kitap, sembolik anlamlarla yüklü *Analog Dağ*'a yapılan olağanüstü bir yolculuğun hikâyesini sunmaktadır. Yirminci yüzyılın en büyük Fransız yazarlarından biri olan René Daumal'in bu romanı bitiremeden ölmüş olması söz konusu yolculuğa esrarengiz bir hava katıyor.

"Bir dağın *Analog Dağ* rolünü oynayabilmesi için, doğanın var ettiği gibi, insan açısından da zirvesinin ulaşılmaz, ama tabanının ulaşılabilir olması gerekir, sonucuna vardım. Biricik olmalı ve coğrafi bir konumda yer almalıdır. Görünmez olana geçidin görünür olması gerekir."

Çağdaş edebiyatın şiirsel bir havada geçen en heyecan verici düşsel yolculuklarından biri.

Robert Mallet, *Le Figaro Littéraire*

Ünlü yönetmen Alejandro Jodorowsky'nin kült filmi *The Holy Mountain*'in esin kaynağı olan bu kitap, Türkçe olarak ilk kez yayımlanıyor!

ISBN: 978-605-66850-6-4

PARİS YAYINLARI ROMAN